

Statens stöd till idrotten

UPPFÖLJNING 2012

Statens stöd till idrotten

Uppföljning 2012

Centrum för idrottsforskning är statens sektorsorgan för idrottsforskning med uppgift att initiera, samordna, stödja och informera om forskning inom idrottens område samt att ansvara för uppföljning av statens stöd till idrotten.

Statens stöd till idrotten – uppföljning 2012 är huvudrapport i 2012 års uppföljningsuppdrag.

Rapporten finns att ladda ner som pdf på www.centrumforidrottsforskning.se.

© **Centrum för idrottsforskning 2013:1**

Författare: Johan R Norberg

Redaktion och projektledning: Christine Dartsch och Johan Pihlblad

Språkgranskning: Björn Gustavsson

Formgivning: Catharina Grahn, ProduGrafia

Omslagsfoto: Bildbyrån

Tryck: Davidsons Tryckeri AB, Växjö 2013

ISBN: 978-91-979562-9-1

Förord

Centrum för idrottsforskning (CIF) har sedan år 2009 i uppdrag av regeringen att genomföra en regelbunden och långsiktig uppföljning av statens stöd till idrotten. Uppföljningen ska bestå av en fortlöpande bevakning av det statliga idrottsstödet betydelse utifrån ett indikatorsystem, tematiska fördjupningsstudier i teman som regeringen bestämmer samt bevakning av forskningsresultat med relevans för statens stöd till idrotten.

För 2012 års uppföljning beslutade regeringen att CIF skulle genomföra ”en fördjupad analys av vad som kännetecknar en bra föreningsdriven idrottsverksamhet som får barn och ungdomar att vilja fortsätta idrotta”. Fördjupningsuppdraget har utmynnat i två separata rapporter. I boken *Spela vidare – en antologi om vad som får unga att fortsätta idrotta* har vi sammanställt befintlig och aktuell kunskap i frågor som rör unga som föreningsidrottare. I skriften *Dolda utmaningar – om unga idrottare med osynliga funktionsnedsättningar* lät vi genomföra intervjuer av ungdomar med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) såsom ADHD eller Aspergers syndrom, deras föräldrar, forskare inom psykiatri och idrottsledare med erfarenhet av dessa frågor. Syftet med skriften var att söka ny kunskap i ett område där det i stor utsträckning saknas forskning.

I den här rapporten sammanfattar CIF 2012 års uppföljning av statens stöd till idrotten. Den inleds med en redogörelse av statsanslagets utveckling. I kapitel 2 följer en sammanfattning av de övergripande resultaten från 2012 års fördjupningsstudie. I kapitel 3 redovisas vår övergripande och kontinuerliga uppföljning av statens idrottsstöd utifrån en uppsättning indikatorer. Slutligen, i kapitel 4, sammanfattar vi kort CIF:s verksamhet för år 2012. Rapporten är skriven av Johan R Norberg, utredare vid CIF.

Vi hoppas att vår uppföljning ska ge ökad kunskap och ett tydligare perspektiv på idrottens roll i samhället och samtidigt fördjupa den idrottspolitiska diskussionen.

Trevlig läsning

Per Nilsson

ordförande i Centrum för idrottsforskning

Innehåll

Sammanfattning och övergripande slutsatser	7
Slutsatser om bra föreningsidrott som får unga att vilja fortsätta idrotta	7
Slutsatser av CIF:s indikatorer för uppföljning av statens stöd till idrotten 2012	14
1. Statens stöd till idrotten 2012	16
Den statliga idrottspolitikens utgångspunkter	16
Den statliga idrottspolitikens organisatoriska ramar	17
Det statliga idrottsstödet utformning och omfattning	17
2. Bra föreningsidrott som får unga att fortsätta idrotta	20
Utgångspunkter för 2012 års uppdrag	21
Två rapporter	22
Övergripande resultat om vad som får barn och ungdomar att vilja fortsätta föreningsidrotta	24
Två avslutande kommentarer	34
3. Indikatorer för uppföljning av statens stöd till idrotten	37
Inledning	37
Målområde 1 : Idrotten som folkrörelse	40
Målområde 2 : Idrottens betydelse för folkhälsan	64
Målområde 3 : Alla flickors och pojkars, kvinnors och mäns lika förutsättningar till deltagande	72
Målområde 4 : Skolning i demokrati, ansvarstagande och etik	81
Målområde 5 : Idrottens internationella konkurrenskraft	86
4. Centrum för idrottsforsknings verksamhet 2012	98
Stödja och initiera forskning	98
Uppföljning av statens stöd till idrotten	103
Effektivitet och samordning	103
Informationsverksamhet	104

Sammanfattning och övergripande slutsatser

Slutsatser om bra föreningsidrott som får unga att vilja fortsätta idrotta

Under år 2012 har Centrum för idrottsforskning (CIF) haft i uppdrag av regeringen att ”genomföra en fördjupad analys av vad som kännetecknar en bra föreningsdriven idrottsverksamhet som får barn och ungdomar att vilja fortsätta idrotta”. I uppdraget har ingått att studera hur olika idrottsmiljöer påverkar ungas fysiska och psykiska utveckling och att peka på goda exempel inom idrotten ”där barns och ungdomars bästa tillgodoses”. Särskild uppmärksamhet skulle ägnas barn och ungdomar med funktionsnedsättningar. Slutligen skulle CIF även bedöma om någon del av statsbidraget går till idrottsverksamhet ”som inte ser till barnets bästa och är tillgänglig för alla i enlighet med barnkonventionen.”

Frågeställningarna ovan är både aktuella och angelägna. Inom idrottsrörelsen har omfattande insatser genomförts under senare år i syfte att få fler unga att fortsätta föreningsidrotta längre upp i åldrarna – inte minst inom ramen för den stora och statligt finansierade utvecklingsatsningen Idrottslyftet. Samtidigt indikerar aktuell statistik att den faktiska utvecklingen går i motsatt riktning. Analyser av det lokala aktivitetsstödet till lokala idrottsföreningar indikerar att aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten minskat under senare år i en omfattning som inte enbart kan förklaras med sjunkande ungdomskullar. Nedgången är störst bland äldre ungdomar (13–20 år) och hos flickor.

I CIF har genomförandet av 2012 års fördjupningsuppdrag fördelats efter två huvudlinjer. Den första strategin har varit att sammanställa befintlig och aktuell forskning om ungas föreningsidrottande och varför vissa ungdomar väljer att stanna kvar medan andra slutar. Resultatet är en antologi med titeln *Spela vidare – en antologi om vad som får unga att fortsätta idrotta*. Studien är brett upplagd. Den inleds med en analys av de många och skilda samhälleliga och idrottsliga villkor som påverkar barn- och ungdomsidrottens utformning och förutsättningar. Därefter följer en internationell utblick följt av två studier av hur de unga själva ser på sitt idrottande. Den första handlar om skillnader mellan unga som fortsatt idrotta respektive de som slutat medan den andra studien rör idrottsfarenheter

för unga med rörelsenedsättningar. Efter det följer en redogörelse för föreningsars Idrottslyftsprojekt i syfte att få ungdomar att stanna kvar inom idrotten, en genomgång av medicinska- och fysiologiska aspekter på avhoppssproblematiken inom idrotten samt en analys av Riksidrottsförbundets insatser för att förverkliga FN:s barnkonvention inom barn- och ungdomsidrotten.

Den andra strategin har varit att synliggöra ett kunskapsområde där forskning i stor utsträckning saknas: idrott och fysisk aktivitet för unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) såsom adhd, Aspergers syndrom, Tourettes syndrom och tvångssyndrom. Vi har genomfört intervjuer av ungdomar med diagnoser, deras föräldrar, forskare inom psykiatri och idrottsledare med erfarenhet av NPF. Materialet har därefter sammanställts i en rapport med titeln *Dolda utmaningar – om unga idrottare med osynliga funktionsnedsättningar*. Studiens syfte är både fästa uppmärksamhet på en viktig men förhållandevis okänd problematik inom barn- och ungdomsidrotten och att skapa verktyg för ledare och verksamma inom idrottsrörelsen för att bättre möta unga med osynliga funktionsnedsättningar.

Två utgångspunkter har varit vägledande för vårt arbete. För det första har ambitionen varit att åstadkomma en analys som uppmuntrar till reflektion och fördjupning snarare än att erbjuda enkla lösningar på svåra problem. Denna målsättning kan motiveras med hänsyn till frågeställningens komplexitet – det finns inga enkla svar på vad som får barn och ungdomar att stanna kvar inom föreningsidrotten – samt med CIF:s principiella roll i svensk idrottspolitik. Vår uppgift är inte att utforma statens idrottspolitik. CIF ska däremot vara ett stöd i den idrottspolitiska beslutsprocessen genom att tillhandahålla vetenskapligt förankrade analyser och kunskap i idrottsrelaterade frågor.

För det andra utgår vår analys från ett barnrättsperspektiv. Målet med våra studier är följaktligen inte att säkerställa höga medlemsnivåer inom idrottsrörelsen eller att stärka svensk idrotts internationella konkurrenskraft. Utgångspunkten är det enskilda barnets möjlighet att få delta i föreningsidrottsliga aktiviteter utifrån sina egna förutsättningar och ambitionsnivåer.

En utförlig sammanfattning av 2012 års fördjupningsuppdrag ges i kapitel 2 i denna rapport. I detta sammanhang avgränsas redogörelsen till tre övergripande slutsatser.

Slutsats 1. Det finns ett stort mervärde i ungas föreningsidrottande – men det finns också en risk att detta mervärde går förlorat eller inte kommer alla till del.

Det råder ingen tvekan om att föreningsidrottens barn- och ungdomsverksamhet kan skapa ett stort mervärde för både individ och samhälle. Idrott och fysisk aktivitet kan främja folkhälsa och välbefinnande, ge fysisk rekreation, gemenskap och meningsfulla fritidssysselsättningar. Ur detta perspektiv kan ambitionen att få unga att stanna kvar inom föreningsidrotten betraktas som en välfärdspolitisk strategi för att sprida föreningsidrottens många och positiva mervärden till så stora grupper som möjligt – och så länge som möjligt.

Men föreningsidrottens samhällsnytta får aldrig tas för given. Felaktigt bedriven idrott kan leda till skador och ohälsa. Tidiga elitsatsningar och osunda träningspremissor kan utmynna i selektion och utslagning. Det kan ge upphov till belastningsskador, överträningssyndrom, ätstörningar och otillbörligt användande av kosttillskott och dopningspreparat. Oförståelse eller okunskap om ungas olikheter och skilda utvecklingstakt kan resultera i förlorad självkänsla och utanförskap. Visionen om den goda barnidrotten får således aldrig tas för given – den måste ständigt återerövas och försvaras.

Föreningsidrottens möjligheter och begränsningar är särskilt tydliga i frågan om unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Å ena sidan visade våra intervjuer med ungdomar, idrottsledare och forskare att idrott kan ha stora och positiva hälsoeffekter för personer med dolda funktionsnedsättningar. Idrott och fysisk aktivitet kan främja koncentrationsförmågan och andra exekutiva funktioner. Det kan ge tillfredsställelse och stärkt självkänsla. Därtill kan det hjälpa unga att reglera sina energibehov vilket i sin tur motverkar rastlöshet, stress och sömnproblem. För personer med funktionsnedsättning kan idrott således vara mer än en stimulerande och allmänt hälsosam fritidssysselsättning – det kan även utgöra ett viktigt led i deras rehabilitering eller habilitering.

Å andra sidan framkom även att det finns många hinder för unga med NPF-diagnoser att finna sin väg in i föreningsidrotten. Flera av de ungdomar som deltog i studien sade sig ha haft svårt att passa in i en idrottsförening. Mycket av det som ofta tas för givet i en idrottsverksamhet – såsom att passa tider, följa ledares instruktioner, vänta på sin tur och så vidare – kunde för dessa ungdomar utgöra komplicerade moment och hinder för deltagande. Till detta kommer att kunskapen om NPF ofta är begränsad hos tränare och idrottsledare vilket riskerar att leda till missförstånd och felaktigt bemötande.

De bilder som framträder i vår studie är följaktligen polariserade. I vissa berättelser framgår att barn och ungdomar med osynliga funktionsnedsättningar har hittat sin plats inom idrotten – och att idrotten för dessa spelat en viktig roll för deras fysiska och psykiska välbefinnande och utveckling. Men det finns även berättelser om unga med NPF-diagnoser som haft svårt att hantera föreningsidrottens uttalade krav och förväntningar och som därmed inte fått tillgång till de många positiva upplevelser och hälsoeffekter som föreningsidrotten kan erbjuda. Det är därför av stor vikt att idrottsrörelsen utvecklar sina strategier för att identifiera och hantera dolda handikapp bland ungas idrottande.

Slutsats 2. Det görs mycket inom idrotten för att få unga att fortsätta föreningsidrotta – men det verkar vara svårt att utmana den traditionella tävlingslogiken.

CIF uppdrog åt Håkan Larsson, professor i idrott vid Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm, att analysera de vetenskapliga utvärderingar som gjorts av Idrottslyftet i syfte att undersöka hur idrottsrörelsens förbund och föreningar själva tänkt och agerat för att få fler unga att stanna kvar i föreningsidrotten längre upp i åldrarna. I genomgången framkom att idrottsrörelsens strategier var många och varierade med tonvikt på ledarrekrytering och ledarutbildning, att förbättra de lokalmässiga och materiella förutsättningarna (subvention av deltagaravgifter, inköp av materiel, ökad anläggningstillgång med mera), verksamhetsutveckling (breddad verksamhet, ökad trivsel och samhörighet) och utveckling av klubbarnas interna arbetsformer med tonvikt på policyfrågor, rutiner och kvalitetssäkring.

Larssons slutsats blev en att Idrottslyftet utgjort en ”experimentbod” som gett landets idrottsföreningar förutsättningar att utveckla en stor mängd olika strategier för att få barn och ungdomar att vilja fortsätta idrotta. Men han noterade även att vissa typer av utvecklingsinsatser saknades. Som exempel förekom sällan strategier som tar tillvara de ungas egna erfarenheter och synpunkter. Likaså saknades insatser med fokus på etik- och värderingsfrågor. Detta tolkar Larsson som att många av idrottsrörelsens förbund och föreningar är starkt förankrade i en traditionell syn på idrott som liktydigt med fysiskt ansträngande tävlingsverksamhet. De är följaktligen vana att organisera aktiviteter med utgångspunkt i den egna idrottsgrenens krav och förutsättningar – och de vet vad som krävs för att utveckla goda idrottsutövare. Men problemet är att idrott går att bedriva på olika sätt och utifrån skilda ambitionsnivåer. Ett oreflekterat förhållningssätt till idrott som synonymt med fysiskt ansträngande tävlingsidrott riskerar därmed att begränsa klubbarnas möjlighet att tänka nytt, bryta invanda rutiner och pröva nya

förhållningssätt. Och detta riskerar i sin tur att begränsa deras möjlighet att förmå fler unga att stanna kvar i idrotten.

Ett liknande resultat framkommer i studier där de idrottande ungdomarna själva får komma till tals. Britta Thedin Jakobsson, doktorand vid Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm, bedriver ett forskningsprojekt om vilka ungdomar som fortsätter att föreningsidrotta långt upp i åldrarna – och varför. Hon menar att idrott vanligtvis är en mycket uppskattad fritidsaktivitet hos unga, men att det finns vissa skillnader mellan de som stannar kvar i föreningsidrotten och de som väljer att sluta. Den förstnämnda gruppen utmärker sig vanligtvis genom ett mycket stort idrottsintresse. Ofta utövar de flera idrotter eller kombinerar sin idrott med olika motionsaktiviteter. De är aktiva i tävlingssammanhang, har tillhört föreningsidrotten sedan unga år och kompletterar sitt idrottande med olika former av ledaruppdrag. Även bland avhopparna är intresset för idrott vanligtvis stort. Olika omständigheter har dock resulterat i att de ändå slutat. Ibland är orsaken att de förlorat intresset för den specifika idrotten eller att verksamheten inte längre känts tillräckligt utvecklande och utmanande. Andra slutar för att de inte är tillräckligt duktiga för att få fortsätta eller ovilliga att satsa i den omfattning som krävs för att få fortsätta tävla eller spela matcher. Sammanfattningsvis menar Thedin Jakobsson således att ungas val att sluta eller fortsätta föreningsidrotta är starkt kopplat till hur de förhåller sig till idrottens dominerande tävlingslogik. Eller som hon själv förklarar saken:

Resultaten indikerar att en förutsättning för att vilja fortsätta idrotta som tonåring är att man börjar i tidig ålder och är villig att träna och tävla mycket och ofta. Min tolkning är att föreningarna erbjuder de aktiva tävlingsidrott med prestationsfokus. Däremot förefaller det inte som att föreningsidrotten är anpassad till unga med andra ambitionsnivåer. Dessutom ger föreningsidrotten lite utrymme för flexibilitet och spontanitet i förhållande till de ungas smak och önskemål om hur den ska bedrivas. För att kunna fortsätta måste man njuta av, uppskatta, känna glädje och kunna hantera en tävlingsorienterad verksamhet även om man själv inte har tävlingsambitioner. Föreningsidrott verkar innefatta unga människor som anpassar sig till uttalade och outtalade krav, uppskattar och kan hantera och förstå tävlingsidrott. De ungdomar som inte klarar av eller vill ställa upp på de normer och värderingar som råder och göra det som idrotten kräver väljer att sluta, ibland villigt, ibland motvilligt.

Slutsats 3. Det råder en konflikt mellan idrottsrörelsens decentraliserade styrmodell och Riksidrottsförbundets möjlighet att upprätthålla ett barnrättsperspektiv i barn- och ungdomsidrotten.

Vår tredje slutsats handlar om Riksidrottsförbundets strategier för att upprätthålla ett barnrättsperspektiv i den frivilligt organiserade barn- och ungdomsidrotten. Här är poängen att förbundets handlingsutrymme och agerande styrs av en ständigt närvarande dualism inom idrottsrörelsen mellan sammanhållning och de anslutna organisationernas självbestämmande. Å ena sidan är sammanhållning i form av gemensamma värderingar och förhållningssätt en nödvändighet för att en folkrörelse över huvud taget ska kunna formeras, bestå och verka mot gemensamma mål. Å andra sidan består idrottsrörelsen ytterst av självständiga förbund och föreningar med rätt att själva avgöra omfattningen och inriktningen på sin verksamhet. Det skapar ett dilemma: i vilken utsträckning kan Riksidrottsförbundet ställa krav på enhetligt agerande av anslutna organisationer – och i vilken utsträckning ska autonomi tillåtas? I vilken utsträckning ska idrottsrörelsen ledas eller stödjas?

Denna dualism framträder tydligt i Riksidrottsförbundets strategier för att främja och värna om ett barnrättsperspektiv i barn- och ungdomsidrotten. Det finns visserligen styrande inslag såsom att barnrättsperspektivet skrivits in i förbundets stadgar och att Idrottslyftet och Handslaget utgjort ekonomiska satsningar i syfte att utveckla barn- och ungdomsidrotten i konventionens anda. Men dessa insatser har samtidigt balanserats med strategier som snarare framhävt de anslutna medlemsorganisationernas självbestämmande. Som exempel saknas direktiv för hur barnkonventionen ska tolkas och system för att pröva eventuella förseelser. I Idrottslyftet och Handslaget har Riksidrottsförbundet gett förbund och föreningar stor frihet att själva tolka utvecklingsåtgärningarnas mål och inriktningar. I situationer där föreningar inte levt upp till idrottsrörelsens gemensamma värdegrund eller barnkonventionen har Riksidrottsförbundet inte tvekat att fördöma – men samtidigt försvarat varje förenings självbestämmande. Sammantaget framträder följaktligen att Riksidrottsförbundet föredragit en mjuk form av styrning med tyngdpunkt i värdegrundsarbete, utbildningsinsatser och dialog snarare än påverkan genom krav, regelverk och sanktioner.

Det är givetvis varje folkrörelsens ensak att självständigt besluta om balansen mellan gemensamma mål och strategier – och de anslutna organisationernas autonomi. Dagens tydliga decentraliseringsprinciper i svensk föreningsidrott kan följ-

aktligen försvaras med att medlemmarna i enlighet med föreningsdemokratiska principer helt enkelt har valt denna lösning. Men idrottsrörelsen är samtidigt en mottagare av offentligt stöd. Detta skapar ett ansvar för förbund och föreningar att använda dessa medel i enlighet med offentliga mål och riktlinjer. Därtill ställer det krav på Riksidrottsförbundet – i rollen som ställföreträdande idrottsmyndighet – att pröva, fördela och återrapportera bidragen i enlighet med statliga mål och riktlinjer. Problem riskerar följaktligen att uppstå om idrottsrörelsen först erhåller offentligt stöd med hänvisning till att verksamheten uppfyller ett antal samhällsnyttiga mål och värden – men att RF därefter inte anser sig kunna förhindra anslutna förbund och föreningar från att avvika från dessa mål. Den ansvarsprincip som utgör grunden för RF:s myndighetsroll i förhållande staten riskerar följaktligen att undermineras om idrottsrörelsens interna maktstruktur samtidigt bygger på starka decentraliseringsprinciper.

Det finns dock indikationer på att Riksidrottsförbundet för närvarande vill stärka barnrättsperspektivets ställning i svensk idrottsrörelsen och att man samtidigt börjat ompröva de decentraliserings- och självbestämmandeprinciper som präglat relationen till anslutna specialidrottsförbund och lokalföreningar under det senaste decenniet. I Riksidrottsstyrelsens beslut om ny inriktning på Idrottslyftet för perioden 2013–2015 framhålls uttryckligen att ett barnrättsperspektiv ska präglar hela satsningen. För vissa bidrag kommer även barnkonsekvensanalyser att krävas. Parallellt ska idrottsrörelsens gemensamma riktlinjer för barn- och ungdomsidrotten ses över och konkretiseras. I december år 2012 beslutade Riksidrottsförbundet dessutom att dra tillbaka Svenska Gymnastikförbundets elitstöd efter att en forskarrapport konstaterat stora brister i förbundets landslagsverksamhet. Därmed hade Riksidrottsförbundet för första gången någonsin tillgripit ekonomiska sanktioner för att påverka en verksamhet som inte ansetts leva upp till idrottsrörelsens gemensamma värdegrund och FN:s barnkonvention.

Alla dessa åtgärder kan sammantaget karakteriseras som en centralisering av makten i svensk idrott och att Riksidrottsförbundet ökar sin styrning av anslutna förbund och föreningar. Detta kan ge upphov till interna spänningar i en rörelse med starka decentraliseringstraditioner – men det kan samtidigt stärka idrottsrörelsens samhällslegitimitet och Riksidrottsförbundets roll som ställföreträdande idrottsmyndighet.

Slutsatser av CIF:s indikatorer för uppföljning av statens stöd till idrotten 2012

I CIF:s uppdrag att följa upp statens stöd till idrotten ingår även en årlig redovisning av en uppsättning indikatorer. Denna uppföljning tar sin utgångspunkt i motiven till statens stöd till idrotten såsom dessa preciserats i förordning (1999:1177) om statsbidrag till idrottsverksamhet. Indikatorsystemet består av 22 indikatorer, fördelade över fem målområden. Dessa är:

Målområde 1: Idrotten som folkrörelse

Målområde 2: Idrottens betydelse för folkhälsan

Målområde 3: Alla flickors och pojkars, kvinnors och mäns lika förutsättningar till deltagande

Målområde 4: Skolning i demokrati, ansvarstagande och etik

Målområde 5: Idrotters internationella konkurrenskraft.

Indikatorsystemet består i huvudsak av befintlig statistik. Merparten av indikatorerna rör olika aspekter av idrottsrörelsens verksamhet och organisationsstruktur, såsom medlemsbestånd, inkomstkällor, omfattningen på det ideella ledarskapet och utbildningsinsatser. För dessa uppgifter har Riksidrottsförbundet beredvilligt bidragit med information och sakkunskap. I frågor rörande svensk elitidrott har även Sveriges Olympiska Komité varit behjälplig. För de indikatorer som rör folkhälsa, motionsvanor och idrottsskador har statistik inhämtats från Statistiska centralbyrån, Folkhälsoinstitutet och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Det viktigaste resultatet i 2012 års indikatorgenomgång är att aktivitetsnivån inom barn- och ungdomsidrotten har minskat under senare år. Denna tendens baseras på en minskning i det statliga lokala aktivitetsstödet (LOK-stödet) till idrotten. Under åren 2008–2011 sjönk antalet LOK-stödsberättigade deltagartillfällen med 6,7 procent och antalet bidragsberättigade sammankomster med 8,3 procent. Under samma period minskade andelen unga i åldern 7–20 år med endast 2,6 procent. Detta indikerar att den faktiska aktivitetsnivån i den organiserade barn- och ungdomsidrotten minskat sedan år 2008 i en omfattning som inte kan förklaras med hänvisning till variationer i ungdomspopulationen. En närmare granskning av LOK-stödsstatistiken visar dessutom att nedgången är störst bland äldre ungdomar (13–20 år) och hos flickor.

Samtidigt bör man ha i åminnelse att minskningen sker från höga nivåer. År 2011 uppgick det totala antalet medlemmar i idrottsrörelsen till 3,1 miljoner personer. Merparten av dessa – nästan 2,3 miljoner personer – sade sig dessutom vara aktiva medlemmar. Därtill visar europeiska studier att ungdomar i de nordiska länderna ägnar sig åt idrott och fysisk aktivitet i betydligt högre utsträckning än det europeiska genomsnittet.

I övrigt bekräftar indikatorsystemet i stor utsträckning de förhållanden och trender som iakttagits under tidigare år. Som exempel visar statistiken att idrottsrörelsens klubbar och förbund är mycket olika i storlek och sammansättning samt att de verkar under vitt skilda existensvillkor. Därtill är människors tillgång och förutsättningar till idrott och fysisk aktivitet alltså ojämnt fördelade i samhället. Som exempel ökar andelen föreningsidrottare i takt med utbildningsgrad, hushållsekonomi och position på arbetsmarknaden. Därtill visar statistiken att flickor med invandrarbakgrund är förhållandevis svagt representerade inom föreningsidrotten. I frågor gällande makt och representation i beslutande organ har en stor majoritet av RF:s specialidrottsförbund (41 av 69) en manlig dominans i sina styrelser såtillvida att andelen kvinnor understiger 40 procent. Den manliga dominansen ökar dessutom i takt med stigande ålder. Den jämställda fördelning som kännetecknar idrottsrörelsens aktiva medlemmar återspeglas följaktligen inte i styrelserummen. Detta är viktiga signaler till idrottsrörelsen att fortsätta sitt kontinuerliga arbete att förverkliga den egna värdegrundens premisser om demokrati, delaktighet och allas rätt att vara med.

1. Statens stöd till idrotten 2012

Den statliga idrottspolitikens utgångspunkter

Statens stöd till idrottsrörelsen har långa anor. Redan år 1877 beviljade regeringen ett första engångsbidrag. Med början år 1913 följde ett permanent och av riksdagen beviljat statsbidrag för idrottsverksamhet. Beloppet var på 100 000 kronor. Därefter har summan höjts successivt. År 2012 uppgick det totala statliga idrottsstödet till drygt 1,8 miljarder kronor.

Motiven till statens idrottsstöd har varierat över tid och i takt med samhällsutvecklingen. På ett övergripande plan har bidraget emellertid alltid tjänat två syften. Det första syftet är att uppmuntra och tillvara de positiva effekter som frivilligt organiserad idrottsutövning anses leda till. I början av 1900-talet formulerades detta gärna i form av (manlig) karaktärsdanning, fosterländskhet och att skapa ”en sund själ i en sund kropp”. I dag framhåller regeringen på motsvarande sätt att idrott och motion är positivt för folkhälsan och att det skapar glädje, rekreation och meningsfull fritid för både unga och gamla. Ett belysande exempel är 1999 års idrottspolitisk proposition *En idrottspolitik för 2000-talet*. Där understryker regeringen att god folkhälsa utgör en ”betydelsefull komponent för välfärden i vårt samhälle” och att det därför är viktigt att barn och ungdomar tidigt skapar sig ”motionsvanor som varar hela livet” samt att även äldre människors och funktionshindrades behov av motion förtjänar uppmärksamhet.¹

Statens andra syfte är att stödja ”en fri och självständig folkrörelse”. Denna strävan har två dimensioner. Först och främst är det ett erkännande till den frivilliga idrottens många ideella krafter. Ur det perspektivet utgör statens stöd en sorts hjälp till självhjälp, där offentliga medel har som mål att stärka idrottsrörelsens förutsättningar att vara och förbli en omfattande, mångfacetterad och självständig massrörelse i en ideell samhällssektor. Den andra dimensionen rör de demokratiska ideal och värderingar som finns inbäddade i själva folkrörelseperspektivet, såsom allas lika förutsättningar att få vara med och delta utifrån sina egna förutsättningar, likvärdiga villkor för pojkar och flickor, integration av eftersatta grupper samt ett värnande av god etik och sunda ideal. Viktigt är även att idrottsrörelsen aktivt verkar för alla medlemmars reella möjlighet till inflytande och delaktighet.

¹ Prop. 1998/99:107, *En idrottspolitik för 2000-talet. Folkhälsa, folkrörelse och underhållning*, s. 28.

Regeringen vill betona vikten av att idrottsrörelsen fortsätter sitt arbete att kontinuerligt utveckla och förbättra sin verksamhet efter de aktivas behov och önskemål. Det är en viktig del av idrottsrörelsens demokratiska fostran att varje människa kan påverka såväl genom en demokratiskt uppbyggd mötesverksamhet som i den vardagliga träningen och tävlingen. Det är således väsentligt att varje deltagare blir delaktig i de beslut som formar verksamheten.²

Den statliga idrottspolitikens organisatoriska ramar

I den statliga beslutsprocessen ingår idrottspolitik som ett led i kulturpolitiken. I Regeringskansliet handläggs idrottsfrågor sedan år 2007 av Kulturdepartementet. I regeringens förslag till statsbudget ingår idrott i området *Politik för det civila samhället* under utgiftsområde 17, *Kultur, medier, trossamfund och fritid*. I riksdagen bereds idrottsfrågor av kulturutskottet.

Statens idrottspolitik är rättsligt reglerad. En förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet (SFS 1999:1177) utfärdades år 1999. I förordningen preciseras mål och syften med statens idrottspolitik samt förutsättningar för bidragsfördelning, återrapportering med mera. Samma år instiftades även en lag som fastslår att Riksidrottsförbundet (RF) ”prövar frågor om fördelning av statsbidrag till idrottsverksamhet i enlighet med vad regeringen bestämmer”.

De övergripande idrottspolitiska mål som fastslås i förordningen om statsbidrag till idrottsverksamhet konkretiseras på framför allt tre sätt. I budgetpropositionen kommenterar regeringen idrottspolitikens inriktning och utveckling. För anslaget över statsbudgeten utfärdas dessutom årliga så kallade riktlinjer till RF. I riktlinjerna preciseras den statliga idrottspolitikens mål, syften och återrapporteringskrav, fördelat över olika verksamhetsgrenar. Slutligen utfärdar regeringen även ett regleringsbrev (ställt till Kammarkollegiet) som preciserar bidragets anslagsposter och särskilda villkor.

Det statliga idrottsstödet utformning och omfattning

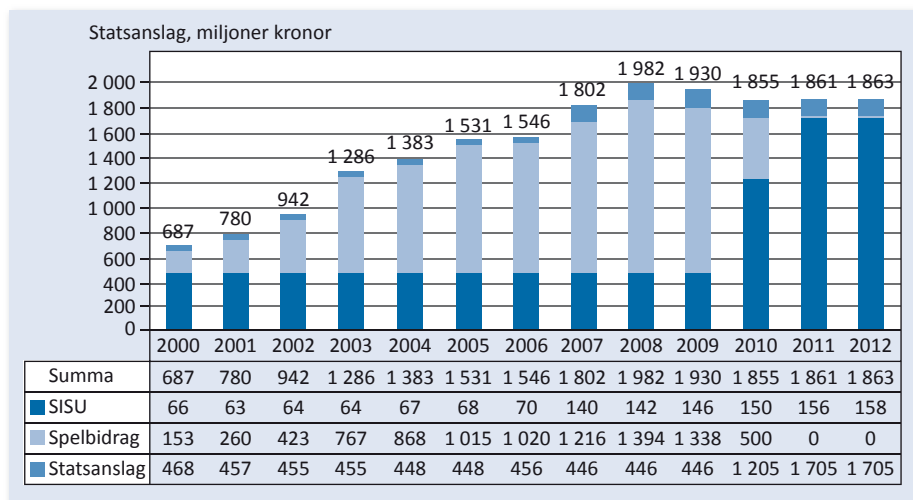
Statens stöd till idrotten har ökat kraftigt sedan millennieskiftet. Bidragande till detta är att idrotten fram till och med år 2010 tilldelades bidrag från det statliga spelbolaget AB Svenska Spels överskott. Dessa så kallade spelpengar har både möjliggjort en kraftig höjning av det statliga lokala aktivitetsstödet och finansierat

² Ibid., s. 37.

de storskaliga utvecklingsprojekten Handslaget och Idrottslyftet. Under år 2009 beviljade även regeringen sammanlagt 212 miljoner kronor ur AB Svenska Spels överskott till en samlad och flerårig satsning på svensk elitidrotts internationella konkurrenskraft.

Sedan år 2011 har bidraget via AB Svenska Spel ersatts av traditionellt statsbidrag via statsbudgeten. Nyordningen sammanhänger med ökad osäkerhet om den svenska spelmarknadens utveckling och en ambition från regeringen att tillförsäkra idrottsrörelsen en finansieringsform som är stabil och långsiktig.

I figur 1.1. redovisas det statliga idrottsstödet utveckling under perioden 2000–2012.

Figur 1.1. Statens stöd till idrotten år 2000–2012

Figur 1.1 visar att statens idrottsstöd ökat kraftigt från millennieskiftet till i dag: från 681 miljoner kronor år 2000 till 1 863 miljoner kronor år 2012. Vidare framgår att anslaget ökade kraftigt och kontinuerligt under åren 2000–2008. Därefter har bidraget legat förhållandevis konstant på mellan 1,8–2 miljarder kronor. I tabell 1.1 redovisas bidragets fördelning över olika anslagsposter. Den största enskilda anslagsposten är *Verksamhet av gemensam natur inom idrottsrörelsen samt bidrag till lokal barn- och ungdomsverksamhet*. Där ingår både organisationsstöd till RF och dess medlemsförbund samt medel till idrottens statliga lokala aktivitetsstöd (LOK-stöd). Det näst största bidraget är de 500 miljoner kronor

som avser 2012 års finansiering av utvecklingssatsningen Idrottslyftet (anslagsposten *Särskild satsning på idrott och motion*).

Tabell 1.1. Statens stöd till idrotten år 2012 (kronor)

	Stöd i kr	Stöd i kr
Anslagspost Stöd till idrotten		1 704 851 000
Verksamhet av gemensam natur inom idrottsrörelsen samt bidrag till lokal barn- och ungdomsverksamhet (ram)	1 120 451 000	
Bidrag till internationellt samarbete m.m. (ram)	1 100 000	
Insatser mot dopning (ram)	26 300 000	
Bidrag till idrottsforskning (ram)	16 000 000	
Bidrag till specialidrott inom gymnasieskolan (ram)	41 000 000	
Särskild satsning på idrott och motion (ram)	500 000 000	
Anslag för vuxenutbildning		157 670 000
Särskilt verksamhetsstöd till Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna (ram)	157 670 000	
Summa		1 862 521 000

2. Bra föreningsidrott som får unga att fortsätta idrotta

Under år 2012 har Centrum för idrottsforskning (CIF) haft i uppdrag av regeringen att ”genomföra en fördjupad analys av vad som kännetecknar en bra föreningsdriven idrottsverksamhet som får barn och ungdomar att vilja fortsätta idrotta”. I uppdraget har även ingått att studera hur olika idrottsmiljöer påverkar ungas fysiska och psykiska utveckling och att peka på goda exempel inom idrotten ”där barns och ungdomars bästa tillgodoses”. Särskild uppmärksamhet skulle ägnas barn och ungdomar med funktionsnedsättningar. Därtill skulle CIF även bedöma om någon del av statsbidraget går till idrottsverksamhet ”som inte ser till barnets bästa och är tillgänglig för alla i enlighet med barnkonventionen.”

Det uppdrag som formuleras ovan är både angeläget och aktuellt. Att få de unga att stanna kvar i föreningsidrotten har under senare år utvecklats till ett prioriterat idrottspolitiskt mål hos både idrottsrörelsen och staten. För idrottsrörelsen kan denna strävan kopplas till en folkrörelses naturliga intresse att upprätthålla höga aktivitetsnivåer och stor medlemsnumerär. För staten är syftet på motsvarande sätt att uppmuntra god folkhälsa, fysisk aktivitet och meningsfulla fritidsaktiviteter hos barn och unga.

Idrottsrörelsens och statens gemensamma målsättning att behålla de unga inom föreningsidrotten har dessutom genererat stora idrottspolitiska utvecklingsinsatser. Särskilt viktigt i detta sammanhang är givetvis Idrottslyftet – en storskalig satsning på idrottsliga utvecklingsprojekt som initierades av regeringen år 2007 med syfte att ”öppna dörrarna till idrotten för fler barn och ungdomar och utveckla verksamheten så att de väljer att idrotta längre upp i åldrarna.” Totalt avsätter regeringen 500 miljoner kronor om året av statens idrottsstöd för insatser inom Idrottslyftet.

Men frågeställningen är även angelägen eftersom den faktiska utvecklingen verkar gå i rakt motsatt riktning. Nya uppgifter indikerar nämligen att aktivitetsnivån inom barn- och ungdomsidrotten har minskat under senare år. Dessa uppgifter baseras på mätningar av det statliga lokala aktivitetsstödet (LOK-stödet) till idrotten och har tagits fram av Riksidrottsförbundet inom ramen för CIF:s årliga uppföljning av statens stöd till idrotten via ett så kallat indikatorsystem.

Under åren 2008–2011 sjönk antalet LOK-stödsberättigade deltagartillfällen med 6,7 procent och antalet bidragsberättigade sammankomster med 8,3 procent. Under samma period minskade andelen unga i åldern 7–20 år med endast 2,6 procent. Detta indikerar att den faktiska aktivitetsnivån i den organiserade barn- och ungdomsidrotten minskat sedan år 2008 i en omfattning som inte kan förklaras med hänvisning till variationer i ungdomspopulationen. En närmare granskning av LOK-stödsstatistiken visar att nedgången är störst bland äldre ungdomar (13–20 år) och hos flickor.

Utgångspunkter för 2012 års uppdrag

CIF:s fördjupningsuppdrag år 2012 har vägletts av två utgångspunkter. Den första utgångspunkten handlar om vilken typ av svar vi kan leverera. Här har vår målsättning varit att skapa en analys som uppmuntrar till reflektion och fördjupning snarare än att erbjuda enkla lösningar på svåra problem. Denna målsättning kan delvis motiveras med hänsyn till frågeställningens komplexitet – det finns inga enkla svar på vad som får barn och ungdomar att stanna kvar inom föreningsidrotten. Men det kan även motiveras med hänsyn till CIF:s principiella roll i svensk idrottspolitik. Det är inte vår uppgift att utforma statens idrottspolitik. Däremot ska CIF utgöra ett stöd i den idrottspolitiska beslutsprocessen genom att tillhandahålla vetenskapligt förankrade analyser och kunskap i idrottsrelaterade frågor samt kontinuerligt följa upp statens stöd till idrotten. Vår uppgift är inte att tillhandahålla svar – men att tillföra kunskap och reflektion till den idrottspolitiska debatten. Av detta följer att våra analyser inte alltid är enkla eller entydiga – men förhoppningsvis perspektivrika och nyanserade.

Den andra utgångspunkten handlar om hur vi tolkat regeringens uppdrag. Det finns många infallsvinklar på vad som utgör bra föreningsdriven idrottsverksamhet och vilka strategier som bör tillgripas för att få unga att stanna kvar i föreningsidrotten. I detta uppdrag har vi emellertid baserat vår analys på FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Valet kan delvis motiveras med att direktiven uttryckligen hänvisar till principen om ”barnets bästa” och barnkonventionen. Till detta kommer att ett så kallat barnrättsperspektiv sedan år 2009 även är infört i den förordning som reglerar statens idrottspolitik. En konsekvens av perspektivvalet är emellertid att analysen inte främst tar sin utgångspunkt i idrottsrörelsens strävan efter höga medlemstal eller tävlingsidrottens jakt på prestationer och resultat. Utgångspunkten för vår analys är istället det

enskilda barnets möjlighet att delta i föreningsidrottsliga aktiviteter utifrån sina egna förutsättningar och ambitionsnivåer.

Två rapporter

Genomförandet av 2012 års fördjupningsuppdrag har skett efter två huvudlinjer. Den första strategin var att sammanställa befintlig och aktuell kunskap i frågor som rör unga som föreningsidrottare. Finns det forskning som kan förklara varför vissa ungdomar väljer att stanna kvar i en idrottsförening långt upp i åldrarna medan andra väljer att hoppa av? Ett antal forskare anlätades för att ge perspektiv utifrån sina expertkunskaper. Resultatet sammanställdes därefter i en antologi med titeln *Spela vidare – en antologi om vad som får unga att fortsätta idrotta*.

Den andra insatsen var att söka ny kunskap i ett område där forskning i stor utsträckning saknas: idrott och fysisk aktivitet för unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) såsom adhd eller Aspergers syndrom. Vi lät genomföra intervjuer av ungdomar med diagnoser, deras föräldrar, forskare inom psykiatri och idrottsledare med erfarenhet av NPF. Materialet sammanställdes därefter i en erfarenhetsstudie med titeln *Dolda utmaningar – om unga idrottare med osynliga funktionsnedsättningar*.

Information om hur man kan ta del av rapporterna finns på webbplatsen www.centrumforidrottsforskning.se

Antologin Spela vidare

Syftet med antologin var att sammanställa befintlig kunskap om faktorer som får unga att förbli aktiva i idrottsföreningar. I valet av medverkande forskare eftersträvades både disciplinär bredd och aktuella forskningsresultat. Sammanlagt deltog sju forskare i projektet.

Boken inleds med att Johan R Norberg, utredare vid CIF, preciserar och problematiserar regeringens uppdrag samt presenterar antologins innehåll. Därefter följer två kapitel vilka placerar frågan om ungas föreningsidrottande i ett större samhälleligt sammanhang. Karin Redelius, docent i pedagogik och verksam vid Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm, för en bred diskussion om faktorer som inverkar på föreningsidrottens förutsättningar och utformning – från övergripande strukturella villkor såsom hushållens ekonomi idrottsanläggningars till-

gänglighet till mjukare faktorer såsom idrottsklubbarnas interna föreningskultur, verksamhetsnormer och idrottsliga ideal. Susanna Hedenborg, professor i idrottsvetenskap vid Malmö högskola, kompletterar bilden med en internationell utblick om barn- och ungdomsidrotten och barnrättsperspektivet i våra nordiska grannländer samt i Australien.

I de följande två bidragen får de unga själva komma till tals. Britta Thedin Jakobsson, doktorand vid Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm, redovisar resultat från ett pågående forskningsprojekt om vilka ungdomar som fortsätter att föreningsidrotta långt upp i åldrarna – och varför. Studien bygger på ett stort antal intervjuer av ungdomar – både sådana som har fortsatt och de som av olika skäl har slutat. I det följande kapitlet presenterar Kim Wickman, universitetslektor i pedagogik vid Umeå universitet, en ny studie om idrottserfarenheter hos unga vuxna med rörelsehinder. I kapitlet ställs viktiga frågor om hur både idrottsrörelsen och skolan kan möta barns och ungdomars olikheter och därmed främja idrottens reella tillgänglighet oavsett individers förutsättningar, bakgrund och livsvillkor.

Ibland kan avhopp från föreningsidrotten bero på skador eller att de unga inte har de rätta fysiologiska förutsättningarna. Dessa och andra medicinska och fysiologiska aspekter diskuteras i ett kapitel av Carl Johan Sundberg, professor i molekylär och tillämpad arbetsfysiologi vid Karolinska Institutet.

Ett viktigt tema i regeringens uppdragsbeskrivning är förekomsten av ”goda exempel” och ”metoder och arbetssätt” inom idrotten där barns och ungdomars bästa tillgodoses. Kring dessa frågor diskuterar Håkan Larsson, professor i idrott vid Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm. Det empiriska underlaget består av ett stort antal vetenskapliga utvärderingar av den stora Idrottslyftssatsningen.

Slutligen återstår frågan om det finns statligt finansierade aktiviteter inom barn- och ungdomsidrotten som inte ser till barnets bästa. Kring dessa frågor resonerar Johan R Norberg i ett avslutande kapitel med titeln *När kontraktet bryts*.

En erfarenhetsstudie om idrott och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF)

Enligt regeringens direktiv ska CIF i 2012 års fördjupningsuppdrag särskilt uppmärksamma barn och ungdomar med funktionsnedsättningar. Mot denna bakgrund valde vi att genomföra en särskild studie om idrottserfarenheter hos unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) såsom adhd, Aspergers

syndrom, Tourettes syndrom och tvångssyndrom. Kunskapen på detta område är begränsad. Det finns dock indikationer på att unga med dessa funktionsnedsättningar utgör en både ouppmärksam och utsatt grupp inom föreningsidrotten. Problemet är att NPF inte ingår i den organiserade handikappidrotten samtidigt som det ofta är svårt för unga med så kallade osynliga funktionsnedsättningar att tillhöra den traditionella föreningsidrotten.

Avsaknaden av forskning föranledde oss att själva söka information om idrott och NPF. I ett första steg genomfördes intervjuer med ett stort antal ungdomar med NPF-diagnoser om deras erfarenheter av idrott och fysisk aktivitet på fritiden och i skolan. Materialet kompletterades av intervjuer med föräldrar, forskare inom psykiatri och idrottsledare med erfarenhet av NPF. Materialet sammanställdes därefter i en erfarenhetsstudie med titeln *Dolda utmaningar – om unga idrottare med osynliga funktionsnedsättningar*. Redaktör för studien var Suzanne Rosendahl.

NPF-studien ska inte betraktas som en vetenskaplig rapport i gängse mening. Texten gör inte anspråk på att redovisa forskning om hur osynliga funktionsnedsättningar hanteras inom föreningsidrotten. Däremot innehåller den ett stort antal livsberättelser, reflektioner och erfarenheter av unga med NPF-diagnoser och av personer som på olika sätt engagerat sig i NPF-frågor i idrottssammanhang. Därtill är rapporten fylld av idéer och rekommendationer om hur vi alla kan bemöta ungdomar med osynliga funktionsnedsättningar så att de lättare kan hitta sin idrott på sina egna villkor. Därmed även sagt att projektets mål varit dubbelt. Ett första syfte har varit att samla in erfarenheter om NPF och idrott för att synliggöra en viktig problematik inom barn- och ungdomsidrotten. Ett andra syfte har varit att skapa verktyg för ledare och verksamma inom idrottsrörelsen för att bättre möta unga med osynliga funktionsnedsättningar.

Övergripande resultat om vad som får barn och ungdomar att vilja fortsätta föreningsidrotta

En fråga med många svar

Frågan om vad som får barn och ungdomar att stanna kvar inom idrotten är notoriskt komplicerad. Ett första problem är att det finns så många – och olika – faktorer som inverkar på den svenska barn- och ungdomsidrottens utformning. Först och främst påverkas ungas möjlighet att idrotta av övergripande strukturella variabler såsom demografiska förhållanden, samhällsekonomi och välfärdssystem,

medborgarnas tillgång till ytor och anläggningar för idrott och fysisk aktivitet samt trender och attityder hos olika ungdomsgenerationer. Till detta kommer faktorer kopplade till individ- och familjenivå såsom hushållsekonomi, föräldraengagemang samt det enskilda barnets specifika idrottsintresse, talang och fysiologiska förutsättningar. Slutligen återstår alla faktorer med koppling till den verksamhet som landets idrottsföreningar bedriver: från normer och ideal i träningsupplägg och tävlingsverksamhet (bredd vs elit) till idéer och förhållningssätt i frågor om ideellt ledarskap, jämställdhet och ungas delaktighet och inflytande.

Ett andra problem är att det inte finns ett självklart svar på hur den goda barn- och ungdomsidrotten ska vara utformad. Det framgår inte minst av Susanna Hedenborgs antologibidrag där svenska förhållande jämförs med de övriga nordiska länderna samt med Australien. Att inhämta kunskap och erfarenheter från andra länder kan både synliggöra den egna verksamhetens förtjänster och svagheter och samtidigt uppmuntra till nytänkande och utveckling.

En minskning i aktivitetsnivån från höga nivåer

Det påpekades inledningsvis att aktivitetsnivå inom den svenska barn- och ungdomsidrotten har minskat under senare år. Detta är problematiskt – inte minst eftersom både staten och idrottsrörelsen har som idrottspolitiskt mål att få fler unga att börja idrotta och fler att stanna kvar inom föreningsidrotten högre upp i åldrarna.

Samtidigt bör det tilläggas att denna nedgång sker från höga nivåer. Europeiska jämförelser visar nämligen att unga i de nordiska länderna ägnar sig åt idrott och fysisk aktivitet i betydligt högre utsträckning än det europeiska genomsnittet. En mer ingående analys av faktorerna bakom dessa höga nordiska aktivitetsnivåer är inte gjord, men det ligger nära till hands att tolka barn- och ungdomsidrottens stora omfattning i relation till de nordiska ländernas likartade välfärdssystem, grundmurade folkrörelsetradition och en tydlig breddidrottsprofil på idrotten som samhälls- och kulturföreteelse. Därmed även sagt att vår nordiska folkrörelseidrott i sig framstår som ett framgångsrecept för att locka barn och ungdomar till idrott och fysisk aktivitet – åtminstone i ett europeiskt perspektiv.

Om goda exempel på strategier för att få barn och ungdomar att fortsätta idrotta

I regeringens uppdragsbeskrivning ingår att peka på förekomsten av ”goda exempel” och ”metoder och arbetssätt” inom idrotten där barns och ungdomars bästa tillgodoses. Vi har svarat på denna uppmaning i form av en omläsning av de sex vetenskapliga utvärderingar som gjordes av utvecklingsstatsningen Idrottslyftet under perioden 2009–2011. Det primära målet med utvärderingsgenomgången var inte att bedöma Idrottslyftets eventuella förtjänster eller brister. Syftet var istället att undersöka hur idrottsrörelsens förbund och föreningar själva tänkt och agerat för att realisera utvecklingsstatsningens mål om att få fler unga att stanna kvar inom föreningsidrotten. Vilka metoder och arbetssätt har de använt sig av? Och vad anser de själva vara goda exempel?

Omläsningen genomfördes av Håkan Larsson, professor i idrott vid Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm. Resultatet visade att Idrottslyftet är en både uppskattad och värdefull utvecklingsstatsning som gett många av landets idrottsföreningar möjlighet att pröva nya arbetsformer, genomföra utvecklingsprojekt och vidta åtgärder i syfte att förbättra sin verksamhet. Men samtidigt framkom att många idrottsledare ansåg det vara svårt att behålla de unga kvar i föreningslivet längre upp i åldrarna – inte minst i jämförelse med Idrottslyftets andra mål: att rekrytera nya barn- och ungdomsgrupper till idrotten. Av allt att döma ansågs det som betydligt enklare att öppna dörrarna för nya potentiella medlemmar än att stänga dörrarna om de ungdomar som väl kommit in i föreningsidrotten.

Genomgången av utvärderingarna visade även att föreningarnas faktiska insatser för att behålla sina medlemmar var många och olika till sin karaktär. Enligt Larsson handlade de vanligaste strategierna om ledarrekrytering och ledarutbildning, att förbättra de lokalmässiga och materiella förutsättningarna (subvention av deltagaravgifter, inköp av materiel, ökad anläggningstillgång med mera), verksamhetsutveckling (breddad verksamhet, ökad trivsel och samhörighet) samt utveckling av föreningarnas interna arbetsformer med tonvikt på policy- och värdegrundsfrågor, rutiner och kvalitetssäkring.

Enligt Larsson kan Idrottslyftet följaktligen karaktäriseras som en ”experimentbod” som gett landets idrottsföreningar förutsättningar att utveckla en stor mängd strategier för att få barn och ungdomar att vilja fortsätta idrotta. Men han noterade även att vissa typer av utvecklingsinsatser saknades. Som exempel förekom sällan strategier som tar tillvara de ungas egna erfarenheter och synpunkter. Likaså saknades insatser med fokus på etik- och värderingsfrågor. Detta tolkar Larsson

som att många av idrottsrörelsens förbund och föreningar är starkt förankrade i en traditionell syn på idrott som liktydigt med fysiskt ansträngande tävlingsverksamhet. De är följaktligen vana att organisera aktiviteter med utgångspunkt i den egna idrottsgrenens krav och förutsättningar – och de vet vad som krävs för att utveckla goda idrottsutövare. Men problemet är att idrott går att bedriva på olika sätt och utifrån skilda ambitionsnivåer. Ett oreflekterat förhållningssätt till idrott som synonymt med fysiskt ansträngande tävlingsidrott riskerar därmed att begränsa klubbarnas möjlighet att tänka nytt, bryta invanda rutiner och pröva nya förhållningssätt. Och detta riskerar i sin tur att begränsa deras möjlighet att förmå fler unga att stanna kvar i idrotten.

Om ambitionen är att få barn och ungdomar att vilja fortsätta syssla med fysiskt krävande tävling, behöver i princip inga särskilda ambitioner uttalas i övrigt. Det är vad lejonparten av dagens idrottsföreningar är inriktade på. Man måste då räkna med att det alltid kommer att finnas ett antal barn och unga som inte lockas av den typen av verksamhet, alternativt som inte kommer att platsa mot bakgrund av de krav som idrotten ställer på utövaren.

När de unga själva får komma till tals

Liknande slutsatser drog författarna till de delstudier där idrottande unga själva fick komma till tals. Britta Thedin Jakobsson, doktorand vid Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm, bedriver ett forskningsprojekt om vilka ungdomar som fortsätter att föreningsidrotta långt upp i åldrarna – och varför. I CIF:s antologi redovisas resultatet från ett stort antal intervjuer med ungdomar – både de som är aktiva föreningsidrottare och sådana som har slutat.

Thedin Jakobsson konstaterar att idrott är en mycket uppskattad fritidsaktivitet hos unga. Som en röd tråd i intervjuerna framkom nämligen att idrott uppfattas som roligt, stimulerande och utvecklande. Många ungdomar underströk även spänningen och utmaningen i att få tävla och mäta sina förmågor mot andra. Därtill framhöll många vikten av den sociala gemenskapen och samhörigheten i föreningen eller i träningsgruppen.

Både de unga som fortsatt idrotta och de som slutat var således i huvudsak positiva till idrott. Men samtidigt konstaterar Thedin Jakobsson att grupperna var inbördes olika. De som stannat kvar i föreningsidrotten utmärkte sig genom ett mycket stort idrottsintresse. Ofta utövade de flera idrotter eller kombinerade sin

idrott med olika former av motionsaktiviteter. De var aktiva i tävlingssammanhang. Ofta hade de även tillhört föreningsidrotten sedan unga år och dessutom kompletterat sitt idrottande med olika former av ledaruppdrag.

Även bland de som slutat var intresset för idrott stort men olika omständigheter hade ändå fått till följd att de valt att sluta. Vissa menade att de gärna fortsatt men att de förlorat intresse för den specifika idrotten eller att verksamheten inte längre var tillräckligt utvecklande och utmanande. Andra uppgav att de inte var tillräckligt duktiga för att få fortsätta eller att de inte var beredda att träna i den omfattning som krävdes för att få fortsätta tävla och spela matcher.

Theдин Jakobsson väljer att tolka dessa skillnader utifrån forskaren Aaron Antonovskys modell om människors behov av att känna sammanhang i tillvaron (KASAM). En viktig förutsättning för att stanna kvar i föreningsidrotten är följaktligen att verksamheten uppfattas som begriplig, hanterbar och meningsfull. Och denna känsla av sammanhang är i sin tur starkt relaterad till hur de unga förhåller sig till den dominerande tävlingslogik som ofta präglar den lokala föreningsidrotten. Eller som hon själv förklarar saken:

Resultaten indikerar att en förutsättning för att vilja fortsätta idrotta som tonåring är att man börjar i tidig ålder och är villig att träna och tävla mycket och ofta. Min tolkning är att föreningarna erbjuder de aktiva tävlingsidrott med prestationsfokus. Däremot förefaller det inte som att föreningsidrotten är anpassad till unga med andra ambitionsnivåer. Dessutom ger föreningsidrotten lite utrymme för flexibilitet och spontanitet i förhållande till de ungas smak och önskemål om hur den ska bedrivas. För att kunna fortsätta måste man njuta av, uppskatta, känna glädje och kunna hantera en tävlingsorienterad verksamhet även om man själv inte har tävlingsambitioner. Föreningsidrott verkar innefatta unga människor som anpassar sig till uttalade och outtalade krav, uppskattar och kan hantera och förstå tävlingsidrott.³ De ungdomar som inte klarar av eller vill ställa upp på de normer och värderingar som råder och göra det som idrotten kräver väljer att sluta, ibland villigt, ibland motvilligt.

Theдин Jakobssons poäng är följaktligen att idrottsrörelsen har lyckats väl med att behålla de unga som anpassat sig till föreningsidrottens tävlingslogik. Denna

---

3 Se även Green, M. (2006). From 'Sport for All' to Not About 'Sport' at All? Interrogating Sport Policy Interventions in the United Kingdom. Fraser-Thomas, J. Coté, J. och Deakin, J. (2008). Examining Adolescent Sport Dropout and Prolonged Engagement from a Developmental Perspective.

slutsats kan även omformuleras till ett svar på frågan om vad som krävs för att få ännu fler ungdomar att stanna kvar. Lösningen för föreningarna blir att erbjuda en breddad verksamhet där även andra ungdomar upplever en känsla av sammanhang.

Om målet för samhället i allmänhet, och för idrottsrörelsen i synnerhet, är att få så många som möjligt att vara fysiskt aktiva tror jag att föreningsidrotten har mycket att vinna på att i större utsträckning organisera aktiviteter som betonar utveckling, lärande, gemenskap och delaktighet. En verksamhet med möjligheter till utmaningar men där tävling, i form av prestation i förhållande till andra, inte är det överskuggande målet.

Idrott på gott och ont

Flera studier i årets fördjupningsuppdrag knyter an till fysiologiska och medicinska perspektiv på idrott och fysisk aktivitet. Gemensamt för dessa studier är att de tydligt belyser föreningsidrottens dubbla karaktär av gott och ont. Å ena sidan kan rätt bedriven idrott bidra till hälsa och välbefinnande för barn och ungdomar. Å andra sidan riskerar idrottens positiva effekter att omintetgöras om de ungas väg till föreningsidrotten är kantad av fysiska, sociala eller andra hinder eller om klubbarnas verksamhet bedrivs utifrån osunda premisser.

Ett tydligt exempel på denna problematik är Carl Johan Sundbergs antologibidrag som behandlar medicinska och fysiologiska perspektiv på barns och ungdomars idrottande. Sundberg inleder med att lyfta fram ett stort antal positiva hälsomässiga effekter av idrott och fysisk aktivitet såsom att träning förbättrar det allmänna välbefinnandet, den fysiska självkänslan och kognitiva funktioner samtidigt som risken för många sjukdomar minskar. Men han tillägger samtidigt att det finns hälsorisker. Vissa av dessa varierar mellan olika idrottsgrenar. Som exempel är det vanligare med skador i lagidrotter än i individuella idrotter. Därtill är det ofta olika typer av skador som förekommer i exempelvis uthållighetsgrenar jämfört med mer styrke- och explosivitetsberoende idrotter.

En del hälsorisker – och i förlängningen även avhopp – inom ungas idrottande kan kopplas till olika former av elitsatsningar. Ett exempel är när fysisk mognadsgrad ibland sammanblandas med talang med följden att barn och ungdomar som är födda tidigt på året premieras i laguttagningar och andra selektionssystem. Andra exempel på elitidrottsrelaterade hälsorisker är belastningsskador och

överträningssyndrom, fortsatt träning trots infektion i kroppen, ätstörningar och viktkontroll till följd av osunda kroppsideal samt otillbörligt användande av kosttillskott och dopningspreparat.

Enligt Sundberg skulle många skador och avhopp inom idrotten kunna gå att förebygga genom bättre och mer individanpassade träningsmetoder och adekvat utrustning. Men han konstaterar samtidigt att idrottsledares kunskap ofta är otillräcklig i frågor som rör skador, sjukdomar och olika former av missbruk. Därtill visar forskning att ungas återgång till idrotten kan försvåras på grund av bristfällig kommunikation mellan den aktive, föräldrar, tränare och sjukvårdspersonal. Förbättrade tränarutbildningar och en utvecklad medicinsk stödorganisation inom idrotten skulle därför, enligt Sundberg, väsentligt kunna ”öka möjligheterna att förebygga, behandla och rehabilitera olika problem som är förknippade med barn- och ungdomsidrott.”

Föreningsidrottens dubbla karaktär av möjlighet och begränsning är extra tydlig i frågan om idrott och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Å ena sidan visade intervjuer med ungdomar, idrottsledare och forskare att idrott och fysisk aktivitet kan ha mycket stora och positiva hälsoeffekter för personer med NPF. Som exempel kan idrott och fysisk träning stärka koncentrationsförmågan och andra så kallade exekutiva funktioner. Det kan även ge tillfredsställelse och stärkt självkänsla. Vidare kan idrott och fysisk träning hjälpa unga att reglera sina energibehov vilket i sin tur motverkar rastlöshet, stress och sömnproblem. För personer med funktionsnedsättning kan idrott således vara mer än en stimulerande och allmänt hälsosam fritidssysselsättning – det kan även utgöra ett viktigt led i deras rehabilitering eller habilitering.

Å andra sidan visade studien att det finns hinder för unga med NPF-diagnoser att finna sin väg in i föreningsidrotten. Många av de ungdomar som deltog i studien sade sig ha haft svårt att passa in i en idrottsförening. Mycket av det som ofta tas för givet i en idrottsverksamhet – såsom att passa tider, följa ledares instruktioner, vänta på sin tur och så vidare – kunde för dessa ungdomar utgöra komplicerade moment och hinder för deltagande. Till detta kommer att kunskapen om NPF ofta är begränsad hos tränare och idrottsledare vilket riskerar att leda till missförstånd och felaktigt bemötande.

De bilder som framträder i vår intervjustudie är följaktligen polariserade. I vissa berättelser framgår att barn och ungdomar med osynliga funktionsnedsättningar har hittat sin plats inom idrotten – och att idrotten för dessa unga spelat en viktig roll för deras fysiska och psykiska välbefinnande och utveckling. Men det finns

även berättelser om unga med NPF-diagnoser som haft svårt att hantera föreningsidrottens outtalade krav och förväntningar och som därmed inte fått tillgång till de många positiva upplevelser och hälsoeffekter som föreningsidrotten kan erbjuda.

Analysen av idrottens positiva betydelse för personer med osynliga funktionsnedsättningar måste kompletteras med Kim Wickmans studie om idrottserfarenheter hos unga med rörelsehinder. Undersökningen bestod av intervjuer med tio ungdomar. Samtliga hade stora erfarenheter av föreningsidrott på olika nivåer. Därtill hade de alla en funktionsnedsättning som gjorde dem helt eller delvis beroende av rullstol eller permobil.

Wickmans studie visar tydligt att idrott och träning kan stärka funktionsnedsatta individers fysiska styrka och därmed även deras möjlighet till autonomi och självständighet. Att utmana sig själv i idrottssammanhang kan även ge ökad självkänsla och självkänedom. På så sätt kan föreningsidrotten bidra till att stärka funktionsnedsatta individers upplevelse av duglighet i relation till normativa föreställningar om kroppar och funktionalitet.

De två studierna av idrott för unga med funktionsnedsättningar utmynnar i en gemensam slutsats: föreningsidrotten måste bli bättre på att acceptera, hantera och bejaka barns och ungdomars olikheter. Denna poäng kan motiveras med hänvisning till barnrättsperspektivet och principen att föreningsidrotten ska vara lika öppen och tillgänglig för alla. Budskapet blir därmed att alla barn och ungdomar ska ha lika rättigheter och möjligheter att få tillhöra idrottsrörelsen – men också lika rätt att få bli accepterade som självständiga individer. De måste alla få tillåtas vara både *unika och lika*.

Men slutsatsen kan även motiveras med hänvisning till dess positiva effekter. Om idrottsrörelsen kan utveckla sina strategier för att hantera barns och ungdomars olikheter så kommer fler unga att hitta till idrotten – och fler kommer att stanna kvar längre upp i åldrarna. Detta kommer givetvis att vara positivt för de unga – men kommer även att gagna idrottsrörelsens och statens gemensamma strävan att främja folkhälsa, integration och ett barnrättsperspektiv i svensk föreningsidrott. Eller som det formuleras av Suzanne Rosendahl, redaktör för NPF-studien:

Titta på vilken skolklass som helst och du upptäcker att det typiska är att alla barn är olika. En del pladdrar hela tiden, andra är tysta, en del lyssnar uppmärksamt på en sak, andra lyssnar mer fragmentariskt på annat. Likaså är det med en grupp fotbollsspelare, en grupp simmare

eller friidrottare. En del barn bara är på detta vis, några har adhd, någon har kanske Asperger, någon kanske är deprimerad. Några kommer att utredas och få diagnoser, några kommer att medicinera, andra inte. Men alla kommer att fortsätta vara olika. Så är vi. För att locka fler behöver idrotten helt enkelt anpassa sig efter olikheterna – inte tvärtom. Varje barn med osynlig funktionsnedsättning som hittar sin idrott och utvecklas i sin förening är en seger för föreningen, idrottsrörelsen, för samhället och inte minst för just det barnet!

Om Riksidrottsförbundet och insatser för att främja ett barnrättsperspektiv

I uppdraget till CIF ingick även att bedöma om någon del av statsbidraget går till idrottsverksamhet ”som inte ser till barnets bästa och är tillgänglig för alla i enlighet med barnkonventionen.” Frågan diskuteras i antologins sista bidrag, där Johan R Norberg analyserar de idrottspolitiska konsekvenserna av att både idrottsrörelsen och staten slagit fast att svensk barn- och ungdomsidrott ska följa FN:s barnkonvention.

Två frågor är centrala för framställningen. Den första frågan handlar om i vilken utsträckning som barnkonventionen kan användas som redskap för utveckling och förändring av idrottsrörelsens barn- och ungdomsverksamhet. Här konstaterar Norberg att barnkonventionens artiklar visserligen är allmänt hållna, men att de utan svårigheter går att applicera på idrottslig verksamhet. Konventionen är ingen regelbok som ger entydiga svar och förhållningsorder i varje svår bedömningsfråga – men den identifierar och synliggör flera viktiga aspekter för en sund barn- och ungdomsidrott. Betraktat på detta sätt, kan barnkonventionen uppfattas som både ett rättesnöre och ett konkret hjälpmedel för de verksamma inom idrottsrörelsen i arbetet att organisera och utveckla sina barn- och ungdomsaktiviteter.

Den andra frågeställningen handlar om vilka konkreta insatser som Riksidrottsförbundet och dess medlemsorganisationer gjort för att främja och värna om ett barnrättsperspektiv i svensk barn- och ungdomsidrott. Om barnkonventionen i första hand ska uppfattas som ett förhållningssätt och inte en regelbok – ja, då kan bedömningen huruvida idrottsrörelsen lever upp till konventionen inte enbart göras med hänvisning till den faktiska verksamhet som bedrivs i landets idrottsföreningar. Lika viktigt blir att bedöma hur idrottsrörelsen förhåller sig till barnrättsperspektivet. Vad gör exempelvis Riksidrottsförbundet för att uppmuntra och

värna om barnets bästa inom idrotten? Och vilka blir reaktionerna när verksamheter eller idrottsföreningar *inte* lever upp till barnrättsperspektivet?

Den senare frågeställningen aktualiserar en komplicerad och ständigt närvarande dualism i relationen mellan Riksidrottsförbundet på central nivå och dess anslutna specialidrottsförbund och föreningar. Å ena sidan är sammanhållning i form av gemensamma värderingar och förhållningssätt en nödvändighet för att en folkrörelse ska kunna formeras, bestå och verka mot gemensamma mål. Å andra sidan består idrottsrörelsen ytterst av självständiga förbund och föreningar med rätt att själva avgöra omfattningen och inriktningen på sin verksamhet. Detta skapar ett dilemma: i vilken utsträckning kan Riksidrottsförbundet ställa krav på ett enhetligt agerande av anslutna organisationer – och i vilken utsträckning ska autonomi tillåtas? I vilken utsträckning ska idrottsrörelsen ledas eller stödjas?

Denna dualism framträder tydligt i Riksidrottsförbundets strategier för att främja och värna om ett barnrättsperspektiv i barn- och ungdomsidrotten. I vissa avseenden kan Riksidrottsförbundets insatser karakteriseras som styrande. Ett exempel är att barnkonventionen är inskriven in i förbundets stadgar. Därtill kan både Idrottslyftet och Handslaget betraktas som stora utvecklingsprojekt där betydande belopp öronmärkts för insatser i konventionens anda. Men samtidigt finns det även inslag i Riksidrottsförbundets agerande som snarare framhäver de anslutna organisationernas självbestämmande. Som exempel saknas direktiv för hur barnkonventionen ska tolkas samt system för att pröva eventuella förseelser. I Idrottslyftet och Handslaget har Riksidrottsförbundet gett förbund och föreningar stor frihet att själva tolka utvecklingsåtgärningarnas mål och inriktningar. I situationer där föreningar agerat på sätt som inte kan anses förenliga med idrottsrörelsens gemensamma värdegrund har Riksidrottsförbundet inte tvekat att fördöma – men samtidigt markerat varje förenings självbestämmande. Sammantaget framträder följaktligen en förhållandevis mjuk form av styrning med tyngdpunkt i värdegrundsdiskussioner, utbildningsinsatser och dialog snarare än påverkan genom krav, regelverk och sanktioner.

Det är givetvis varje folkrörelses ensak att självständigt besluta om balansen mellan gemensamma mål och strategier – och de anslutna organisationernas autonomi. Dagens starka decentraliseringsprinciper i svensk föreningsidrott kan följaktligen försvaras med föreningsdemokratiska principer, det vill säga att idrottsrörelsens medlemmar helt enkelt har valt denna lösning. Men Riksidrottsförbundet har samtidigt en myndighetsroll i fördelningen av statens idrottsstöd. Detta ansvar förutsätter en förmåga att disciplinera medlemsorganisationer till att använda det

offentliga stödet i enlighet med statens idrottspolitiska syften och förväntningar. Problem riskerar därmed att uppstå om Riksidrottsförbundet först fördelar stöd till idrottsförbund och föreningar enligt vissa bestämmelser och förutsättningar – men därefter inte anser sig kunna agera om bidragsmottagarna inte följer dessa regelverk. Den ansvarsprincip som utgör grunden för Riksidrottsförbundets myndighetsroll i förhållande staten riskerar följaktligen att undermineras om idrottsrörelsens interna maktstruktur bygger på starka decentraliseringsprinciper.

Det finns dock indikationer på att Riksidrottsförbundet för närvarande vill stärka barnrättsperspektivets ställning i svensk idrottsrörelsen och att man samtidigt börjat ompröva de decentraliserings- och självbestämmandeprinciper som präglat relationen till anslutna specialidrottsförbund och lokalföreningar under det senaste decenniet. I Riksidrottsstyrelsens beslut om ny inriktning på Idrottslyftet för perioden 2013–2015 framhålls uttryckligen att ett barnrättsperspektiv ska präglade hela satsningen. För vissa bidrag kommer även barnkonsekvensanalyser att krävas. Parallellt ska idrottsrörelsens gemensamma riktlinjer för barn- och ungdomsidrotten ses över och konkretiseras. I december år 2012 beslutade Riksidrottsförbundet dessutom att dra tillbaka Svenska Gymnastikförbundets elitstöd efter att en forskarrapport konstaterat stora brister i förbundets landslagsverksamhet. Därmed hade Riksidrottsförbundet för första gången någonsin tillgripit ekonomiska sanktioner för att påverka en verksamhet som inte ansetts leva upp till idrottsrörelsens gemensamma värdegrund och FN:s barnkonvention.

Alla dessa åtgärder kan sammantaget karakteriseras som en centralisering av makten i svensk idrott och att Riksidrottsförbundet ökar sin styrning av anslutna förbund och föreningar. Detta kan ge upphov till interna spänningar i en rörelse med starka decentraliseringstraditioner – men det kan samtidigt stärka idrottsrörelsens samhällslegitimitet och Riksidrottsförbundets roll som ställföreträdande idrottsmyndighet.

Två avslutande kommentarer

Vad är rimliga mål och förväntningar?

Årets fördjupningsuppdrag har kretsat kring frågor om vad som utgör bra föreningsdriven idrottsverksamhet och vilka strategier och metoder som idrottsrörelsen ska använda för att få barn och ungdomar att vilja stanna kvar inom idrotten längre upp i åldrarna. Till detta kommer aktuell statistik som indikerar att aktivitetsnivån inom barn- och ungdomsidrotten minskat under senare. Sammantaget

framträder således ett scenario där svensk idrott står inför en negativ utvecklings-trend – men att idrottsrörelsen har i sin makt att motverka en fortsatt nedgång i barn- och ungdomsidrotten.

Även CIF:s analys bygger i stor utsträckning på en tankefigur om att idrottsrörelsen kan utveckla olika former av metoder för att få ungdomar att vilja fortsätta idrotta. Många av de förslag och rekommendationer som framträder i årets studier knyter an till FN:s barnrättskonvention och principen om barnets bästa inom idrotten. Det är uppmaningar till idrottsrörelsen om att öka de ungas delaktighet, bejaka deras olikheter och att utforma idrotten utifrån barnens förutsättningar och inte utifrån tävlingsidrottens krav på prestation och resultat. Vidare efterlyses nya tankesätt, arbetsformer och samarbeten över förenings- och idrottsgränserna samt vidgade perspektiv på idrotten som kulturfenomen. Gemensamt för alla dessa råd och rekommendationer är att de har som mål att öppna dörrarna för fler unga att vilja vara med – och att fler ungdomar även ska vilja förbli kvar i föreningsidrotten längre upp i åldrarna.

Men samtidigt måste det tilläggas att frågan om vilka ungdomar som fortsätter – och vilka som slutar – är komplex och mångfacetterad. Vissa av de faktorer som påverkar barn- och ungdomsidrottens utformning och förutsättningar är möjliga för idrottsrörelsens föreningar att påverka. Men barn- och ungdomsidrotten är även styrd av övergripande samhällsliga strukturer och förändringsprocesser vilka inte alls låter sig påverkas genom idrottspolitiska beslut eller öronmärkta bidrag. Detta är viktigt att komma ihåg. En folkrörelse av idrottsrörelsens omfattning och samhällsbetydelse måste givetvis alltid aktivt verka för utveckling och att de egna medlemmarna ska vilja stanna kvar. Men det är även hög tid att ställa frågan om vad som egentligen är rimliga förväntningar att ställa på idrottsrörelsen. I vilken utsträckning är det möjligt för idrottsrörelsen att påverka samhällsutvecklingen – och i vilken utsträckning är dagens förändringsprocesser inom idrottsrörelsen snarast en spegel av samhällets förändring?

Om orsakerna bakom den minskade aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten?

En av huvudnyheterna i 2012 års uppföljning av statens stöd till idrotten är att aktivitetsnivån inom barn- och ungdomsidrotten har minskat sedan år 2008. Denna uppgift baseras på analyser av det statliga lokala aktivitetsstödet till idrottsverksamhet (LOK-stödet). Jämförelser med befolkningsstatistik indikerar att nedgången inte enbart går att förklara med hänvisning till olika ungdomskullars

storlek. Jämförelser mellan idrotter visar dessutom att minskningen rör samtliga stora barn- och ungdomsidrotter. Därtill är nedgången störst bland äldre ungdomar samt hos flickor.

Uppgifter av detta slag leder givetvis till följdfrågor: Är nedgången tillfällig? Vad kan den bero på? Hur ska den tolkas? I detta sammanhang kommer därför två förtydliganden att göras.

Den första kommentaren handlar om LOK-stödstatistikens möjligheter och begränsningar som mått på aktivitetsnivån inom barn- och ungdomsidrotten. En stor förtjänst med LOK-stödet är att det utgör ett så kallat totalmått av samtliga träningstillfällen och deltagare som tilldelats bidrag och stöd. Därtill har stödformen god nationell täckning. Den nedgång som noterats sedan år 2008 är således faktisk och inte en bedömning eller skattning utifrån en mindre urvalsstudie. Men samtidigt har LOK-stödet vissa begränsningar som statistiskt mått. Som exempel görs inte åtskillnad mellan individer. Vi kan följaktligen följa hur många deltagartillfällen som en idrottsförening rapporterar in – men vi kan inte se om några få av klubbens medlemmar står för många träningstillfällen eller om det tvärtom är många medlemmar som deltar, fast inte lika ofta.

En andra begränsning är att LOK-stödet endast mäter föreningsmässigt organiserad idrott. Statistiken ger inga uppgifter om andra aktiviteter som unga gör på sin fritid. Det är alltså fullt möjligt att ungdomars totala träningsvolym inte har minskat – men att de i dag väljer att idrotta och motionera i andra organisatoriska former, exempelvis på gym eller i oorganiserad regi.

Den minskade aktivitetsnivån inom föreningsidrottens barn- och ungdomsverksamhet leder följaktligen till många och nya frågor vilka inte går att besvara i dag. Det behövs nya forskningsinsatser för att bevaka den nedåtgående trenden och förstå dess bakomliggande orsaker. Men vi måste också lära oss mer om ungas idrotts- och motionsvanor utanför föreningslivet.

3. Indikatorer för uppföljning av statens stöd till idrotten

Inledning

I Centrum för idrottsforskning (CIF) uppdrag ingår en regelbunden och långsiktig uppföljning av statens stöd till idrotten utifrån ett så kallat indikatorsystem. Indikatorer är statistiska mått vilka påvisar eller indikerar tillstånd eller förändringsprocesser inom större system. Syftet med indikatorer är följaktligen att bedöma utvecklingen inom ett område genom kontinuerlig uppföljning av en begränsad uppsättning data.

Indikatorer är förhållandevis enkla analysinstrument. Styrkan ligger i deras förmåga att förenkla, identifiera utvecklingsprocesser och därmed skapa förståelse för en ofta komplex verklighet. Men samtidigt får de inte förväxlas med forskningsresultat. Indikatorer avser främst att spegla i vilken riktning ett område utvecklas – men de kan sällan användas för att förklara varför en viss förändring tar vid. För mer kvalitativt inriktade frågeställningar och analyser blir därmed kompletterande forskning nödvändigt. Av detta följer att indikatorer med fördel kan användas som ett första led i en större uppföljningsprocess. De är – och ska vara – enkla och lättillgängliga data vilka skapar en första överblick över ett område och påvisar eventuella utvecklingstendenser. Därefter kan uppföljningen kompletteras med fördjupad analys eller forskning inom de aspekter där indikatorerna påvisat ett behov av ytterligare kunskapsinsamling.

Det övergripande syftet med CIF:s indikatorsystem är att följa upp statens stöd till idrotten med utgångspunkt i regeringens särskilda förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet (SFS 2009:1589). Av förordningen framgår att statsbidrag endast får beviljas 1) organisationer på central, regional eller lokal nivå som arbetar med idrottsverksamhet och som är anslutna till Riksidrottsförbundet (RF), 2) Sveriges Olympiska Kommitté (SOK) samt 3) huvudmän ansvariga för utbildning vid riksrekryterande idrottsgymnasier. Av detta följer att bidraget – med undantag för riksidrottsgymnasierna – är öronmärkt för *frivilligt organiserad föreningsidrott*. Detta gäller även vårt indikatorsystem. Idrott kan visserligen bedrivas på många sätt och i många skilda organisatoriska former. I begreppet ryms alltifrån traditionell träning i idrottsklubbar och motionsaktiviteter på kommersiella

gym till friluftsliv och skolämnet Idrott och hälsa. I det här sammanhanget är det emellertid endast den så kallade folkrörelseidrotten som ska följas upp.

I frågan om vad staten vill uppnå med sitt stöd, stadgas i förordningen att statsbidraget ska främja verksamhet som:

- bidrar till att utveckla barns och ungdomars intresse och benägenhet för motion och idrott
- bedrivs ur ett barnrättsperspektiv, bland annat genom att öka barns och ungdomars inflytande över och ansvar för sitt idrottande
- gör det möjligt för alla människor att utöva idrott och motion
- bidrar till att väcka ett livslångt intresse för motion och därmed främjar en god hälsa hos alla människor
- syftar till att ge flickor och pojkar respektive kvinnor och män lika förutsättningar att delta i idrottsverksamhet
- främjar integration och god etik
- aktivt motverkar dopning inom idrotten
- stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft.

Det indikatorsystem som redovisas nedan har följaktligen utgångspunkt i statsbidragets avgränsningar och preciseringar. Först har förordningens bestämmelser och syftesparagrafer delats in i fem så kallade målområden. För vart och ett av dessa målområden har därefter X antal indikatorer utformats. Målområdena är:

Målområde 1: Idrotten som folkrörelse

Målområde 2: Idrottens betydelse för folkhälsan

Målområde 3: Alla flickors och pojkars, kvinnors och mäns lika förutsättningar till deltagande

Målområde 4: Skolning i demokrati, ansvarstagande och etik

Målområde 5: Idrotters internationella konkurrenskraft.

Om metod, källor och indikatorsystemets utvecklingspotential

Vid utformningen av ett indikatorsystem finns olika krav att beakta. Vissa handlar om vetenskaplig kvalitetssäkring. Som exempel är det viktigt att indikatorerna har

förmåga att mäta det som faktiskt avses och att de även täcker väsentliga aspekter av det som ska mätas (så kallade validitetskrav). Därtill bör undersökningspopulationen vara så stor som möjligt för att undvika risken för statistiska felkällor (reliabilitetskrav). Som ytterligare metodkriterier kan nämnas att indikatorerna bör vara väldefinierade, robusta och svåra att manipulera. Andra hänsynstaganden handlar snarare om att skapa smidighet och tillämpbarhet i uppföljningssystemet. Som exempel bör indikatorerna vara förhållandevis enkla att ta fram, företrädesvis via offentlig statistik eller andra, större databaser. Vidare ska de vara begripliga och entydiga att tolka. Även för en relativt oinitierad bedömare bör det därför vara tydligt vad indikatorn avser att mäta och hur resultatet ska bedömas. Slutligen återstår politiskt orienterade hänsynstaganden, såsom att indikatorerna bör vara välfärdsrelevanta, det vill säga belysa förhållanden som uppfattas som viktiga för medborgarnas välfärd, samt inriktade på sådant som är politiskt möjligt att påverka. Indikatorsystemet som helhet ska dessutom integrera ett funktionsnedsättnings-, jämställdhets-, integrations- och barnrättsperspektiv.

Underlaget till vårt indikatorsystem baseras på många och olika källor. Merparten av informationen har inhämtats via RF, såsom uppgifter om specialidrottsförbundens medlemsbestånd, styrelsesammansättning och ekonomi. För aktivitetsnivån inom barn- och ungdomsidrotten har den så kallade LOK-stödsstatistiken använts. Därtill har värdefull information om ledaruppdrag, kostnader för idrottsutrustning med mera inhämtats via RF:s årliga enkätstudie *Svenska folkets tävlings- och motionsvanor*.

Vid sidan av RF har SISU Idrottsutbildarna har tillhandahållit information om genomförda studieinsatser inom idrottsrörelsen, medan SOK har bidragit med uppgifter på elitidrottsområdet för de idrotter som ingår i det olympiska programmet.

Offentlig statistik har inhämtats genom Statiska centralbyråns (SCB) årliga undersökningar av levnadsförhållanden i Sverige (ULF och Barn-ULF), Statens folkhälsoinstitut (Nationella folkhälsoenkäten) och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (idrottsskador).

Målområde 1: Idrotten som folkrörelse

Målområdet behandlar idrottens ställning som frivilligt organiserad folkrörelse, dess självständighet i förhållande till stat respektive marknad, det ideella ledarskapets omfattning och betydelse med mera.

Målområde 1 tar sin utgångspunkt i att statens idrottsstöd i huvudsak är avgränsat till frivilligt organiserad idrottsutövning. Det innehåller sammanlagt sex indikatorer. De första fyra avser idrottens karaktär av ideell rörelse (folkrörelse) mätt i föreningsmedlemskap, aktiviteter inom barn- och ungdomsidrotten samt ideellt engagemang. De följande två speglar föreningsidrottens existensvillkor i relation till stat och marknad, mätt via specialidrottsförbundens totala omsättning och det offentliga bidragets andel däri.

Indikator 1.1 Medlemmar i idrottsrörelsen

Precisering: Idrottsrörelsens totalpopulation fördelat på kön och ålder (7–70 år)

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Statistik från specialidrottsförbunden samt enkätstudien Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Tabell 3.1.1. Riksidrottsförbundets medlemmar år 2001–2011, 7–70 år*

Årtal	Alla medlemmar	Aktiva	Passiva	Samtliga i urvalsgruppen
2011	3 147 000	2 274 000	873 000	7 558 000
2001	3 250 000	2 249 600	1 001 100	7 170 700

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

*Kategorin icke-medlemmar redovisas inte i tabellen

Tabell 3.1.1 redovisar den organiserade idrottens medlemskår år 2011 och 2001. Uppgifterna är hämtade från RF:s enkätstudie *Svenska folkets tävlings- och motionsvanor*.

Tabellen vittnar om idrottens exceptionellt starka ställning i det svenska samhället. Drygt 3,1 miljoner människor uppger sig ha ett medlemskap i en idrottsförening. Det motsvarar 41,6 procent av den totala svenska befolkningen i åldern 7–70. En stor majoritet, nästan 2,3 miljoner personer, sade sig dessutom vara aktiva såsom idrottsutövare, ledare och/eller funktionärer. De passiva medlemmarna uppgick till 873 000 personer.

En jämförelse med situationen ett decennium tidigare utfaller inte lika positivt. Uppgifterna indikerar nämligen ett sjunkande medlemstal, både i fasta tal och

i relation till den svenska populationen. Medan befolkning i åldern 7–70 ökade med drygt 380 000 personer så minskade andelen föreningsidrottare från 45,3 procent av befolkningen år 2001 till 41,6 procent år 2011. Störst var minskningen bland de passiva medlemmarna. Andelen aktiva idrottsutövare har legat förhållandevis konstant på cirka 30 procent.

Tabell 3.1.2. Kvinnor och män i idrottsrörelsen år 2011 (%)

	Kvinnor	Män
Samtliga medlemmar	44	56
Aktiva medlemmar	46	54
Passiva medlemmar	39	61

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

En granskning av den könsmissiga sammansättningen (tabell 3.1.2) indikerar att männen utgör en majoritet, men att skillnaderna är förhållandevis små. Om ”jämsköld” definieras som att det underrepresenterade könet i en verksamhet ska uppgå till minst 40 procent, så uppfyller idrottsrörelsen detta kriterium i fråga om aktiva medlemmar, men inte med avseende på passiva medlemmar. Könsfördelningen har inte förändrats nämnvärt under de senaste åren.

RF:s enkätstudie *Svenska folkets tävlings- och motionsvanor* ger möjlighet att studera idrottsrörelsens medlemskår ur ett generationsperspektiv. I tabell 3.1.3 har en åldersgruppering gjorts bestående av tre kategorier: barn och ungdomar (7–19 år), unga vuxna (20–39 år) samt äldre vuxna (40–70 år).

Tabell 3.1.3. Idrottsrörelsens åldersmissiga sammansättning år 2011 och 2001 uttryckt som andel av samtliga i ålderskategorin (%)*

Ålder	Alla medlemmar	Aktiva medlemmar	Passiva medlemmar
2011			
7–19 år	66	60	6
20–39 år	34	24	10
40–70 år	38	23	15
2001			
7–19 år	65	59	6
20–39 år	47	33	14
40–70 år	36	18	18

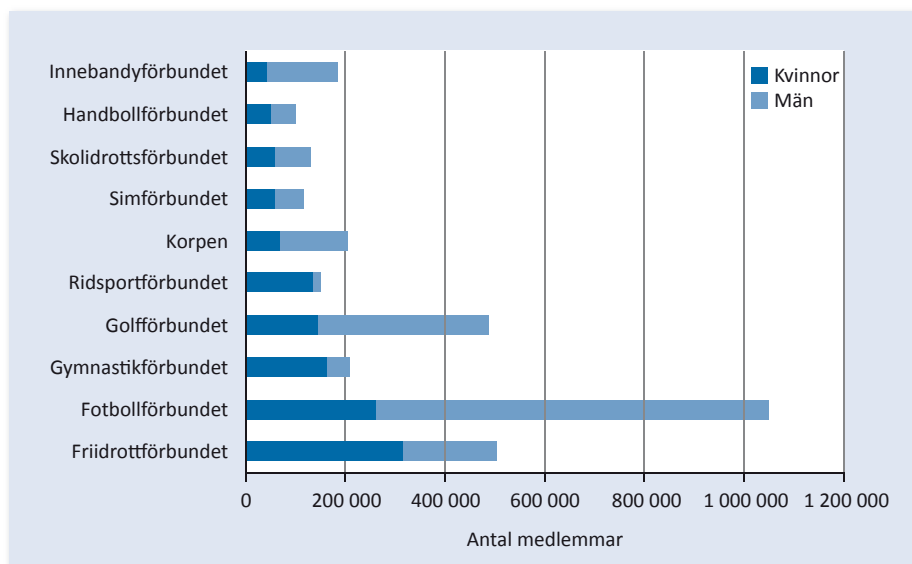
Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

*Kategorin icke-medlemmar redovisas inte i tabellen

Tabellen visar att idrottsrörelsen inte enbart engagerar unga. Det finns aktiva och passiva medlemmar i alla åldersgrupper. Men samtidigt framkommer vissa åldersrelaterade mönster. Inte förvånande är andelen aktiva störst bland barn och ungdomar: i ålderskategorin 7–19 år utgör de hela 60 procent. Därefter sjunker andelen aktiva i takt med stigande ålder. Parallellt ökar de passiva medlemmarna: från 6 procent i den yngsta åldersgruppen till 15 procent bland äldre vuxna.

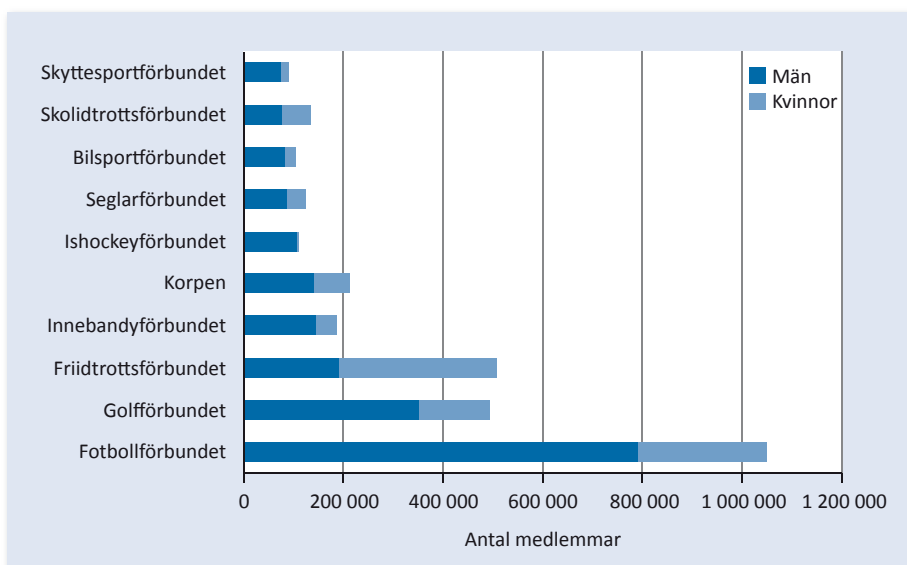
En jämförelse mellan åren 2001 och 2011 indikerar framför allt ett minskat aktivt föreningsidrottande i ålderskategorin unga vuxna.

RF inhämtar även årlig statistik från specialidrottsförbunden. Därmed finns möjlighet att jämföra den könsmässiga fördelningen mellan olika idrotter och förbund. Figur 3.1.1–3.1.2 visar relativt stora skillnader mellan de förbund som har *flest* kvinnor och män respektive de som har *störst andel* kvinnor och män. Belysande exempel är ridsport, konståkning och gymnastik tre idrotter där andelen kvinnor uppgår till mellan 77 och 95 procent. Flest antal kvinnor återfinns däremot i idrotterna friidrott och fotboll. På motsvarande sätt är antalet män högst inom idrotterna fotboll och golf. Andelen män är däremot störst i idrotter som amerikansk fotboll, ishockey, bob/rodel och biljard (mer än 90 procent av samtliga medlemmar).

Figur 3.1.1. Specialidrottsförbund med flest kvinnor år 2011

Källa: Riksidrottsförbundet

Figur 3.1.2. Specialidrottsförbund med flest män år 2011

Källa: Riksidrottsförbundet

Tabell 3.1.4. Specialidrottsförbund med högst andel män respektive kvinnor år 2011 (%)

Förbund med högst andel män	Andel män	Förbund med högst andel kvinnor	Andel kvinnor
Amerikanska Fotbollsförbundet	95	Konståkningsförbundet	95
Ishockeyförbundet	94	Ridsportförbundet	90
Bob- och Rodelförbundet	94	Gymnastikförbundet	77
Biljardförbundet*	93	Friidrottsförbundet	63
Flygsportförbundet	90	Danssportförbundet	60
Bordtennisförbundet	86	Volleybollförbundet	60
Squashförbundet	85	Draghundsportförbundet	57
Racerbåtförbundet*	83	Simförbundet	53
Skyttesportförbundet	83	Handbollförbundet	50
Judoförbundet	83	Basketbollförbundet	50
		Kanotförbundet	50

Källa: Riksidrottsförbundet, *2010 års uppgifter

Indikator 1.2 Medlemmar i specialidrottsförbund

Precisering: Medlemskap i idrottsrörelsens specialidrottsförbund

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbundens medlemsstatistik

Indikator 1.2 avser att spegla olika idrotters storlek och sammansättning över tid. Uppgifterna härrör från specialidrottsförbundens medlemsstatistik. Uppgifterna måste hanteras med viss försiktighet. En förklaring är att förbunden använder olika metoder för att följa upp sina medlemsbestånd. Därtill tillämpas olika kategoriseringssystem där merparten förbund använder sig av begreppet medlemskap medan vissa förbund föredrar att redovisa licenser eller bedömningar av antalet aktiva medlemmar.

Tabell 3.1.5. RF:s specialidrottsförbund kategoriserade utifrån antal medlemmar år 2011

Förbund	Medlemmar	Förbund	Medlemmar
Fotboll*	1 050 000	Akademisk idrott	70 329
Friidrott	503 000	Motorcykel	54 827
Golf	491 401	Cykel	40 000
Gymnastik	209 733	Danssport	38 641
Korpen	208 261	Bordtennis	37 513
Innebandy	185 500	Budo	36 885
Ridsport	151 006	Styrkelyft	35 000
Skolidrott	133 302	Handikapp	33 000
Segling	120 167	Gång- och vandring	31 000
Simning	118 750	Bowling	30 582
Ishockey	108 925	Kanot	28 800
Tennis	105 766	Badminton	27 433
Bilsport	101 393	Judo	23 999
Handboll	100 000	Flygsport	21 359
Skidor	91 032	Konståkning	19 000
Skyttesport	86 835	Skridsko	19 000
Orientering	85 795	Tyngdlyftning	17 588
Basketboll	80 000	Karate	16 132

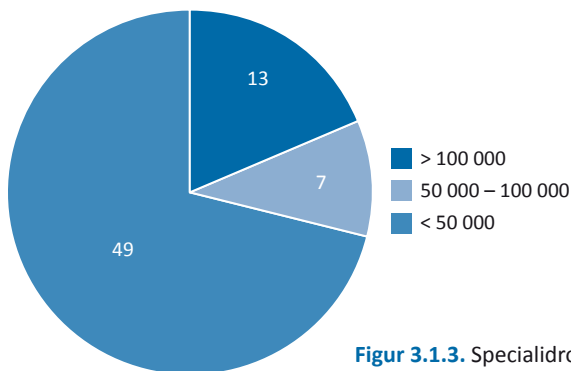
Förbund	Medlemmar
Boule	13 563
Boxning	13 500
Taekwondo	11 733
Brottning	10 516
Sportdykning	10 377
Issegling	10 000
Amerikansk fotboll	9 450
Skidskytte	9 125
Triathlon	9 000
Volleyboll	8 339
Rodd	7 242
Klättring	6 727
Casting	6 506
Bandy	6 375
Bågskytte	6 375
Mångkamp	6 000
Squash	5 977

Förbund	Medlemmar
Bangolf	5 835
Frisbee	5 800
Rugby	5 281
Dövidrott	4 967
Curling	4 621
Landhockey	4 461
Fäktning	4 324
Vattenskidor	4 012
Draghundsport	3 700
Racerbåt*	2 879
Dart	2 491
Varpa	2 100
Baseboll- och softboll	2 000
Dragkamp	832
Bob- och rodel	725
Biljard*	767

Källa: Riksidrottsförbundet, *2010 års uppgifter

Tabell 3.1.5 visar tydligt att idrottsrörelsens 69 specialidrottsförbund utgör en brokig skara av både stora och små sammanslutningar. Störst är Svenska Fotbollförbundet med över en miljon medlemmar. Därefter följer Svenska Golf förbundet och Svenska Friidrottsförbundet med medlemstal på cirka 500 000. I andra änden av spektrumet återfinns förbunden för bob/rodel, biljard och dragkamp, samtliga med färre än 1 000 medlemmar (licenser) vardera.

Ett sätt att åskådliggöra variationer i storlek är att sammanföra förbunden i olika kategorier enligt figur 3.1.3.

Figur 3.1.3. Specialidrottsförbund grupperade med avseende på medlemsantal år 2011

Källa: Riksidrottsförbundet

Resultatet visar att en stor majoritet av idrottsrörelsens förbund, 49 av 69, redovisade färre än 50 000 medlemmar år 2011 (varav 30 förbund även uppgav ett medlemsbestånd på mindre än 10 000 medlemmar). Tretton förbund sade sig ha minst 100 000 medlemmar medan en mindre grupp på sju förbund utgjorde en mellankategori med ett medlemsbestånd på mellan 50 000 och 100 000 personer.

När föreningsantal och medlemsbestånd sammanförs (tabellerna 3.1.6–3.1.7), framträder lite olika mönster. Vissa idrotter – framför allt golf och akademisk idrott – utmärker sig genom att ha stora föreningar. Andra idrotter – såsom biljard och dart – har ett betydligt lägre genomsnittligt medlemsbestånd.

Tabell 3.1.6. Specialidrottsförbund med stora och små föreningar (medlemsantal per förening) år 2011

Störst föreningar (kvot)		Minst föreningar (kvot)	
Golf	1 048	Dart	15
Akademisk idrott	879	Biljard	19
Korpen	551	Bob/rodel	20
Friidrott	520	Bandy	24
Simning	346	Dragkamp	30
Fotboll	310	Bowling	40
Segling	297	Varpa	40
Skridsko	260	Bågskytte	43
Danssport	258	Volleyboll	43
Kanot	248	Draghundsport	45

Källa: Riksidrottsförbundet

Tabell 3.1.7. Specialidrottsförbund med flest medlemmar och flest föreningar år 2011

Flest föreningar		Flest medlemmar	
Fotboll	3 382	Fotboll	1 050 000
Skidor	1 441	Friidrott	503 000
Skolidrott	1 327	Golf	491 401
Skyttesport	1 290	Gymnastik	209 733
Innebandy	1 176	Korpen	208 261
Gymnastik	1 125	Innebandy	185 500
Friidrott	968	Ridsport	151 006
Ridsport	912	Skolidrott	133 302
Bowling	760	Segling	120 167
Bordtennis	713	Simning	118 750

Källa: Riksidrottsförbundet

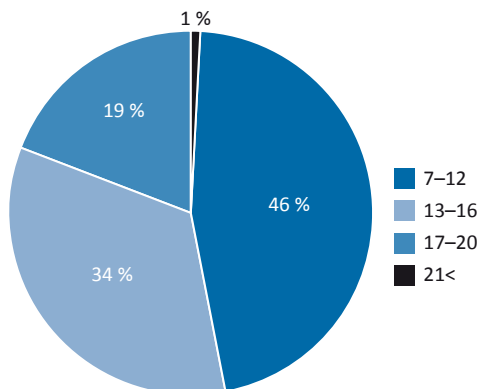
Indikator 1.3 Aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten

Precisering: LOK-stödsberättigade deltagare och sammankomster fördelat på åldersgrupper och kön

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet, Statistiska centralbyrån

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Det statliga lokala aktivitetsstödet (LOK-stödet) är ett generellt, statligt aktivitetsstöd riktat till lokala och ideella ungdomsorganisationer. För idrottsföreningar gäller särskilda regler, beslutade av Riksidrottsstyrelsen år 1997. Bidragsberättigade är ideella föreningar, anslutna till något av RF:s specialidrottsförbund. Bidrag utgår för sammankomster och för deltagartillfällen. Bidragsberättigade deltagare är barn och ungdomar i åldern 7–20 och ledare i åldern 13–20 år. För deltagare och ledare inom handikappidrott finns ingen övre åldersgräns.

Figur 3.1.4. Lokalt aktivitetsstöd år 2011, åldersfördelning av totalt 52,8 miljoner deltagartillfällen

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Enligt 2011 års LOK-statistik beviljades landets lokala idrottsföreningar aktivitetsbidrag för 52,8 miljoner deltagartillfällen varav den största andelen består av barn och ungdomar mellan 7 och 12 år (figur 3.1.4). Fördelat över ett helt år innebär det att cirka 145 000 barn och ungdomar dagligen deltar i en bidragsberättigad idrottsaktivitet. Det är således en betydande mängd aktiviteter som bedrivs i svensk idrottsrörelse en genomsnittlig dag.

Tabell 3.1.8. Lokalt aktivitetsstöd år 2011, deltagartillfällen fördelat på ålder och kön (%)

Ålder	Pojkar	Flickor
7-12	60	40
13-16	61	39
17-20	64	36
21 <	65	35
Alla	61	39

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

En granskning av den könsmässiga fördelningen i tabell 3.1.8 visar att pojkar svarade för cirka 60 procent av samtliga tillfällen och att flickor svarade för 40 procent. Vidare framkommer att andelen pojkar ökar något i takt med stigande ålder. Sammantaget indikerar statistiken att pojkar redan i unga år är något mer aktiva inom föreningsidrotten än flickor, och att skillnaderna därefter tilltar under ungdomsperioden.

I tabell 3.1.9 redovisas de idrotter som hade flest deltagartillfällen och sammankomster år 2011.

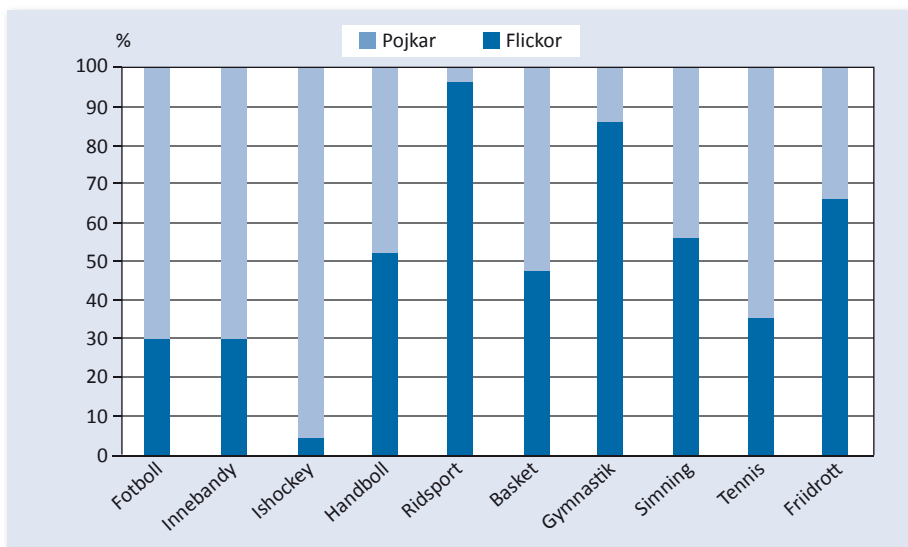
Tabell 3.1.9. Specialidrottsförbund med flest LOK-stödsberättigade deltagartillfällen och sammankomster år 2011

Antal deltagartillfällen		Antal sammankomster	
Fotboll	18 344 900	Fotboll	1 675 160
Innebandy	5 129 520	Ridsport	438 337
Ishockey	4 194 882	Innebandy	424 888
Handboll	2 970 865	Tennis	340 230
Ridsport	2 711 726	Ishockey	316 645
Basket	2 557 718	Simning	298 374
Gymnastik	2 134 892	Basket	270 654
Simning	1 989 275	Handboll	269 084
Tennis	1 609 469	Gymnastik	225 729
Friidrott	1 439 162	Friidrott	194 399

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Tabell 3.1.9 är ytterligare ett mått på fotbollens anmärkningsvärt starka ställning i svensk idrott. Både i fråga om deltagartillfällen och sammankomster svarade fotbollen för mer än tre gånger fler aktiviteter än något annat förbund. Vidare kan konstateras att det är samma tio idrotter som toppar listan på både deltagartillfällen och sammankomster. Bland dessa idrotter går det dessutom att skönja en viss dominans av lagidrotter.

I figur 3.1.5 redovisas de idrotter som hade flest deltagartillfällen år 2011 fördelat på kön. Figuren visar en stark dominans av pojkar i de tre största idrotterna (fotboll, innebandy och ishockey). Därefter följer ridsport som nästan uteslutande redovisat flickor i LOK-stödsrapporteringen (96 procent). Även gymnastik har en stark dominans av flickor. Övriga fem idrotter har en betydligt jämnare fördelning mellan flickor och pojkar.

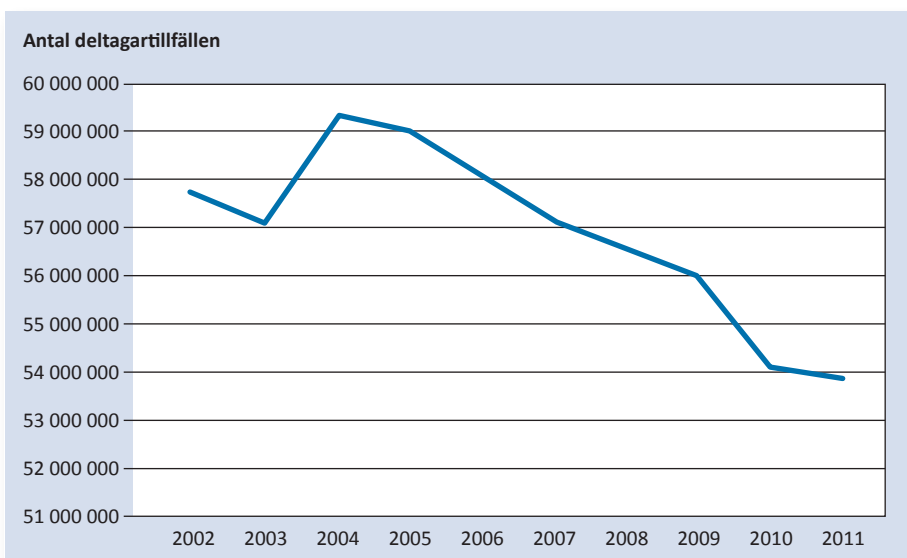
Figur 3.1.5. Idrotter med flest deltagartillfällen år 2011, fördelat på pojkar och flickor (%)

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Minskade aktivitetsnivåer inom barn- och ungdomsidrotten

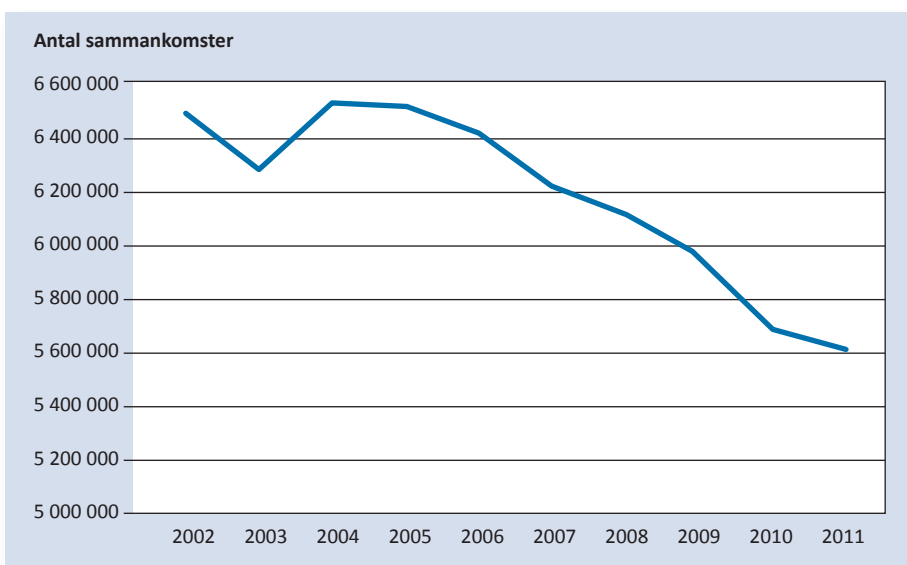
Det finns skäl att betrakta LOK-stödsstatistiken som en av de bästa indikatorerna på aktivitetsnivån i svensk barn- och ungdomsidrott. Detta beror på att statistiken baseras på samtliga beviljade bidrag vilket eliminerar den risk för felkällor och bristande precision som kan uppstå vid skattningar och urvalsstudier. Därtill har LOK-statistiken god täckning, vilket sammanhänger med att de allra flesta föreningar som bedriver barn- och ungdomsidrott även är måna om att rapportera detta för att därigenom få ekonomiskt stöd.

I figurerna 3.1.6 och 3.1.7 presenteras omfattningen av idrottsrörelsens lokala aktivitetsstöd över tid, mätt i antalet deltagartillfällen och sammankomster. Båda diagrammen visar en tydlig nedåtgående trend. När det gäller antalet deltagartillfällen utgjorde 2004 ett toppår med drygt 59,3 miljoner registrerade deltagartillfällen. Därefter har antalet konstant sjunkit till strax under 54 miljoner år 2011. Detta motsvarar en minskning på drygt nio procent. I frågan om sammankomster ser vi en liknande minskning från drygt 6,5 miljoner sammankomster år 2004 till 5,6 miljoner år 2011, motsvarade en minskning på 14 procent.

Figur 3.1.6. Lokalt aktivitetsstöd, antal deltagartillfällen år 2002–2011

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

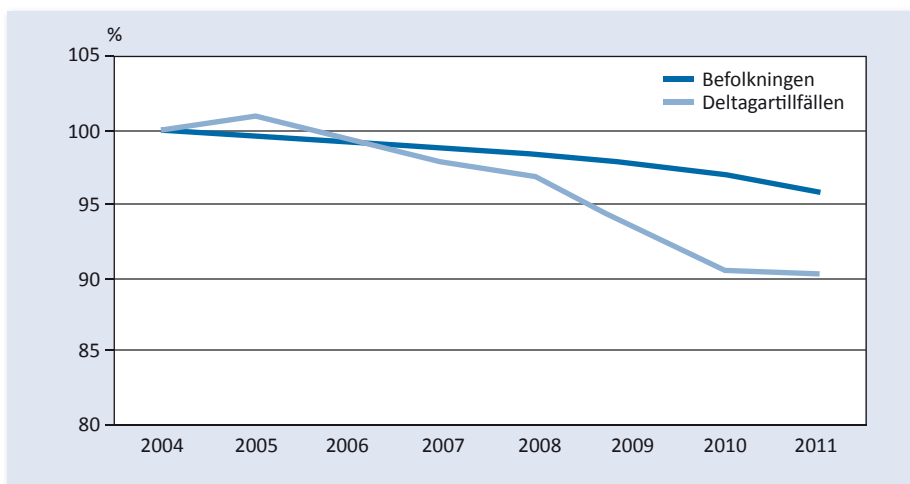

Figur 3.1.7. Lokalt aktivitetsstöd, antal sammankomster år 2002–2011

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Vad kan förklara det sjunkande antalet deltagartillfällen och sammankomster? I detta sammanhang finns det skäl att lyfta fram tre potentiella faktorer. En första möjlighet är att minskningen är ett resultat av förändrade administrativa rutiner inom Riksidrottsförbundet. Under perioden 2002–2003 genomfördes nämligen en centraliseringsreform av LOK-stödshanteringen med innebörden att Riksidrottsförbundet på central nivå övertog distriktsförbundens tidigare arbete med att samla in och fördela bidrag. Denna reform orsakade en tydlig och tillfällig nedgång i statistiken 2003 – men den kan däremot inte förklara den stadiga minskning som skett under senare år.

Vad som däremot kan ha orsakat nedgången sedan 2004 är att själva ungdomspopulationen minskat under 2000-talet. Med sjunkande ungdomskullar så minskar ju även den totala aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten, mätt i det faktiska antalet deltagartillfällen och sammankomster. Detta motiverar att utvecklingen av LOK-stödsstatistiken ställs i relation befolkningens storlek. Den avgörande frågan är därmed om *andelen* idrottsaktiva barn och unga är konstant eller om den har förändrats över tid? Svaret ges i figur 3.1.8.

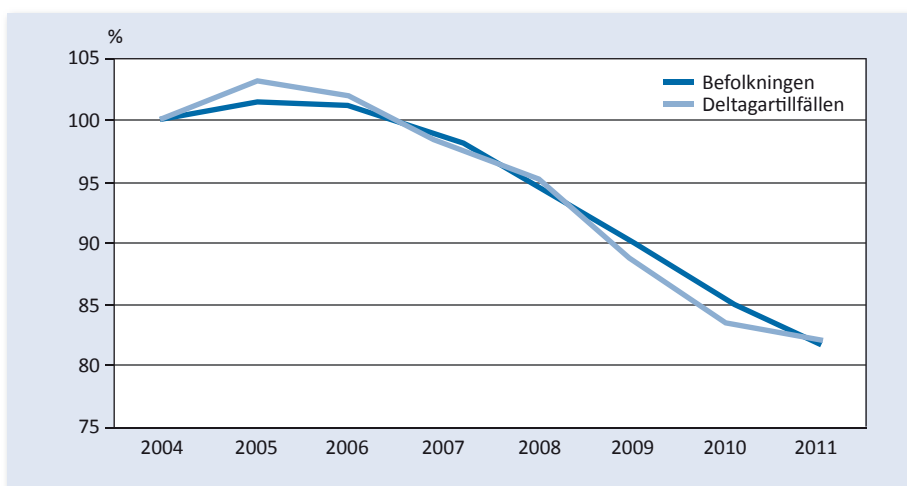
Figur 3.1.8. Aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten i relation till förändringar i befolkningen, pojkar och flickor 7–20 år (%), år 2004–2011

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Figur 3.1.8 visar att det skett en nedgång i ungdomskullarna under senare år. Under perioden 2004–2011 har antalet unga i åldern 7–20 år minskat med drygt fyra procent. Detta har rimligtvis även lett till minskade aktivitetsnivåer i barn- och

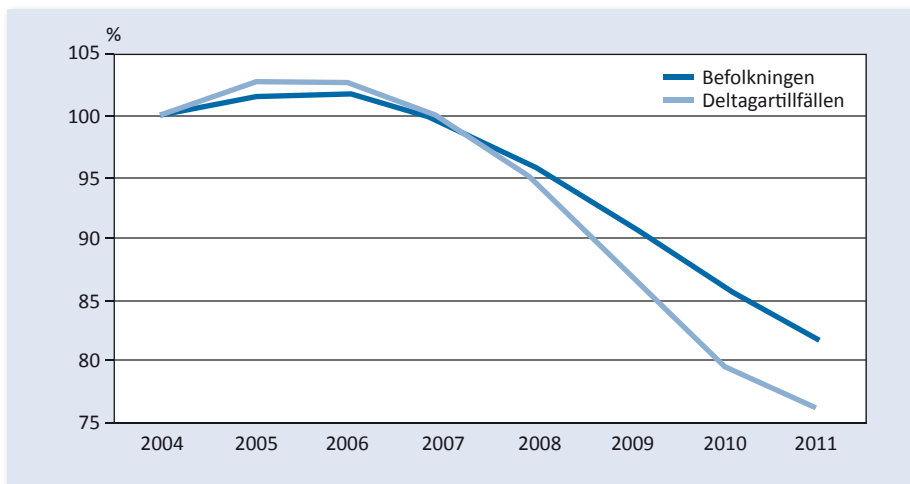
ungdomsidrotten. Men detta är inte en tillräcklig förklaring. Under samma period minskade nämligen antalet LOK-stödsberättigade deltagartillfällen (i åldersgruppen 7–20) med tio procent.

Vid en mer ingående granskning av kön och ålder så framkommer att minskningen inte är jämt fördelad bland de unga. Bland de yngsta, åldersgruppen 7–12 år, är förändringarna i befolkningsunderlaget och LOK-stödsstatistiken förhållandevis parallella. Detta innebär att den relativa aktivitetsnivån i den gruppen förblivit i huvudsak oförändrad under perioden 2004–2011. Detsamma gäller dock inte de äldre åldersgrupperna.

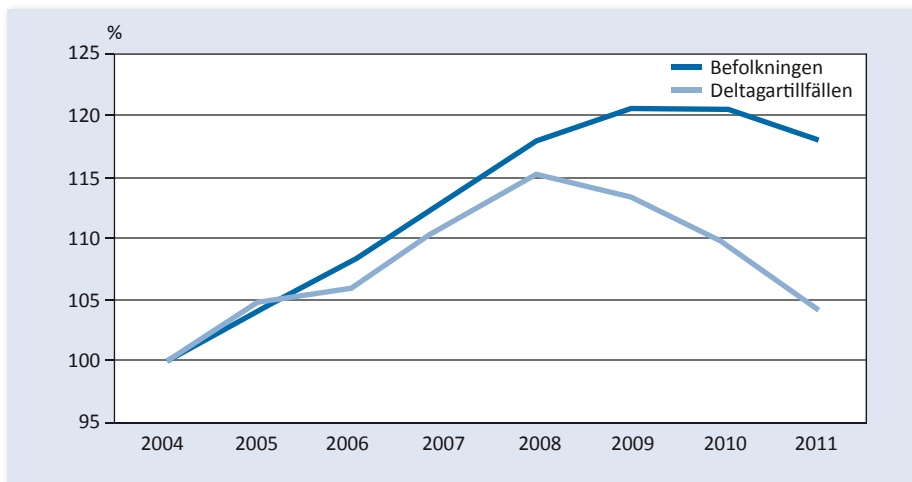
Figur 3.1.9. Aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten i relation till förändringar i befolkningen, pojkar 13–16 år (%), år 2004–2011

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

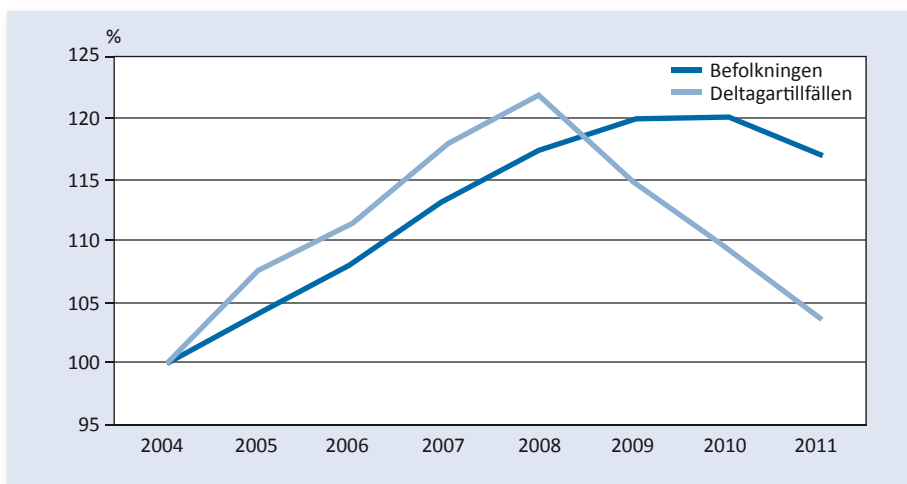
Figur 3.1.10. Aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten i relation till förändringar i befolkningen, flickor 13–16 år (%), år 2004–2011

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Figur 3.1.11. Aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten i relation till förändringar i befolkningen, pojkar 17–20 år (%), år 2004–2011

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Figur 3.1.12. Aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten i relation till förändringar i befolkningen, flickor 17–20 år (%), år 2004–2011

Källa: Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK)

Figurerna 3.1.9–3.1.12 visar två tydliga tendenser. Den första är att nedgången i LOK-stödssatistiken verkar öka i takt med stigande ålder. Det är nämligen främst bland äldre ungdomar (17–20 år) som det skett en nedgång av LOK-stödsberättigade aktiviteter. Den andra tendensen är att minskningen främst skett bland flickor. Redan i åldern 13–16 år går det att skönja ett minskat deltagande bland flickor som inte enbart kan förklaras med förändringar i ålderspopulationen. Denna nedgång tilltar därefter i åldern 17–20 år. Minskningen har varit särskilt påtaglig under åren 2008–2011.

Det finns i dagsläget inga studier som kan förklara den minskade aktivitetsnivån i ungdomsidrotten. Uppgifter från Ungdomsstyrelsen visar visserligen att ungas föreningsdeltagande generellt minskat kontinuerligt sedan mitten av 1990-talet. Detta kan dock inte förklara den tydliga nedgången inom idrotten sedan år 2008.

Tabell 3.1.10. Statligt LOK-stöd. Antal deltagartillfällen inklusive bidragsberättigade ledartillfällen år 2008–2011

	2008	2009	2010	2011	Förändring	Förändring %
Fotboll	19 446 576	18 982 349	18 339 421	18 499 021	– 947 555	– 5
Innebandy	5 237 187	5 354 565	5 263 341	5 183 675	– 53 512	– 1
Ishockey	4 301 080	4 307 327	4 183 803	4 212 395	– 88 685	– 2
Ridsport	3 627 493	3 413 880	3 081 921	2 766 539	– 860 954	– 24
Handboll	3 141 812	3 045 070	2 921 717	3 014 933	– 126 879	– 4
Basketboll	2 862 021	2 848 200	2 672 283	2 643 338	– 218 683	– 8
Gymnastik	2 166 774	2 226 624	2 201 514	2 283 895	+ 117 121	+ 5
Simning	2 087 930	2 194 417	2 150 581	2 166 685	+ 78 755	+ 4
Friidrott	1 712 204	1 675 783	1 570 660	1 473 485	– 238 719	– 14
Tennis	1 693 752	1 754 264	1 728 013	1 710 182	+ 16 430	+ 1

En analys av de tio största barn- och ungdomsidrotterna visar (tabell 3.1.10) att nedgången är särskilt märkbar i idrotterna fotboll och ridsport. Inom fotbollen minskade antalet deltagartillfällen med 947 555 under åren 2008–2011. För ridsporten sjönk antalet deltagartillfällen med 860 954. Även friidrott och basket redovisar relativt stora minskningar (mer än 200 000 tillfällen vardera).

Sammantaget indikerar alltså LOK-stödsstatistiken att aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten har minskat under senare år – samt att nedgången är störst bland äldre ungdomar och bland flickor.

Tabell 3.1.11. Statligt LOK-stöd till Handikappidrottsförbundet, pojkar och flickor 7–20 år. Antal deltagartillfällen inklusive bidragsberättigade ledartillfällen under åren 2004–2011

2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
268 217	270 231	270 276	294 169	297 035	253 867	259 235	278 483

I tabell 3.1.11 särredovisas LOK-stödet till Svenska Handikappidrottsförbundet i åldersgruppen 7–20 år. Av tabellen framgår att antalet deltagartillfällen ökade kraftigt under år 2007–2008 för att därefter sjunka. Orsakerna bakom denna tillfälliga ökning har inte analyserats närmare, men kan enligt förbundets bedömning eventuellt vara ett resultat av föreningsaktiviteter genomförda inom ramen för Idrottslyftet med bland annat så kallade prova på-dagar. Med denna reserva-

tion har aktivitetsnivån inom Svenska Handikappidrottsförbundets anslutna föreningar varit förhållandevis konstant under perioden 2004–2011.

Indikator 1.4 Ideellt ledarskap i idrottsföreningar

Precisering: Antal personer som uppger sig vara ledare i en idrottsförening

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Ett av de mest grundläggande kännetecknen på en folkrörelse är förekomsten av frivilligt och oavlönat föreningsarbete. Det är inte minst tydligt på idrottens område. När idrottsrörelsen beskriver sin egen verksamhet framhåller man gärna betydelsen av frivilligt ledarskap. Ett exempel är idédokumentet *Idrotten vill* där ideellt engagemang beskrivs som ”en del av idrottsrörelsens själ” och ett viktigt bidrag till samhället.¹ Det senare har dessutom fått stöd inom forskarsamfundet. Exempelvis har forskare vid Ersta Sköndal högskola kunnat konstatera att det utfördes närmare 176 miljoner timmar ideellt arbete inom idrottsrörelsen år 2005. Om dessa timmar hade ersatts med en genomsnittslön för arbetare och tjänstemän inom privat sektor skulle kostnaden ha uppgått till närmare 30 miljarder kronor.²

I detta sammanhang redovisas antalet ideella ledare i svensk idrott utifrån RF:s enkätstudie *Svenska folkets tävlings- och motionsvanor*. En samlad bild av 2011 års resultat ges i tabell 3.1.12.

¹ *Idrotten vill*, s. 18.

² Se SOU 2008:59, Föreningsfostran och tävlingsfostran. En utvärdering av statens stöd till idrotten, s. 151. Jfr Olsson, L.E., *Frivilligt arbete inom idrotten*. Riksidrottsförbundet FOU 2007:4.

Tabell 3.1.12. Uppdrag som ledare, tränare eller styrelsemedlem år 2011. Skattning av antal personer i riket. Redovisat i tusental. Inom parentes anges andel av befolkningen.

	Ett uppdrag		Två eller fler uppdrag		Samtliga med uppdrag		Befolknings- antal
TOTALT							
7–70 år	428	(6)	229	(3)	657	(9)	7 558
Kön							
Män	276	(7)	154	(4)	430	(11)	3 838
Kvinnor	153	(4)	74	(2)	227	(6)	3 720
ÅLDER							
7–19 år	62	(5)	30	(2)	92	(7)	1 373
20–39 år	128	(5)	64	(3)	192	(8)	2 450
40–70 år	239	(6)	134	(4)	373	(10)	3 736
UTBILDNING							
Förgymnasial	110	(4)	58	(2)	168	(7)	2 501
GYMNASIAL	183	(6)	82	(3)	265	(9)	2 909
Eftergymnasial	135	(6)	89	(4)	224	(10)	2 148

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Tabell 3.1.13 indikerar att 657 000 personer i den svenska befolkningen i åldern 7–70 innehar ett uppdrag i en idrottsförening som ledare, tränare eller styrelseledamot. Vidare kan man konstatera att andelen med ledaruppdrag ökar med stigande ålder och med utbildningsnivå. Ungefär två tredjedelar av idrottsrörelsens ledare är män, medan en tredjedel består av kvinnor.

Tabell 3.1.13. Aktiva som ledare, tränare, styrelsemedlem i en idrottsförening år 2011

	Minst ett uppdrag	%
Män	430 000	65
Kvinnor	227 000	35
Totalt	657 000	100

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Indikator 1.5 Specialidrotts- och distriktsidrottsförbundens beroende av statligt stöd

Precisering: Det statliga stödets storlek och andel av specialidrottsförbundens samlade intäkter

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbundens årsredovisningar

En indikation på specialidrottsförbundens beroende av offentliga medel går att få genom att ställa statens stöd i relation till förbundens samlade intäkter. I tabell 3.1.14 redovisas förbundens totala statsbidrag via RF (basbidrag, idrottslyftet, internationellt stimulansbidrag, samlad elitsatsning, sponsor) samt förbundens totala omsättning. Måttet bidragsgrad visar därefter statsbidragets andel av förbundens totala ekonomi.

Tabell 3.1.14. Specialidrottsförbundens bidragsberoende år 2011

Förbund	Statsbidrag (kr)	Omsättning (kr)	Omsättning exklusive bidrag (kr)	Bidragsgrad (%)
Fotboll	35 417 000	432 156 000	396 739 000	8
Golf	10 577 500	92 337 351	81 759 851	11
Skidskytte	3 273 500	22 877 084	19 603 584	14
Bilsport	5 391 000	30 919 482	25 528 482	17
Motorcykel	5 232 500	26 101 044	20 868 544	20
Ishockey	17 616 000	80 731 000	63 115 000	22
Innebandy	13 365 500	60 280 853	46 915 353	22
Konståkning	4 259 000	17 872 860	13 613 860	24
Skidor	21 626 500	90 394 000	68 767 500	24
Orientering	13 123 000	53 245 000	40 122 000	25
Handboll	12 038 000	42 860 000	30 822 000	28
Ridsport	19 205 500	68 185 000	48 979 500	28
Amerikansk fotboll	1 918 500	6 589 435	4 670 935	29
Tennis	9 423 500	31 712 000	22 288 500	30
Bandy	7 508 000	24 845 020	17 337 020	30
Boule	2 013 500	5 941 000	3 927 500	34
Triathlon	2 498 000	7 319 439	4 821 439	34

3. INDIKATORER FÖR UPPFÖLJNING AV STATENS STÖD TILL IDROTTEN

Förbund	Statsbidrag (kr)	Omsättning (kr)	Omsättning exklusive bidrag (kr)	Bidragsgrad (%)
Simning	13 612 000	36 711 000	23 099 000	37
Rugby	2 048 500	5 370 396	3 321 896	38
Skyttesport	6 429 500	16 548 440	10 118 940	39
Badminton	5 655 500	14 408 741	8 753 241	39
Taekwondo	2 866 000	6 762 917	3 896 917	42
Bowling	6 605 500	15 438 386	8 832 886	43
Sportdykning	2 337 500	5 444 016	3 106 516	43
Gymnastik	16 316 500	37 414 280	21 097 780	44
Friidrott	19 605 500	44 291 000	24 685 500	44
Volleyboll	7 330 000	16 501 085	9 171 085	44
Dart	792 500	1 732 004	939 504	46
Klättring	1 511 000	3 222 174	1 711 174	47
Budo/kampsport	4 367 000	9 170 053	4 803 053	48
Danssport	2 184 000	4 577 204	2 393 204	48
Karate	1 711 000	3 562 156	1 851 156	48
Skolidrott	5 669 000	11 559 161	5 890 161	49
Basketboll	12 693 000	25 045 000	12 352 000	51
Dövidrott	4 387 500	8 655 137	4 267 637	51
Racerbåt	1 195 500	2 346 903	1 151 403	51
Segling	10 502 500	20 600 498	10 097 998	51
Cykel	6 318 500	12 232 742	5 914 242	52
Bordtennis	8 723 000	16 880 085	8 157 085	52
Baseboll	2 046 000	3 860 187	1 814 187	53
Dragkamp	1 353 000	2 539 559	1 186 559	53
Bangolf	2 148 500	4 020 051	1 871 551	53
Handikapp	22 801 500	42 590 599	19 789 099	54
Squash	2 108 500	3 780 806	1 672 306	56
Kanot	6 131 500	10 804 225	4 672 725	57
Bågskytte	2 797 500	4 928 207	2 130 707	57

Förbund	Statsbidrag (kr)	Omsättning (kr)	Omsättning exklusive bidrag (kr)	Bidragsgrad (%)
Curling	3 497 000	6 083 651	2 586 651	57
Judo	3 839 000	6 592 204	2 753 204	58
Tyngdlyftning	1 968 500	3 209 073	1 240 573	61
Fäktning*	3 275 000	5 299 159	2 024 159	62
Gång	2 144 000	3 463 098	1 319 098	62
Skridsko	3 798 000	6 105 732	2 307 732	62
Boxning	4 219 500	6 717 712	2 498 212	63
Biljard	1 285 500	2 021 755	736 255	64
Rodd	3 260 500	5 025 146	1 764 646	65
Vattenskidor/wakeboard*	1 248 000	1 875 213	627 213	67
Styrkelyft	2 517 000	3 667 247	1 150 247	69
Landhockey	1 037 500	1 492 748	455 248	70
Flygsport	3 164 500	4 381 815	1 217 315	72
Brottning	5 816 500	8 040 885	2 224 385	72
Draghundsport	1 416 500	1 902 537	486 037	74
Issegling	721 500	953 300	231 800	76
Akademisk idrott	3 811 000	4 962 607	1 151 607	77
Mångkamp	2 274 500	2 884 980	610 480	79
Varpa	1 189 000	1 499 708	310 708	79
Frisbee	1 452 000	1 730 252	278 252	84
Bob/rodel	1 313 500	1 532 981	219 481	86
Korpen	28 906 000	33 713 811	4 807 811	86
Casting	1 193 000	1 341 726	148 726	89

Källa: Specialidrottsförbundens årsredovisningar, *2010 års uppgifter

Under år 2011 uppgick förbundens totala statsbidrag till 450 miljoner kronor. Samtidigt hade de en samlad total omsättning på nästan 1,6 miljarder kronor. Det ger ett genomsnittligt bidragsberoende på 28 procent. Medianvärdet blir högre: 51 procent.

En mer ingående jämförelse mellan RF:s 69 specialidrottsförbund visar stora skillnader. En grupp bestående av nio förbund utmärker sig med hög andel egen-genererade intäkter och ett beroende av statsbidrag på mindre än 25 procent. För ungefär lika många förbund (åtta stycken) är situationen den omvända med en ett bidragsberoende på minst 75 procent.

Indikator 1.6 Specialidrottsförbundens marknadsintäkter

Precisering: Specialidrottsförbundens totala omsättning

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbundens årsredovisningar

Indikator 1.6 visar att specialidrottsförbunden i stor utsträckning finansierar sin verksamhet med offentliga medel. För många förbund utgör emellertid även kommersiella intäkter en viktig inkomstkälla. Tyvärr saknas för närvarande detaljerad kunskap om förbundens resurser via marknaden i form av reklamavtal, sponsring, medieintäkter med mera. Ett sätt att bedöma förbundens marknadsintäkter är att analysera förbundens totala omsättning exklusive statsbidrag. I tabell 3.1.15 redovisas de förbund som år 2011 redovisade störst och minst intäkter vid sidan av statens stöd.

Tabell 3.1.15. Specialidrottsförbund med högst respektive lägst omsättning år 2011

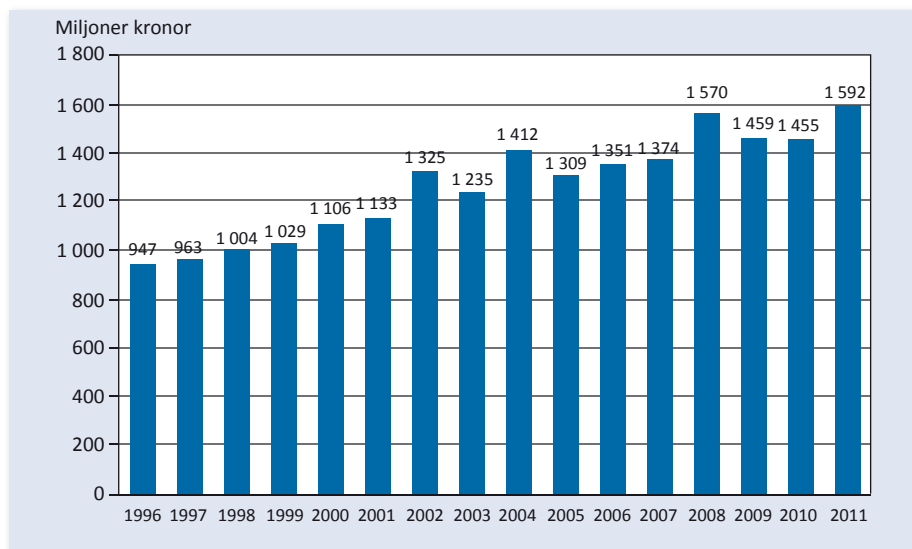
Högst omsättning exklusive statsbidrag		Lägst omsättning exklusive statsbidrag	
	Omsättning (kr)		Omsättning (kr)
Fotboll	396 739 000	Casting	148 726
Golf	81 759 851	Bob/rodel	219 481
Skidor	68 767 500	Issegling	231 800
Ishockey	63 115 000	Frisbee	278 252
Ridsport	48 979 500	Varpa	310 708
Innebandy	46 915 353	Landhockey	455 248
Orientering	40 122 000	Draghundsport	486 037
Handboll	30 822 000	Mångkamp	610 480
Bilspport	25 528 482	Vattenskidor/wakeboard*	627 213
Friidrott	24 685 500	Biljard	736 255

Källa: Riksidrottsförbundet, *2010 års uppgifter

Vid en jämförelse av förbundens omsättning exklusive statsbidrag utmärker sig Svenska Fotbollförbundet med oavkortat störst belopp, drygt 396 miljoner kronor. Därefter följer Svenska Golf förbundet (81,7 miljoner) och Svenska Skidförbundet (68,7 miljoner kronor). Dessa tre förbund har även i tidigare mätningar utmärkt sig med betydligt högre omsättning än övriga specialidrottsförbund. Lägst omsättning exklusive statsbidrag år 2011 hade Svenska Castingförbundet (148 726 kronor). Därefter följde ytterligare tio förbund med egna intäkter som understeg en miljon kronor vardera.

Tabell 3.1.15 kan ses som en grov indikator på specialidrottsförbund med stora respektive små marknadsintäkter. Men samtidigt är det viktigt att inte dra alltför långtgående slutsatser utifrån uppgifterna ovan med avseende på förbundens samlade ekonomi och deras beroendeförhållanden till stat, marknad och civilsamhälle. Först och främst kan förbundens inkomstkällor vara av många och skilda slag. Ett exempel är Svenska Golf förbundet, vars enskilt största intäktskälla är medlemsavgifter. Att ett förbund har stor omsättning innebär därmed inte med självklarhet att dessa intäkter kommer från sponsorer och medier. Ett andra skäl att iaktta viss försiktighet är att vissa förbund valt att förlägga sina kommersiella aktiviteter i särskilda aktieföretag. Dessa marknadsintäkter redovisas inte alltid inom ramen för moderföreningen. Därtill kan förbundens omsättning variera kraftigt mellan olika år beroende på olika internationella tävlingsevenemang. Slutligen tillkommer de felkällor som kan uppstå till följd av att förbunden har olika verksamhetsår och därmed inte alltid redovisar sina bidrag och andra intäktskällor på ett likartat sätt. Mer entydiga slutsatser om specialidrottsförbundens ekonomi och existensvillkor förutsätter alltså mer ingående forskningsinsatser.

Som ytterligare mått på specialidrottsförbundens ekonomi redovisas deras totala omsättning under perioden 1996–2011 i figur 3.1.13. Resultatet visar en påfallande kraftigt ökning: från cirka 947 miljoner kronor år 1996 till 1 592 miljoner kronor år 2011 (en total ökning på 68 procent).

Figur 3.1.13. Specialidrottsförbundens totala omsättning år 1996–2011, miljoner kronor

Källa: Riksidrottsförbundet

Målområde 2: Idrottens betydelse för folkhälsan

Målområdet behandlar frågan om i vilken mån idrotten bidrar till ett livslångt intresse för motion, och i vilken mån den därmed kan främja god hälsa bland olika grupper.

Fysisk aktivitet har många och stora effekter för folkhälsan. Genom regelbunden fysisk aktivitet kan olika sjukdomstillstånd motverkas – såsom diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar och depression. Därtill stärks immunförsvaret, konditionen och muskelstyrkan. Enligt Statens folkhälsoinstitut skulle det svenska folkets hälsa förbättras avsevärt (och sjukvårdskostnaderna minska drastiskt) om alla följde rådet att ägna sig åt minst en halvtimmes motion varje dag, exempelvis i form av en rask promenad.³

I regeringens idrottspolitiska proposition Statens stöd till idrotten (2008/09:126) understryks idrottens betydelse för folkhälsan. Samtidigt tillägger regeringen att idrottspolitikens folkhälsomål inte enbart kan avgränsas till den verksamhet som idrottsrörelsen organiserar. Ansvar för att förverkliga politiken är tvärtom delat

3 <http://www.fhi.se/Statistik-uppfoljning/Nationella-folkhalsoenkaten/Levnadsvanor/Fysisk-aktivitet/>

mellan staten, kommunerna, idrottsrörelsen och de organisationer som bedriver friluft- och främjandeverksamhet.

Folkhälsopolitikens delade ansvar återspeglas i målområdets indikatorer. Samtliga indikatorer kan nämligen knytas till idrottsliga aktiviteter – men de är inte avgränsade till den organiserade föreningsidrottens domäner. Motion och fysisk aktivitet går att få på många sätt. Medan vissa föredrar att träna i en idrottsförenings regi eller på ett gym, väljer andra att tillfredsställa sitt rörelsebehov genom trädgårdsarbete eller vistelse i skog och mark.

Målområde 2 innehåller tre indikatorer. De första två avser att översiktligt spegla medborgarnas motionsvanor och grad av fysisk aktivitet. Den tredje indikatorn rör olycksfall i samband med idrottsutövning.

Indikator 2.1 Personer som motionerar regelbundet

Precisering: Andel personer som motionerar

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Vid studier av människors motions- och idrottsvanor måste två strategiska val göras. Det första rör distinktionen mellan fysisk aktivitet och mer explicita motionsaktiviteter. Här är poängen att många personer, exempelvis hantverkare, kan få sitt behov av fysisk aktivitet väl tillgodosett inom ramen för sitt dagliga arbete – men samtidigt vara helt ointresserade av att motionera eller idrotta på sin fritid. Den första fråga en forskare således måste ställa sig är om man vill undersöka huruvida människor rör på sig i största allmänhet (fysisk aktivitet) eller i vilken utsträckning som de frivilligt och aktivt väljer att ingå i den så kallade motionsidrottskulturen genom att ägna sig åt olika tränings- och idrottsaktiviteter på sin fritid.

Ett andra strategiskt val är att fastställa den fysiska aktivitetens ansträngningsgrad och regelbundenhet. Här är problemet att svaren kommer att variera kraftigt om motion exempelvis definieras som ”långsamma promenader minst två gånger i veckan” (med följderna att de flesta människor kan kategoriseras som motionärer) eller om kravet istället höjs till ”ansträngande fysisk aktivitet minst 60 minuter per dag” (vilket gör gruppen aktiva motionärer betydligt mindre).

Med dessa reservationer redovisas nedan uppgifter från RF:s enkätstudie *Svenska folkets tävlings- och motionsvanor*. I denna studie undersöks medborgarnas del-

tagande i organiserade motionsaktiviteter. I tabell 3.2.1 visas hur ofta som de tillfrågade sade sig delta i en motionsaktivitet på minst 20 minuter.

Tabell 3.2.1. Hur ofta motionerar du? Skattning av andel personer i riket (%) år 2011

	Minst 3 ggr per vecka	1–2 ggr per vecka	1–3 ggr per månad	Mer sällan eller aldrig
TOTALT				
7–70 år	45	30	9	17
KÖN				
Män	44	29	10	18
Kvinnor	46	30	8	15
ÅLDER				
7–19	55	33	4	8
20–39	41	29	12	19
40–70	43	29	9	19
UTBILDNING				
Förgymnasial	47	29	7	17
Gymnasial	43	27	10	20
Eftergymnasial	45	33	9	12
HUSHÅLLSINKOMST				
0–199 tkr	38	27	10	24
200–499	45	29	7	19
Mer än 500	48	31	10	11

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Tabellen indikerar att den svenska befolkningen är påfallande fysiskt aktiv – åtminstone om gränsen för ett motionspass sätts vid 20 minuter per tillfälle. Tre av fyra personer sade sig motionera minst en gång i veckan på en sådan ansträngningsnivå. Därutöver framkommer vissa skillnader. Föga förvånande sade sig yngre motionera i större utsträckning än äldre. Dessutom framkommer vissa socioekonomiska mönster såtillvida att gruppen inaktiva (som sade sig motionera mer sällan eller aldrig) minskade i takt med hushållsinkomst. Bland dem som idrottar minst en gång i veckan eller oftare var skillnaderna mindre.

I tabell 3.2.2 redovisas motionsvanor fördelat på kön. Uppgifterna indikerar att kvinnor motionerar i något högre utsträckning än män. Men skillnaderna är små.

Tabell 3.2.2. Andel motionsutövare (%) och kön år 2011

	Män	Kvinnor	Totalt
Minst 3 ggr/vecka	44	46	45
1–2 ggr/vecka	29	30	30
1–3 ggr/månad	10	8	9
Mer sällan eller aldrig	18	15	17

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Indikator 2.2 Fysisk aktivitet hos vuxna på fritiden

Precisering: Grad av fysisk aktivitet hos vuxna

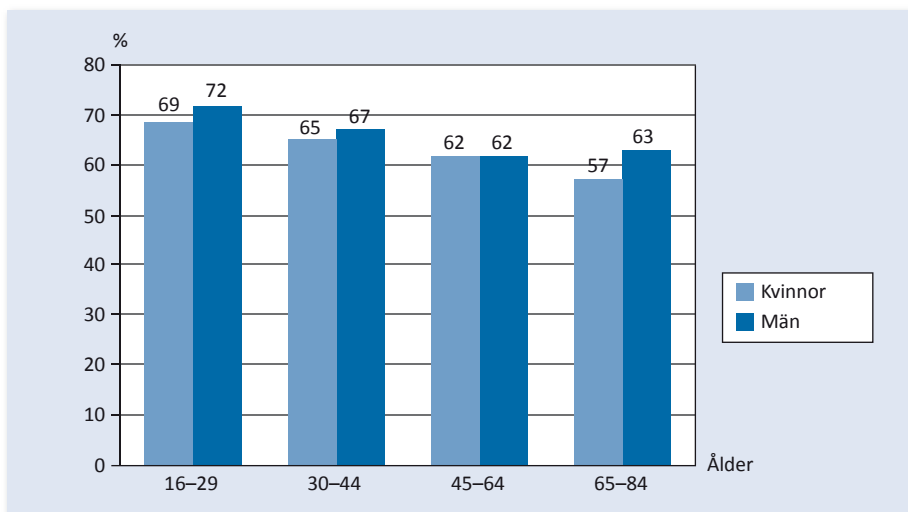
Uppgiftslämnare: Statens folkhälsoinstitut

Källa: Nationella folkhälsoenkäten

Statens folkhälsoinstitut genomför årligen en rikstäckande undersökning om folkhälsa, *Nationella folkhälsoenkäten*. Undersökningen visar hur befolkningen mår och följer upp förändringar i hälsa över tid.⁴ I studien ingår frågor om fysisk aktivitet på fritiden. Frågeställningarna är medvetet brett formulerade med följden att fysisk aktivitet inbegriper alltifrån rena idrotts- och träningsaktiviteter till trädgårdsarbete och tyngre hushållsarbete.

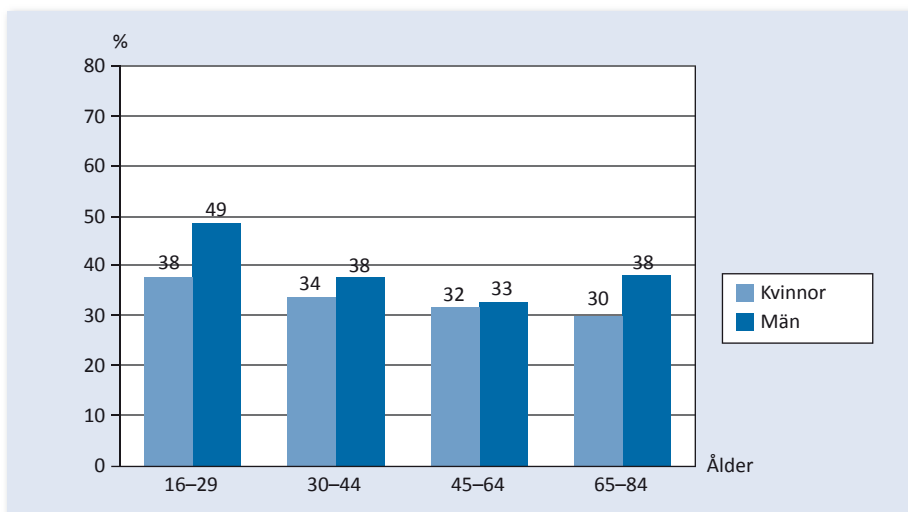
I figur 3.2.1 redovisas andelen män och kvinnor som uppgav sig vara fysiskt aktiva minst 30 minuter varje dag. Måttet avser att spegla hur stor andel av befolkningen som uppnår rekommendationen om 30 minuters fysisk aktivitet om dagen (3,5 timmar per vecka). I figur 3.2.2 redovisas därefter de som sade sig vara fysiskt aktiva minst 60 minuter varje dag (hög grad av fysisk aktivitet).

⁴ Statens folkhälsoinstitut, *Levnadsvanor. Lägesrapport 2009*.

Figur 3.2.1. Andel män och kvinnor som är fysiskt aktiva minst 30 minuter varje dag år 2011

Källa: Nationella folkhälsoenkäten

Figur 3.2.2. Andel män och kvinnor som är fysiskt aktiva minst 60 minuter varje dag år 2011

Källa: Nationella folkhälsoenkäten

Båda figurer bekräftar tidigare indikationer om fysisk aktivitet hos befolkningen i Sverige. Graden av fysisk aktivitet är som störst i unga år. Därefter sker en successiv minskning fram till pensionsåldern. I de yngsta (16-29 år) och äldsta åldersgrupperna (65-84 år) uppger sig män vara mer fysiskt aktiva än kvinnor. I

intervallet 30–64 år är skillnaderna mindre. En jämförelse mellan figur 3.2.1 och 3.2.2 visar att förhållandevis många i den svenska befolkningen – mer än hälften i varje ålderskategori – säger sig leva upp till rekommendationen om måttlig fysisk aktivitet (minst 30 minuter om dagen). Betydligt färre säger sig vara fysiskt aktiva på hög nivå (minst 60 minuter om dagen).

Ett tredje mått på graden av fysisk aktivitet är att studera de som säger sig ha en stillasittande fritid. *Nationella folkhälsoenkäten* definierar det som att ägna sig åt läsning, tv, bio eller annan stillasittande sysselsättning på fritiden och därmed inte promenera, cykla eller röra sig fysiskt mer än två timmar per vecka. Resultatet redovisas i tabell 3.2.3.

Tabell 3.2.3. Andel kvinnor och män med stillasittande fritid år 2011

	Kvinnor (%)	Män (%)	Samtliga (%)
Samtliga	13	13	14
ÅLDER			
16–29 år	11	12	11
30–44 år	13	13	13
45–64 år	11	13	12
65–84 år	17	14	16
UTBILDNING			
Kort	16	17	17
Mellanlång	10	11	11
Lång	6	9	8
SYSSELSÄTTNING			
Yrkesarbetande	9	11	10
Arbetslös	22	24	23
Sjukpenning/ersättning	28	26	28
Studerande/praktiserande	20	13	18
SOCIOEKONOMI			
Arbetare	13	15	14
Lägre tjänsteman	15	11	13
Mellan och högre tjänsteman	9	10	9

	Kvinnor (%)	Män (%)	Samtliga (%)
Övriga	16	17	17
INKOMST			
Låg	18	20	19
Hög	9	9	9
URSPRUNG			
Sverige	10	12	11
Övriga Norden	12	11	12
Övriga Europa	24	21	23
Övriga världen	36	23	29

Källa: Nationella folkhälsoenkäten

Att vara fysiskt inaktiv medför risker för ohälsa. Glädjande nog är det förhållandevis få i den svenska befolkningen – i genomsnitt cirka 14 procent – som uppger sig ha en i huvudsak stillasittande fritid. Men en jämförelse av olika redovisningsgrupper visar däremot tydliga socioekonomiska mönster. Andelen inaktiva minskar tydligt i takt med utbildningsgrad, ekonomi och position i arbetslivet. Likaså är andelen med stillasittande fritid högre hos personer med utländskt ursprung.

Indikator 2.3 Skadade i olycksfall inom idrotten

Precisering: Antal skadade till följd av olycksfall i samband med idrottsutövning

Uppgiftslämnare: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Källa: Injury Data Base (IDB) 2011, Socialstyrelsen

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har till uppdrag att utveckla och stödja samhällets förmåga att hantera olyckor och kriser. I arbetet ingår kunskapsuppbyggnad och kunskapsutveckling. MSB finansierar forskning och sammanställer kontinuerligt data och statistik om olyckor, säkerhets- och kris- hanteringsarbete.

Sedan år 2005 sammanställer MSB även kunskap om skador i samband med idrottsutövning. Uppgifterna är baserade på utförliga rapporter om idrottsskador från ett antal akutsjukhus vilka sammanställda av Socialstyrelsen i registret Injury Data Base (IDB). Uppgifterna skattas därefter till nationell nivå. Tabell 3.2.4 visar resultatet för år 2011.

Tabell 3.2.4. Skattat antal skadade i samband med idrottsutövning år 2011

	Män	Kvinnor	Totalt	%
Fotboll*	19 600	8 000	27 600	28
Skidor alpint	6 700	3 500	10 200	10
Ishockey	8 400	500	8 900	9
Hästsport	400	7 400	7 800	8
Innebandy	5 200	2 000	7 200	7
Motorcykelsport	4 600	300	4 900	5
Handboll	1 900	1 900	3 800	4
Inlines/skateboard	2 800	700	3 500	3
Gymnastik	1 300	1 600	2 900	3
Boxning, brottning, kampsport	1 600	700	2 300	2
Friidrott/löpning	1 200	900	2 100	2
Basket	1 100	700	1 800	2
Skidor, längd	700	900	1 600	2
Racketsport	1 100	300	1 400	1
Skidsko, konståkning	600	800	1 400	1
Styrketräning/tyngdlyftning	800	200	1 000	1
Bandy	900	50	950	1
Volleyboll	400	400	800	1
Annan	6 600	3 500	10 100	10
Totalt	65 900	34 350	100 250	100

*Fotboll = fotboll, amerikansk fotboll och rugby

Källa: Injury Data Base (IDB) 2011, Socialstyrelsen

Under år 2012 har skador och hälsorisker inom barn- och ungdomsidrotten varit föremål för mycket diskussion i medierna och inom forskarsamfundet. I oktober anordnade idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth även ett särskilt seminarium i Rosenbad med företrädare från både forsknings- och idrottsområdet.

Målområde 3: Alla flickors och pojkars, kvinnors och mäns lika förutsättningar till deltagande

Målområdet behandlar idrottens tillgänglighet och i vilken mån idrotten är öppen för olika människor oavsett kön, ålder, social eller etnisk bakgrund med mera.

Målområde 3 består av fem indikatorer vilka speglar föreningsidrottens tillgänglighet med avseende på faktorer som kön, socioekonomi, etnicitet med mera. De första tre indikatorerna fokuserar på barns och ungdomars idrottande på lokal nivå. Därefter följer en indikator på den könsrättvisa representationen på styrelsenivå i RF:s specialidrottsförbund. Den sista indikatorn rör hushållens kostnader för idrottsutövning.

Indikator 3.1 Barns och ungdomars deltagande i föreningsidrott

Precisering: Andel barn som sysslar med idrott på sin fritid praktiskt taget varje vecka

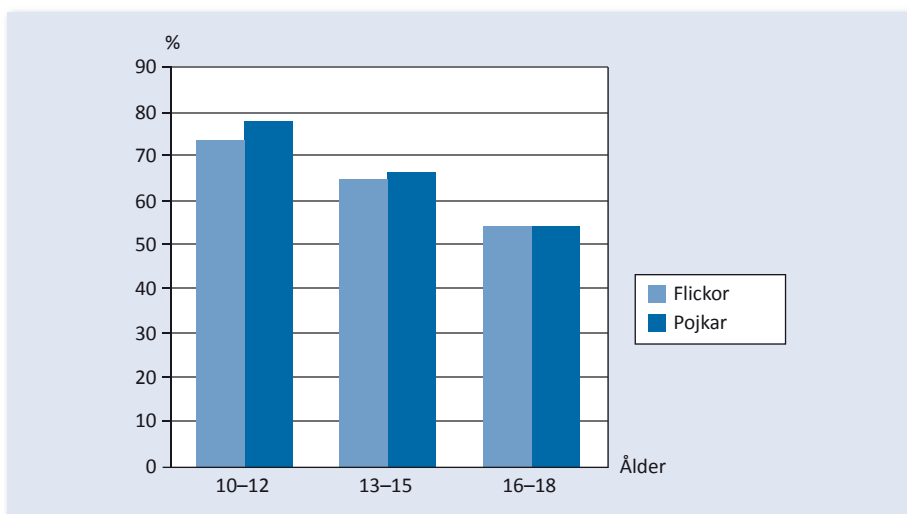
Uppgiftslämnare: Statistiska centralbyrån

Källa: Barn-ULF

Statistiska centralbyrån (SCB) genomför sedan år 1975 årliga undersökningar av det svenska folkets levnadsförhållanden (ULF). Syftet är framför allt att belysa välfärdens fördelning mellan olika grupper i befolkningen. Underlaget samlas in genom telefonintervjuer med personer från 16 år och uppåt. Sedan år 2001 har ULF kompletterats med intervjuer av barn i åldrarna 10–18 år rörande deras levnadsförhållanden (Barn-ULF).

I både ULF och Barn-ULF ingår frågor om medborgarnas fritidsvanor, inklusive idrottsaktiviteter. Vissa frågor är årliga, andra samlas in vart åttonde år inom ramen för periodiskt återkommande fördjupningsstudier.

ULF och Barn-Ulf utgör viktiga och intressanta komplement till RF:s årliga statistikinsamling (Svenska folkets tävlings- och motionsvanor). Det beror på att ULF-studierna ger större möjlighet att särredovisa materialet utifrån aspekter som familjesituation, socioekonomi och etnicitet. Även om enkätstudierna har frågor som till viss del överlappar varandra, finns det skäl att använda dem båda i ett indikatorsystem rörande statens stöd till idrotten.

Figur 3.3.1. Andel barn 10–18 år som idrottar minst en dag i veckan år 2010–2011 (%)

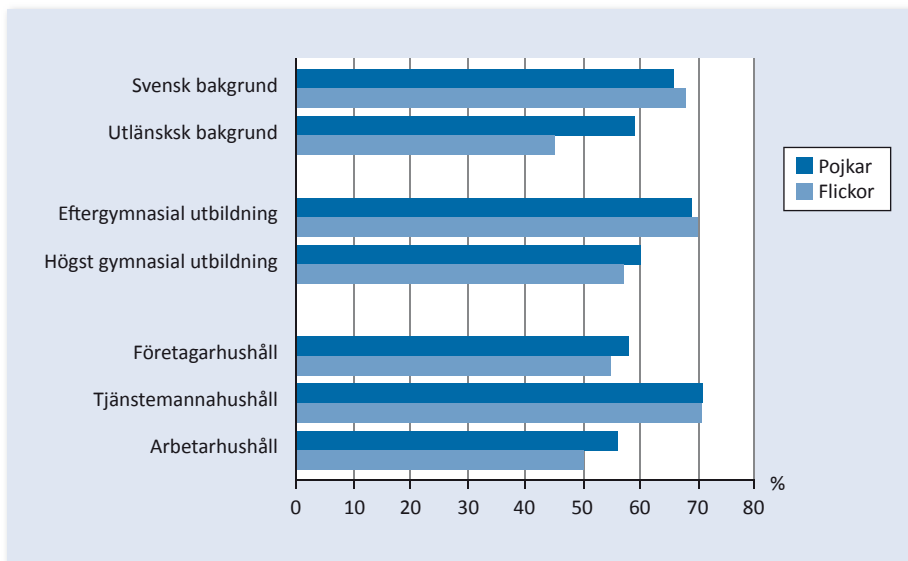
Källa: Barn-ULF

Figur 3.3.1 är hämtad från Barn-ULF. Uppgifterna vittnar om idrottens stora betydelse i barn- och ungdomsåren: närmare två av tre barn i åldern 10–18 år idrottar minst en dag i veckan. Därtill stärks bilden av att idrotten engagerar mest i unga år. Nästan tre av fyra tillfrågade i åldern 10–12 sade sig idrotta minst en dag i veckan. Därefter sker en successiv minskning under tonåren. I kategorin 16–18 år idrottade drygt hälften av pojkarna och flickorna.

Det kan tilläggas att vissa av indikatorer gällande kön och idrottsvanor ibland kan framstå som motsägelsefulla. I exempelvis RF:s LOK-stödsredovisning framkommer att tonårspojkar idrottar i större utsträckning än tonårsflickor. I figur 3.3.1 är däremot könsskillnaderna små. En möjlig förklaring till dessa delvis olika resultat, är att idrott och motionsaktiviteter kan bedrivas i olika organisatoriska former. Att pojkar dominerar i LOK-stödsredovisningen ger en indikation på att de tränar i idrottsföreningars regi i större utsträckning än flickor. Men fysisk träning och motion kan man även få via oorganiserat joggande i skog och mark eller på kommersiella träningsanläggningar och så vidare. Det är aktiviteter som visserligen inte är berättigade till LOK-stöd men som däremot kan ingå i SCB:s studier av ungas idrottsvanor.

Figur 3.3.2 redovisar barns idrottande i relation till hushållets position på arbetsmarknaden, föräldrars utbildning och etnisk bakgrund. Resultatet indikerar att barn med svensk bakgrund idrottar i större utsträckning än barn med utländsk

bakgrund. Skillnaden är mest märkbar bland flickor. Barn till högskoleutbildade idrottar i större utsträckning än barn till föräldrar med endast gymnasieutbildning. Slutligen idrottar barn i tjänstemannahushåll i större utsträckning än barn vars föräldrar är företagare eller arbetare.

Figur 3.3.2. Andel barn 10–18 år som idrottar med avseende på bakgrund och socioekonomi år 2010–2011 (%)

Källa: Barn-ULF

Resultatet i figurerna kan beskrivas på olika sätt. Å ena sidan framkommer att familjesituation, socioekonomi och etnicitet påverkar ungas möjlighet att idrotta. Det finns alltså fog för påståendet att idrotten i praktiken inte är lika tillgänglig för alla. Å andra sidan är det påfallande många i samtliga kategorier som uppger sig idrotta regelbundet. Även i den kategori som är *minst* representerad – flickor med invandrarbakgrund – uppger över 40 procent att de idrottar minst en dag i veckan.

Indikator 3.2 Barns och ungdomars deltagande i olika idrotter

Precisering: Vilken slags idrott som barn sysslar med

Uppgiftslämnare: Statistiska centralbyrån

Källa: ULF

Vart åttonde år tillfrågas föräldrar i SCB:s levnadsvaneundersökning om vilken slags idrott som deras barn (i åldersspannet 7–15 år) sysslar med. Den senaste mätningen genomfördes år 2006–2007. Resultatet redovisas i tabell 3.3.1.⁵

Tabell 3.3.1. Vilken slags idrott barnet sysslar med. Barn 7–15 år. Andel (%) av samtliga i respektive redovisningsgrupp år 2006–2007

	Lagidrott		Övrig idrott		Dans	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
Samtliga barn 7–15 år	36	52	38	32	16	2
Barn 7–9 år	35	54	40	32	18	1
Barn 10–12 år	40	55	37	37	14	2
Barn 13–15 år	32	48	36	27	17	2
Barn till ensamstående	23	46	33	27	18	2
Barn till sammanboende	38	54	38	33	16	1
Föräldrarna födda utomlands	16	38	12	15	15	3
Föräldrarna födda i Sverige	38	54	40	34	16	1
Barn i arbetarhushåll	31	50	28	26	17	2
Barn i tjänstemannahushåll	40	55	43	36	16	1
Svårt att klara löpande utgifter	35	45	30	22	16	3
Har inte kontantmarginal	23	38	25	12	14	1
Storstäder/förortskommuner	32	54	37	33	18	2
Större städer/pendlingskommuner	38	53	37	31	16	2
Övriga kommuner	36	51	39	32	15	1

Källa: Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF)

⁵ Jfr SCB (2009), *Barns fritid*. Levnadsförhållanden. Rapport 116, s. 15.

Svarsalternativen i SCB:s undersökning var lagidrott, övrig idrott och dans. Svaren indikerar att pojkar i större utsträckning ägnar sig åt lagidrott än övrig idrott (52 procent mot 32 procent). Bland flickor sade sig däremot 38 procent ägna sig åt övrig idrott medan en något mindre andel – 36 procent – sade sig idrotta i lag. Därtill ägnade sig 16 procent av flickorna åt dans, jämfört med endast två procent av pojkarna.

När det gäller mer grenspecifika analyser av ungas idrottande är RF:s LOK-stödsstatistik på många sätt en överlägsen informationskälla. Förtjänsten med tabell 3.3.1 är möjligheten att särredovisa svaren med avseende på faktorer som familjesituation, socioekonomi och etnicitet. Resultatet stärker tidigare indikationer om att ungas idrottande påverkas av olika samhälleliga omständigheter. Som exempel visar det sig att barn till ensamstående idrottare i mindre utsträckning än barn till sammanboende föräldrar och att barn i arbetarhushåll idrottar i mindre utsträckning än barn i tjänstemannahushåll. Flickor med invandrarbakgrund är återigen den kategori som idrottar i minst utsträckning.

Indikator 3.3 Tillgång till anläggningar

Precisering: Vilken slags idrottsanläggning som barn och ungdomar besöker på fritiden

Uppgiftslämnare: Statistiska centralbyrån

Källa: Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF)

I SCB:s studier av levnadsförhållanden tillfrågas föräldrar även om vilken slags idrottsanläggning som deras barn (7–15 år) besöker på fritiden. Frågan ställs vart åttonde år och innehåller svarsalternativen fotbollsplan/idrottsplats, idrottshall/gymnastiksal, simhall, konstfrusen/spolad isbana och ridhus. Resultatet redovisas i tabell 3.3.2.

Tabell 3.3.2. Besök på idrottsanläggningar på fritiden. Barn 7–15 år. Andel (%) av samtliga i respektive redovisningsgrupp år 2006–2007

	Fotbollsplan/ idrottsplats		Idrottshall/ gymnastiksal		Simhall		Konstfruset/ spolad isbana		Ridhus	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
Alla barn 7–15 år	36	54	46	54	66	64	40	44	26	3
Barn 7–9 år	35	55	45	46	73	70	49	52	24	5
Barn 10–12 år	39	58	47	61	72	67	44	50	29	3
Barn 13–15 år	34	49	44	55	53	55	27	30	24	1

	Fotbollsplan/ idrottsplats		Idrottshall/ gymnastiksal		Simhall		Konstfruset/ spolad isbana		Ridhus	
	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar	Flickor	Pojkar
Barn till ensamstående	35	52	40	52	71	65	31	30	27	5
Barn till sammanboende	37	55	47	55	66	64	42	47	25	3
Föräldrar födda utomlands	29	50	30	40	59	67	26	31	5	2
Föräldrar födda i Sverige	37	55	47	56	67	64	42	46	28	3
Barn i arbetarhushåll	37	60	40	51	69	67	39	45	18	3
Barn i tjänstemannahushåll	37	54	49	57	64	62	41	46	29	4
Svårt klara löpande utgifter	35	52	41	43	64	67	33	39	24	2
Har ej kontantmarginal	29	51	32	38	65	57	27	28	18	2
Storstäder/ förortskommuner	29	58	47	57	63	58	44	39	26	3
Större städer/ pendlarkommuner	42	58	45	54	67	64	42	48	24	4
Övriga kommuner	36	47	45	52	69	69	35	45	27	3
Större städer/ pendlarkommuner	42	58	45	54	67	64	42	48	24	4
Övriga kommuner	36	47	45	52	69	69	35	45	27	3

Källa: Undersökningar av levnadsförhållanden (ULF)

Tabell 3.3.2 visar flera intressanta skillnader när det gäller ungas besök på olika typer av idrottsanläggningar. En ungefär lika stor andel pojkar som flickor besöker simhallar (cirka 65 procent) och konstfrusna/spolade isbanor (drygt 40 procent). Betydligt större är skillnaderna med avseende på fotbollsplaner/idrottsplatser. Mer än hälften av pojkarna (54 procent) mot endast en dryg tredjedel av flickorna (36 procent) besöker sådana anläggningar. Rakt motsatt förhållande

gäller för ridhusanläggningar. En dryg fjärdedel av flickorna (26 procent) besöker ridhusen mot blott 3 procent av pojkarna.

En analys av etnicitetsaspekter visar att barn till föräldrar med utländsk bakgrund i betydligt mindre utsträckning besöker idrottshallar/gymnastiksalor och konstfrusna/spolade isbanor jämfört med barn till föräldrar födda i Sverige. Dessutom är det nästan bara flickor med svenskfödda föräldrar som besöker ridhus (28 procent mot 5 procent bland flickor med föräldrar födda utomlands). Betydligt mindre är skillnaderna i fråga om simhallar som i stor utsträckning besöks av samtliga ungdomskategorier (mellan 59 och 67 procent).

Indikator 3.4 Kvinnor och män på ledande positioner

Precisering: Andelen kvinnor och män på styrelsenivå i specialidrottsförbunden

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbunden

Riksidrottsförbundet samlar årligen in uppgifter om den könsmässiga sammansättningen hos specialidrottsförbundens styrelser. En överblick ges i tabell 3.3.3. Av RF:s 69 grenförbund är det endast 26 stycken (motsvarande 38 procent) som har en jämställd sammansättning av kvinnor och män i sina centrala förbundsstyrelser, det vill säga att båda könen uppgår till minst 40 procent bland ledamöterna. Två förbund – Svenska Konståkningsförbundet och Svenska Orienteringsförbundet – var kvinnodominerade såtillvida att andelen män understeg 40 procent. I resterande 41 förbund var situationen den motsatta, det vill säga att andelen kvinnor understeg 40 procent. Idrottsrörelsens är alltså betydligt mer jämställd bland de aktiva medlemmarna än i styrelserummen (jämför indikator 1.1 och tabell 3.1.2).

Tabell 3.3.3. Kvinnor och män i specialidrottsförbundens centrala styrelser år 2011, grupperade

	Antal förbund	%
Kvinnodominerade förbund (andelen kvinnor överstiger 60 %)	2	3
Jämställt (båda kön uppgår till minst 40 %)	26	38
Mansdominerade förbund (andelen män överstiger 60 %)	41	59
Totalt	69	100

Källa: Specialidrottsförbunden

Tabellerna 3.3.4 och 3.3.5 redovisar specialidrottsförbund med en majoritet kvinnor i sina förbundsstyrelser samt förbund med endast en eller inga kvinnor i sina förbundsstyrelser.

Tabell 3.3.4. Specialidrottsförbund med en majoritet kvinnor i sin styrelse år 2011

Förbund	Kvinnor	Män	Totalt
Konståkningsförbundet	5	2	7
Orienteringsförbundet	5	3	8
Karateförbundet	3	2	5
Draghundssportförbundet	4	3	7
Skolidrottsförbundet	4	3	7
Rugbyförbundet	5	4	9
Korpen	6	5	11

Källa: Specialidrottsförbunden

Tabell 3.3.5. Specialidrottsförbund med en eller inga kvinnor i sin styrelse år 2011

Förbund	Kvinnor	Män	Totalt
Biljardförbundet	0	7	7
Frisbeeförbundet	1	8	9
Motorcykelförbundet	1	8	9
Brottningsförbundet	1	6	7
Roddförbundet	1	6	7
Styrkelyftförbundet	1	5	6
Castingförbundet	1	4	5

Källa: Specialidrottsförbunden

I tabell 3.3.6 redovisas specialidrottsförbundens styrelseledamöter fördelade på kön och ålder. Resultatet visar att kvinnor dominerar den yngsta ålderskategorin (< 30 år). I övriga åldersgrupper utgör männen majoritet. I åldersspannet 45–60 år är de manliga ledamöterna ungefär dubbelt så många som de kvinnliga ledamöterna. Bland ledamöter över 60 år återfinns endast 10 kvinnliga ledamöter och 73 manliga ledamöter.

Tabell 3.3.6. Styrelseledamöter och ålder i absoluta tal och procent av ålderskategori (anges inom parentes) år 2011

	Kvinnor	Män	Totalt
< 30 år	30 (60)	20 (40)	50
30–45 år	70 (43)	94 (57)	164
45–60 år	77 (32)	161 (68)	238
> 60 år	10 (12)	73 (88)	83
Totalt	187 (35)	348 (65)	535

Indikator 3.5 Kostnader för idrottsutövande

Precisering: Individens utgifter för idrottsrelaterade avgifter och utrustning

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

I RF:s urvalsundersökning *Svenska folkets tävlings- och motionsvanor* ingår uppgifter om människors kostnader för idrottsrelaterad utrustning och avgifter (7–70 år). Resultatet för år 2011 redovisas i tabell 3.3.7. En första iakttagelse rör den stora spännvidden. En förhållandevis stor grupp, 37 procent, av samtliga tillfrågade uppgav sig ha små eller inga idrottsrelaterade utgifter (< 500 kronor). Men ungefär lika många (36 procent) sade sig ha utgifter på 2 000 kronor eller mer. Inte förvånande utgör de yngre och äldre ålderskategorierna varandras spegelbilder, såtillvida att unga (7–14 år) utmärker sig med att ha höga idrottsutgifter (minst 1 000 kronor om året) medan personer över 40 år uppger sig ha lägst kostnader. I fråga om kön framkommer att män har något högre utgifter än kvinnor. Slutligen går det även att urskilja vissa socioekonomiska tendenser, såsom att personer med eftergymnasial utbildning har högre utgifter för idrott jämfört med personer med enbart gymnasieutbildning. Likaså ökar utgifterna i takt med ökad hushållsinkomst.

Tabell 3.3.7. Fråga: Hur mycket pengar lägger du ner på utrustning och avgifter till dig själv under ett kalenderår? Skattning av andel personer i riket (%) år 2011

	0–500 kr	501–1 000 kr	1 001–2 000 kr	2 001–4 000 kr	> 4 000 kr
TOTALT					
7–70 år	37	12	15	18	18
KÖN					
Män	36	11	14	19	20
Kvinnor	38	13	15	17	17
ÅLDER					
7–14 år	21	13	17	23	25
15–19 år	38	8	17	20	17
20–39 år	35	14	13	18	19
40–70 år	55	11	15	17	16
UTBILDNING					
Förgymnasial	41	10	14	17	17
Gymnasial	39	15	15	17	15
Eftergymnasial	29	11	15	21	23
HUSHÅLLSINKOMST (tusen kronor)					
0–199	57	14	10	9	10
200–499	39	12	16	18	15
> 500	25	12	15	22	26

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Målområde 4: Skolning i demokrati, ansvarstagande och etik

Målområdet behandlar frågan om i vilken mån idrotten ger deltagarna möjlighet till demokrati och inflytande, huruvida idrotten bidrar till utvecklingen av en god etik, det sociala ledarskapets betydelse med mera.

En viktig utgångspunkt för statens idrottspolitik är antagandet att föreningsidrotten genererar positiva externa effekter i form av demokrati, jämställdhet och sunda etiska ideal. Detta är därför självklara aspekter i ett indikatorsystem om

effekterna av statens stöd till idrotten. Problemet är bara att direkta orsakssamband mellan idrottsutövning och olika former av socialiserande effekter är synnerligen svåra att belägga vetenskapligt. Särskilt problematiskt är det att använda befintlig statistik för att bedöma människors subjektiva upplevelser av exempelvis inflytande och delaktighet. Samtliga indikatorer i detta målområde måste därför betraktas som förhållandevis trubbiga mätinstrument inom ett både komplext och svårångat område.

Målområde 4 innehåller tre indikatorer. De första två mäter ledaruppdrag och utbildning utifrån antagandet att förtroendeuppdrag och studiecirkel stärker de ungas inflytande och delaktighet. Den tredje indikatorn avser dopningskontroller som mått på etik inom idrotten.

Indikator 4.1 Ungdomar och uppdrag som ledare

Precisering: Antal/andel barn och ungdomar (7–19 år) med uppdrag som ledare, tränare, styrelsemedlem eller motsvarande i en idrottsförening

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Ett sätt att mäta ungdomars delaktighet och inflytande inom idrotten är att studera huruvida de innehar olika former av uppdrag som ledare, tränare eller styrelseledamot. En sådan fråga ingår i RF:s årliga studie *Svenska folkets tävlings- och motionsvanor* (jämför indikator 1.4). I 2011 års undersökning uppgav 92 000 unga att de hade olika former av ledaruppdrag. Det motsvarar 6,7 procent av samtliga i befolkningen inom åldersspannet 7–19 år. Föga förvånande var det framför allt äldre ungdomar som gjorde insatser som ideella ledare. I ålderskategorin 15–19 år var 11,4 procent av ungdomarna aktiva som ledare.

Tabell 3.4.1. Unga som uppger att de är aktiva som ledare, tränare, styrelsemedlem eller liknande i en idrottsförening år 2011. Skattning av antalet personer i riket. I procent anges andel av ålderskategori.

Ålder	Antal	%
7–14 år	27 000	3,4
15–19 år	65 000	11,4
Totalt	92 000	6,7

Källa: Svenska folkets tävlings- och motionsvanor

Indikator 4.2 Ideella ledares utbildning

Precisering: Antalet arrangemang, deltagare och utbildningstimmar i SISU:s studieverksamhet

Uppgiftslämnare: SISU Idrottsutbildarna

Källa: SISU Idrottsutbildarna

Studieförbundet SISU Idrottsutbildarna är idrottens studie- och utbildningsorganisation. Verksamheten finansieras genom statsanslag över Utbildningsdepartementets budget samt via bidrag från landsting och kommuner. SISU:s statliga stöd regleras således inte i regeringens särskilda förordning om statsbidrag till idrottsverksamhet. Förbundets aktiviteter ingår följaktligen inte heller i Centrum för idrottsforskningens uppföljningsuppdrag rörande statens idrottspolitik. Samtidigt utgör omfattningen på SISU:s studieverksamhet ett intressant mått på idrottsrörelsens insatser för att utbilda sina ideella ledare. I tabell 3.4.2 redovisas därför antalet arrangemang, deltagare och utbildningstimmar i SISU:s studieverksamhet under perioden 2006–2011.

Tabell 3.4.2. Arrangemang, deltagare och utbildningstimmar i SISU:s studieverksamhet år 2006–2011

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Arrangemang	68 826	69 002	67 613	83 647	95 234	105 719
Deltagare	567 740	561 839	547 917	670 870	762 855	824 585
Studietimmar	1 339 326	1 311 187	1 196 140	1 388 947	1 543 321	1 696 853
Andel kvinnor (%)	41,8	42,3	45,4	45,6	44,8	41

Källa: SISU Idrottsutbildarna

SISU:s studieverksamhet har ökat markant och kontinuerligt sedan år 2009. År 2011 var antalet arrangemang, deltagare och studietimmar det högsta under 2000-talet. Enligt uppgifter från SISU är ökningen främst ett resultat av ökade statsbidrag sedan år 2007.

Indikator 4.3 Dopning

Precisering: Antal dopningsprov och bestraffade i Sverige fördelat på dopningsklass, kön och idrottsnivå

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Antidopinggruppen

I Sverige är det Riksidrottsförbundet som ansvarar för antidopningsarbetet. Verksamheten är brett upplagt och inkluderar ett stort antal aktörer. Den av RF-stämman valda Dopningkommissionen utgör ett överordnat expertorgan som övervakar att idrottens regelverk efterlevs och anmäler förseelser mot dopningsreglerna till berörda specialidrottsförbund. För det operativa arbetet svarar RF:s antidopinggrupp. Det är dessa tjänstemän som genomför själva kontrollprogrammet, reviderar listan över dopningsklassade läkemedel, handlägger bestraffningsärenden med mera. Till sin hjälp har de 70 legitimerade dopningskontrollansvariga funktionärer. I bestraffningsfrågor finns Dopningnämnden för domar i första instans och Riksidrottsnämnden som högsta beslutande organ. Vidare kan tilläggas att alla specialidrottsförbund har egna antidopningsprogram och att även RF:s 21 distriktsförbund arbetar förebyggande mot dopning.⁶

För år 2011 avsatte regeringen ett anslag på 26,3 miljoner kronor för insatser mot dopning. RF:s insatser på området bör därför inkluderas i en uppföljning av statens idrottspolitik. Dopning är dessutom ett tydligt brott mot idrottens regelverk (och ofta även mot svensk lagstiftning), vilket motiverar att använda dopningsförseelser som indikator för etiken inom idrottsrörelsen. Samtidigt är det så att RF:s statistik i fråga om dopningsprover och bestraffningar i första hand speglar den egna antidopningsverksamheten – det är inte ett mått på det allmänna bruket av dopningsmedel inom varken idrottsrörelsen eller i det omgivande samhället. Antalet kontroller styrs nämligen av Dopningkommissionen utifrån bedömningar av behov och tillgången av medel. Därtill är kontrollerna inte slumpvisa, utan främst inriktade på elitidrottare och till sådana idrotter där dopning anses ge förbättrad tävlingsprestation.

Med dessa reservationer kan det konstateras att RF genomförde 3 902 dopningskontroller under år 2011. Totalt fälldes 33 personer för dopningsförseelse. I tabell 3.4.3 redovisas antalet dopningsprov och bestraffade i Sverige under den senaste tioårsperioden.

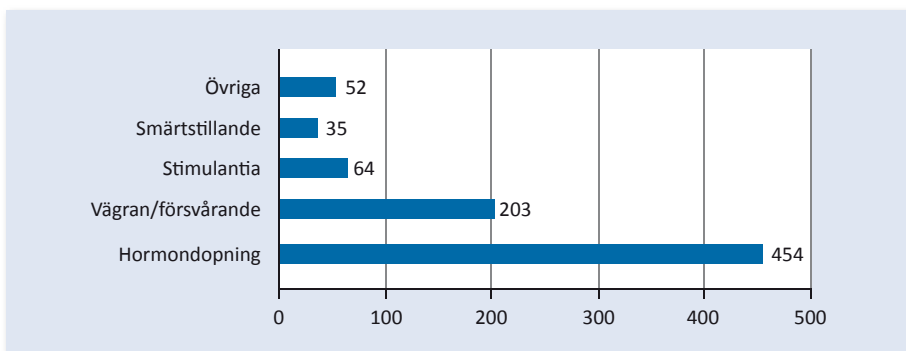
⁶ För uppgifter om antidopningsverksamheten i Sverige, se Riksidrottsförbundets hemsida (www.rf.se).

Tabell 3.4.3. Antal dopningsprov och bestraffade i Sverige år 2001–2011

År	Antal prov	Antal bestraffade män	Antal bestraffade kvinnor	Antal bestraffade totalt	Andel bestraffade (%)
2001	2 545	17	1	18	0,7
2002	3 036	8	1	9	0,3
2003	3 510	9	2	11	0,3
2004	4 046	18	0	18	0,4
2005	4 015	18	0	18	0,4
2006	3 556	17	1	18	0,5
2007	3 601	18	0	18	0,5
2008	3 607	23	1	24	0,7
2009	3 568	28	1	29	0,8
2010	3 950	40	0	40	1,0
2011	3 902	33	0	33	1,0
Totalt	39 336	229	7	236	0,6

Källa: Antidopinggruppen

En jämförelse av bestraffningar och kön visar att en stor majoritet av de idrottare som fällts för dopningsbrott under den senaste tioårsperioden varit män (97 procent). I figur 3.4.1 redovisas antal dopningsfall under perioden 1981–2011 fördelat på dopningsklass.

Figur 3.4.1. Antal dopningsfall år 1981–2011 fördelat på dopningsklass

Källa: Antidopinggruppen

RF sammanställer även uppgifter om den idrottsliga nivå som de bestraffade befinner sig på. Resultatet (tabell 3.4.4) visar att en majoritet av de bestraffade under perioden 2002–2011 tillhör kategorin motionärer, det vill säga individer som inte deltar i tävlingssammanhang. Näst störst är gruppen elitidrottare (tävlade i individuell gren internationellt eller i landslag och spelare inom lagbollsporters högsta serier och landslag) följt av dem som är tävlingsaktiva på lägre nivå (tävling).

Tabell 3.4.4. Antal bestraffade dopningsfall fördelat på idrottsnivå år 2002–2011

År	Elit	Tävling	Motion
2002	2	3	4
2003	2	3	6
2004	5	3	10
2005	4	2	12
2006	11	0	7
2007	4	5	9
2008	6	3	15
2009	3	6	20
2010	11	6	23
2011	12	3	18
Totalt	60 (27 %)	34 (16 %)	124 (57 %)

Källa: Antidopinggruppen

Målområde 5: Idrotters internationella konkurrenskraft

Målområdet behandlar frågan i vilken mån svensk idrott på elitnivå kan hävda sig i internationella sammanhang.

I målområdet Idrotters internationella konkurrenskraft ingår sammanlagt fem indikatorer. Dessa omfattar en rad skilda aktiviteter och prestationer på elitidrottens område, från medaljer i internationella idrottstävlingar till deltagande i talangutvecklingsprogram och antalet studenter vid landets riksidrottsgymnasier.

Indikator 5.1 Medaljer i internationella mästerskap

Precisering: Antalet erhållna medaljer i internationella mästerskap

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet, Sveriges Olympiska Kommitté, Svenska Handikappidrottsförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté

Källa: Specialidrottsförbunden, Sveriges Olympiska Kommitté, Svenska Handikappidrottsförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté

I indikator 5.1 redovisas svenska idrottsprestationer i internationella mästerskap. Redogörelsen görs med förbehållet att det är svårt att jämföra idrottsliga prestationer såväl mellan nationer som mellan idrotter. För en mer ingående diskussion om denna problematik, se Centrum för idrottsforskningens rapport *För framtidens segrar* (2012), kapitel 1.

År 2010 redovisade RF sammanlagt 244 landslagstrupper och 3 024 landslagsaktiva elitidrottare. För år 2011 redovisade de bara 205 landslagstrupper. Minskningen har inte studerats närmare. En möjlig förklaring är dock att vissa förbund inte redovisat verksamhet för mindre landslagstrupper om större mästerskap inte anordnats under året eller om truppen inte erhåller elitstöd. Uppgifter om det totala antalet landslagsaktiva män och kvinnor år 2011 saknas.

Hur har svenska elitidrottare presterat i internationella tävlingssammanhang? Enligt uppgifter från RF deltog 94 förbund i ett VM eller motsvarande under år 2011. Totalt bärgades 166 medaljer varav 40 guld, 63 silver och 63 brons. Resultatet är något lägre än år 2010, då svenska landslagstrupper sammanlagt tog 203 medaljer. Minskningen behöver emellertid inte utgöra en indikation på försämrade svenska prestationer. Till saken hör att många idrotter inte anordnar VM eller motsvarande mästerskap på årsbasis. Svenska elitaktivitas möjligheter att utmärka sig varierar därmed över tid. Av det skälet redovisas i tabell 3.5.1 istället hur bra svenska landslagstrupper presterat vid *deras senaste* världsmästerskap eller motsvarande. Det är ett mått som inkluderar samtliga landslagstrupper och som därmed ger en bättre bild av svenska prestationer i internationell konkurrens.

Tabell 3.5.1. Svenska landslagstruppers medaljer vid senaste VM eller motsvarande

Guld	Silver	Brons	Totalt
64	73	88	225

Källa: Specialidrottsförbunden

Tabell 3.5.1 visar att svenska landslagstrupper sammanlagt tog 225 medaljer vid sina senaste världsmästerskap eller motsvarande. Det är något lägre än mot-

svarande mätning år 2009 som resulterade i 236 medaljer (för perioden 2006–2009). Flest medaljer år 2011 togs av de trupper och förbund som redovisas i tabell 3.5.2–3.5.3.

Tabell 3.5.2. Landslag som tog flest medaljer i VM eller motsvarande år 2011

Förbund	Landslag	Guld	Silver	Brons	Totalt
Budo/kampsport	Thaiboxning	2	5	5	12
Mångkamp	Orienteringsskytte	4	3	4	11
Orientering	Orientering	3	3	4	10
Budo/kampsport	Submission wrestling	2	3	3	8
Draghundsport	Slädstil	2	3	2	7
Orientering	Skidorientering	2	3	2	7
Segling	Segling	0	4	3	7
Taekwondo	Taekwon-Do ITF	1	1	4	6
Frisbee	Allround	3	1	1	5
Skidor	Längdskidor	2	2	1	5
Styrkelyft	Styrkelyft/bänkpress	2	2	1	5

Källa: Specialidrottsförbunden

Tabell 3.5.3. Specialidrottsförbund med flest medaljer i VM eller motsvarande år 2011

Förbund	Medaljer
Budo- och kampsportförbundet	26
Orienteringsförbundet	19
Skidförbundet	12
Mångkampsförbundet	11
Draghundsportförbundet	9
Motorcykel- och snöskoterförbundet	9
Bågskytteförbundet	7
Seglarförbundet	7
Frisbeeförbundet	6
Taekwondoförbundet	6

Källa: Specialidrottsförbunden

Flest medaljer togs av Svenska Budo- och kampsportförbundet: sammanlagt fyra guld, tio silver och tolv brons i grenar som thaiboxning, submission wrestling och judo. Därefter följde Svenska Orienteringsförbundet med goda resultat i både traditionell orientering och skidorientering.

Ett gemensamt kännetecken för flera av förbunden i tabell 3.5.3 är att de har många separata landslagstrupper – och därmed även många mästerskap att delta i.

RF:s data medger inte analyser över tid. Det gör däremot SOK:s statistik. Tabell 3.5.4 och 3.5.5 redovisar antal placeringar vid sommar- och vinterspel från år 1998 till 2012.

Tabell 3.5.4. Sveriges resultat vid sommar-OS år 2000–2012

Olympiska spel	Antal svenska deltagare	Placering								Totalt placering 1–8
		1:a	2:a	3:e	4:e	5:e	6:e	7:e	8:e	
2012 London	136	1	4	3	5	5	4	5	2	29
2008 Peking	123	0	4	1	5	5	4	3	9	31
2004 Aten	115	4	1	2	8	5	2	1	4	27
2000 Sydney	158	4	5	3	5	2	6	4	3	32

Källa: Sveriges Olympiska Kommité

Tabell 3.5.5. Sveriges resultat vid vinter-OS år 1998–2010

Olympiska spel	Antal svenska deltagare	Placering								Totalt placering 1–8
		1:a	2:a	3:e	4:e	5:e	6:e	7:e	8:e	
2010 Vancouver	105	5	2	4	8	3	2	3	3	30
2006 Turin	105	7	2	5	4	3	4	0	5	30
2002 Salt Lake City	102	0	2	4	4	2	2	2	2	18
1998 Nagano	99	0	2	1	2	1	4	3	2	15

Källa: Sveriges Olympiska Kommité

Tabellerna vittnar om att många svenska elitidrottare och lag konkurrerar om medaljer i olympiska sammanhang. En jämförelse mellan de svenska OS-trupps storlek och antalet placeringar upp till åttonde plats visar dessutom en positiv utvecklingskurva. I både sommar- och vinterspelen har antalet prestationer (mätt i placeringar 1–8) legat förhållandevis konstant kring 30-strecket under 2000-talet

– och detta trots att antalet svenska deltagare i de tre senaste spelen varit färre än i Sydney år 2000. I vinterspelen fördubblades antalet placeringar bland de åtta främsta från 15 stycken vid OS i Nagano år 1998 till 30 placeringar i Vancouver år 2010 – och detta samtidigt som antalet svenska deltagare endast ökade från 99 till 105 personer.

I tabell 3.5.6 redovisas antal svenska deltagare samt resultat vid paralympiska sommar- respektive vinterspel under perioden 1988–2012. Tabellen visar att både antalet deltagare och nationer ökat markant sedan år 1988 – och därmed även konkurrensen om medaljer. För svenskt vidkommande går denna trend även att utläsa i förlorade positioner i den sammanlagda nationsplaceringen och i antalet erhållna medaljer. En jämförelse mellan sommar- respektive vinterspelen vittnar om att svenska paralympier har tagit flest medaljer under sommarspelen. Samtidigt ska det tilläggas att antalet idrottsgrenar är betydligt fler på det paralympiska sommarprogrammet än vid vinterspelen.

Tabell 3.5.6. Sveriges resultat i Paralympics år 1988–2012

	Antal deltagare och nationer	Sveriges nationsplacering	Svenska medaljer		
			1:a	2:a	3:a
Paralympiska sommarspel					
2012 London	4 302/164	29	4	4	4
2008 Peking	3 900/146	24	5	3	4
2004 Aten	3 800/136	21	8	7	6
2000 Sydney	3 800/122	29	5	6	10
1996 Atlanta	3 200/103	13	12	14	11
1992 Barcelona	3 100/82	17	7	22	9
1988 Seoul	3 000/61	6	42	38	22
Paralympiska vinterspel					
2010 Vancouver	600/45	17	0	0	2
2006 Turin	500/39	19	0	0	1
2002 Salt Lake City	416/36	19	0	6	3
1998 Nagano	571/32	19	0	1	5
1994 Lillehammer	500/31	8	3	3	2
1992 Albertville	450/24	12	1	1	1
1988 Innsbruck	397/22	9	3	7	5

Källa: Svenska Handikappidrottsförbundet och Sveriges Paralympiska Kommitté

Indikator 5.2 Medaljkapacitet i skilda idrotter

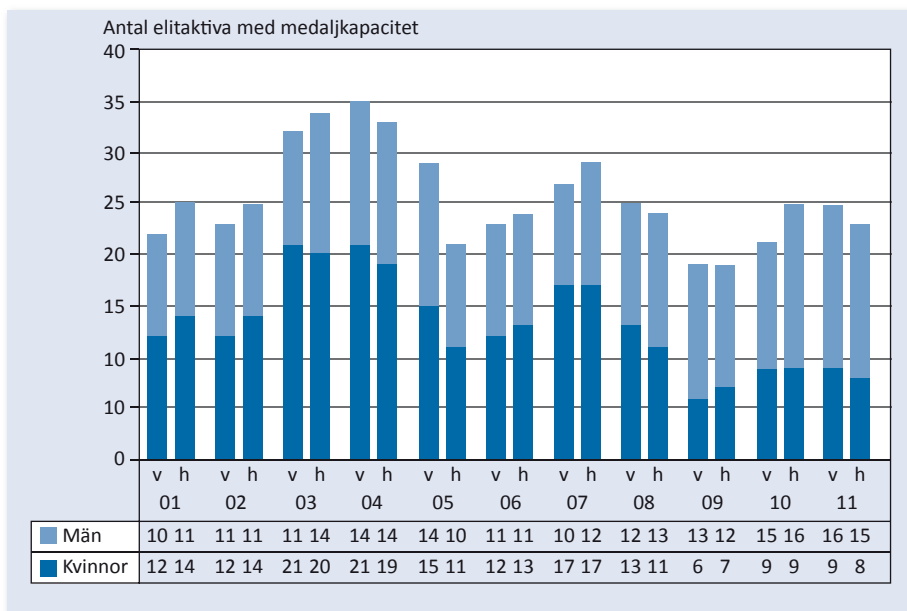
Precisering: Antal elitaktiva/lag (medaljpositioner) med kapacitet att ta medalj i OS eller VM fördelat på kön respektive vinter-/sommaridrott

Uppgiftslämnare: Sveriges Olympiska Kommitté

Källa: Sveriges Olympiska Kommitté

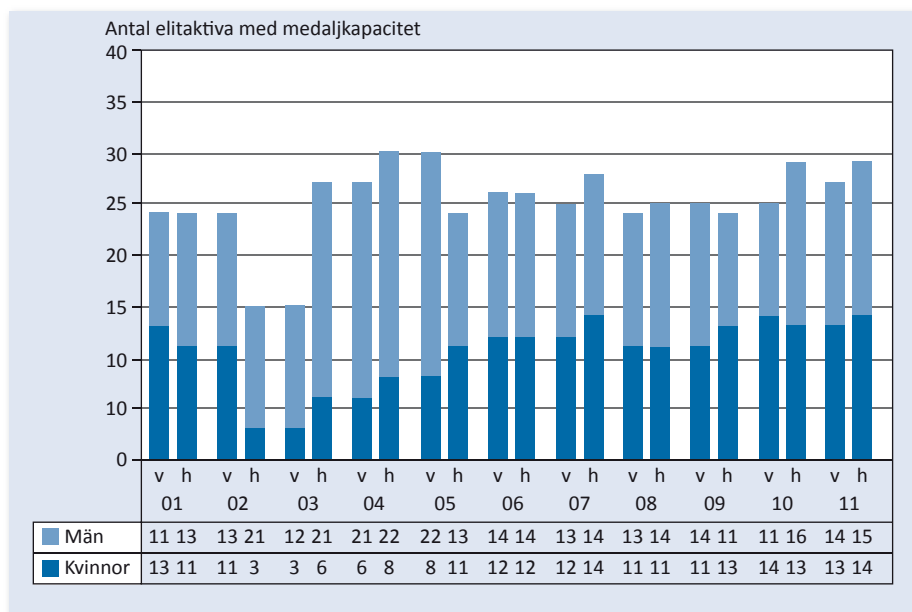
SOK använder måttet medaljkapacitet för att bedöma svenska elitaktivas potential till medalj i internationella tävlingssammanhang. Måttet är framåtblickande men baseras på tidigare genomförda prestationer. Med medaljkapacitet avses nämligen personer som tagit medalj i högsta internationella konkurrens ett flertal gånger under den senaste tvåårsperioden.

I figur 3.5.1 och 3.5.2 redovisas de medaljkapacitet hos svenska olympiska idrotter under perioden 2001–2011 (fördelat på höst och vår). Resultatet visar att Sverige under det senaste årtiondet haft fler personer med medaljkapacitet i olympiska sommaridrotter jämfört med olympiska vinteridrotter. I sommaridrotter har medaljkapaciteten minskat sedan åren 2003–2004, framför allt bland kvinnor. I vinteridrotter har antalet elitaktiva med medaljkapacitet under senare år legat förhållandevis stabilt på mellan 24 och 30 personer.

Figur 3.5.1. Medaljkapacitet i olympiska sommaridrotter år 2001–2011, män och kvinnor (v=vår, h=höst)

Källa: Sveriges Olympiska Kommitté

Figur 3.5.2. Medaljkapacitet i olympiska vinteridrotter år 2001–2011, män och kvinnor (v=vår, h=höst)

Källa: Sveriges Olympiska Kommité

Indikator 5.3 Kostnader för landslagsverksamhet

Precisering: Specialidrottsförbundens utgifter för landslagsverksamhet inklusive förberedelse för landslagsverksamhet

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Specialidrottsförbunden

År 2011 redovisade RF:s specialidrottsförbund med landslagsverksamhet en total omsättning på 1 593 miljoner kronor. Samma år redovisade förbunden landslagskostnader på 418 miljoner kronor. Det motsvarade en dryg fjärdedel av förbundens totala omsättning. Ett ytterligare jämförelsemått är det totala SF-stödet år 2011 uppgick till 451 miljoner kronor. Därmed sagt att förbundens totala landslagskostnader motsvarade 92 procent av deras totala statliga stöd.

Men kostnaderna är inte jämnt fördelade mellan förbunden. I tabell 3.5.7 redovisas de fem förbund med högst respektive lägst landslagskostnader år 2011. Störst utgifter hade Svenska Fotbollförbundet med 92 miljoner kronor. Lägst utgifter hade Svenska Racerbåtsförbundet med 167 000 kronor.

Tabell 3.5.7. Specialidrottsförbund med högst respektive lägst kostnader för landslagsverksamhet år 2011

Högst kostnader		Lägst kostnader	
Fotbollförbundet	92 000 000	Racerbåtförbundet	167 000
Skidförbundet	56 000 000	Bob- och rodelförbundet	200 000
Ishockeyförbundet	36 000 000	Frisbeeförbundet	234 561
Handbollförbundet	22 293 000	Isseglarförbundet	279 405
Friidrottsförbundet	16 996 000	Castingsförbundet	325 000

Källa: Specialidrottsförbunden

Ett ytterligare sätt att åskådliggöra de stora skillnaderna i specialidrottsförbundens landslagskostnader är att gruppera förbunden i olika utgiftskategorier. Resultatet visas i tabell 3.5.8. Av tabellen framgår att de fem förbunden med störst landslagskostnader svarar för hela 54 procent av utgifterna för samtliga 65 förbund med landslagsverksamhet. Dessa fem förbund har en sammantagen landslagskostnad på 223 miljoner kronor. Den stora majoriteten förbund har emellertid betydligt lägre utgifter. Hela 48 förbund har utgifter som understiger fem miljoner kronor.

Tabell 3.5.8. Specialidrottsförbundens kostnader för landslagsverksamhet år 2011, grupperade

Kostnader	Antal förbund	Totala kostnader i varje kategori (kr)	Varje kategoris andel av totala kostnader (%)
< 15 miljoner kr	5	223 289 000	54
10–15 miljoner kr	4	46 106 629	11
5–10 miljoner kr	8	63 237 500	15
1–5 miljoner kr	29	75 677 993	17
> 1 miljon kr	19	9 557 548	2
Totalt	65	417 868 670	100

Källa: Specialidrottsförbunden

Ett förbunds landslagskostnader är givetvis avhängigt dess totala ekonomi. Att exempelvis Svenska Fotbollförbundet har störst landslagsutgifter (92 miljoner kronor) sammanhänger följaktligen med att fotboll är en populär idrott med stora inkomster via publikintäkter, reklamavtal och så vidare. Men samtidigt utgör landslagskostnaderna en relativt begränsad del av förbundets samlade totala om-

sättning på drygt 432 miljoner kronor. En följdfråga blir därmed hur de andra förbunden prioriterar sina landslag i relation till övriga verksamheter. I tabell 3.5.9 redovisas de förbund med högst respektive lägst andel landslagskostnader i relation till deras totala omsättning.

Tabell 3.5.9. Specialidrottsförbund med hög respektive låg andel landslagskostnader i relation till total omsättning år 2011

Förbund med hög andel kostnader				Förbund med låg andel kostnader			
	Omsättning (kr)	Kostnader (kr)	%		Omsättning (kr)	Kostnader (kr)	%
Brottnig	8 040 885	5 769 000	72	Boule	5 941 000	350 000	6
Kanot	10 804 225	6 800 000	63	Racerbåt	2 346 903	167 000	7
Skidor	90 394 000	56 000 000	62	Bilsport	30 919 482	2 655 000	9
Vattenskidor/wakeboard*	1 875 213	1 104 000	59	Sportdykning	5 444 016	469 000	9
Landhockey	1 492 748	850 000	57	Orientering	53 245 000	4 600 000	9
Judo	6 592 204	3 461 000	53	Dövidrott	8 655 137	750 000	9
Handboll	42 860 000	22 293 000	52	Motorcykel	26 101 044	2 615 000	10

Källa: Specialidrottsförbunden, *2010 års uppgifter

Indikator 5.4 Deltagare i talangutvecklingsverksamhet

Precisering: Antal deltagare i förbundsövergripande elitsatsningar

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet och Sveriges Olympiska Kommitté

Källa: Den samlade elitsatsningen och SOK:s topp- och talangprogram

Indikator 5.4 mäter antalet deltagare i förbundsövergripande elitsatsningar. I tabell 3.5.10 redovisas antal aktiva och lag som under år 2010 och 2011 tilldelades så kallat riktat stöd ur den samlade elitsatsningen. Stödet är behovsprövat och utdelas till de allra bästa aktiva/lagen för att ge dessa möjligheter att konkurrera om medaljer i den absoluta världstoppen. Totalt sett tilldelades 514 personer stöd år 2011, varav 193 (38 procent) var kvinnor och 321 (62 procent) var män.

Tabell 3.5.10. Antal elitaktiva och lag som tilldelats riktat stöd ur den samlade elitsatsningen år 2010–2011

	2010 (%)			2011 (%)		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Antal individer* i olympiska grenar	106 (100)	42 (40)	64 (60)	271 (100)	118 (44)	153 (56)
Antal individer* i paralympiska grenar	29 (100)	11 (38)	18 (62)	76 (100)	18 (24)	58 (76)
Antal individer* i övriga grenar	298 (100)	126 (42)	172 (58)	167 (100)	57 (34)	110 (66)
Antal aktiva i individuella olympiska grenar						
Antal aktiva i individuella olympiska grenar	46 (100)	24 (52)	22 (48)	160 (100)	65 (41)	95 (59)
Antal aktiva i individuella paralympiska grenar						
Antal aktiva i individuella paralympiska grenar	17 (100)	5 (29)	12 (71)	32 (100)	10 (31)	22 (71)
Antal aktiva i övriga individuella grenar						
Antal aktiva i övriga individuella grenar	75 (100)	26 (35)	49 (65)	76 (100)	33 (43)	43 (57)
Antal aktiva i lag i olympiska grenar						
Antal aktiva i lag i olympiska grenar	60 (100)	18 (30)	42 (70)	111 (100)	53 (48)	58 (52)
Antal aktiva i lag i paralympiska grenar						
Antal aktiva i lag i paralympiska grenar	12 (100)	6 (50)	6 (50)	44 (100)	8 (18)	36 (82)
Antal aktiva i lag i övriga grenar						
Antal aktiva i lag i övriga grenar	223 (100)	100 (45)	123 (55)	91 (100)	24 (26)	67 (74)
Antal lag i olympiska grenar						
Antal lag i olympiska grenar	14	–	–	13	–	–
Antal lag i paralympiska grenar						
Antal lag i paralympiska grenar	2	–	–	7	–	–
Antal lag i övriga grenar						
Antal lag i övriga grenar	30	–	–	8	–	–

Källa: Den samlade elitsatsningen

*Aktiva i individuella grenar + aktiva i lag

En jämförelse mellan åren 2010 och 2011 visar att stödet till individer i olympiska grenar ökat kraftigt. År 2010 utgjorde så kallade olympier ungefär en fjärdedel av elitaktiva med riktat elitstöd. År 2011 utgjorde de en majoritet. Vidare kan man notera att fler män än kvinnor tilldelas riktat elitstöd – och att den manliga dominansen ökat något över tid. Det bör dock understrykas att tabell 3.5.10 endast

redovisar antalet deltagare som tilldelas stöd – inte hur stora belopp som elitaktiva och lag har fått.

Bilden av svensk talangutveckling kan kompletteras med antalet deltagare i SOK:s topp- och talangprogram år 2011 (tabell 3.5.11).

Tabell 3.5.11. Antal deltagare i SOK:s topp- och talangprogram år 2011

		Dam	Herr	Totalt dam/herr	Lag
Sommaridrotter	Talang	33	30	63	4
	Topp	9	12	21	1
Vinteridrotter	Talang	12	17	29	0
	Topp	10	15	25	1
Totalt	Talang	45	47	92	4
	Topp	19	27	46	2

Källa: SOK:s topp- och talangprogram

Indikator 5.5 Specialidrott i gymnasieskolan

Precisering: Antal flickor och pojkar vid riksrekryterande idrottsgymnasier (RIG)

Uppgiftslämnare: Riksidrottsförbundet

Källa: Berörda specialidrottsförbund

För ungdomar på hög idrottslig nivå finns möjlighet att kombinera gymnasiestudier med en elitsatsning inom ramen för riksidrottsgymnasierna. Systemet är utformat så att studenterna läser ett nationellt gymnasieprogram men utnyttjar studiemomentet *individuellt tillval* för den egna specialidrotten. I tabell 3.5.12 redovisas riksidrottsgymnasiernas dimensionering under perioden 2005–2011 fördelat på två treårsperioder.

Tabell 3.5.12. Riksidrottsgymnasier (RIG), dimensionering angiven i antal

	2005–2008	2008–2011
Specialidrottsförbund	37	36
Anordnarkommuner	50	49
RIG-orter	62	58
Elever (per tre år)	1 136	1 297

Källa: Specialidrottsförbunden

Enligt RF fördelar flertalet specialidrottsförbund sina platser enligt principen att det underrepresenterade könet ska uppgå till minst 40 procent. Det finns däremot undantag. Som exempel tillämpas ett fritt urval för bilsport, ishockey och ridsport.

4. Centrum för idrottsforsknings verksamhet 2012

Centrum för idrottsforskning (CIF) har som uppgift att initiera, samordna, stödja och informera om forskning inom idrottens område samt att ansvara för uppföljning av statens stöd till idrotten. CIF skall också skapa förutsättningar för samarbete mellan forskare vid universitet och högskolor samt andra engagerade inom området.

Stödja och initiera forskning

Kulturdepartementet via Riksidrottsförbundet (RF) och Utbildningsdepartementet finansierar CIF:s verksamhet (tabell 4.1). Dessutom tillkommer intäkter från bland annat prenumerationsavgifter för tidningen Svensk Idrottsforskning. Intäkterna från Utbildningsdepartementet räknas årligen upp med index, men detta sker inte med de intäkter som kommer via RF.

Tabell 4.1. Intäkter till CIF under åren 2008–2012 (tusen kronor)

	2008	2009	2010	2011	2012
Utbildningsdepartementet	6 386	6 504	6 721	6 737	6 798
Kulturdepartementet via Riksidrottsförbundet	13 000	13 000	16 000	16 000	16 000
Övriga intäkter (prenumerationer, böcker)	345	295	343	234	201
Summa	19 731	19 799	23 064	22 971	22 999

Att fördela forskningsmedel är en central del av CIF:s verksamhet. I tabell 4.2–4.4 och figur 4.1–4.3 redovisas hur medel fördelats under åren 2008–2012. Notera att utbetalningen av bidragsmedel för en tjänst eller ett projektbidrag som beviljats stöd ett givet år påbörjas först påföljande år.

Vid beviljandet av medel inför år 2013 valde CIF:s styrelse att, utöver stöd till idrottsforskning (brett definierad), även öronmärka medel till forskning med hög kvalitet inom de övergripande forskningsområdena: elitidrott, barn- och ungdomsidrott samt idrott och hbt (homo-, bisexuella och transpersoner).

Tabell 4.2. Antal beviljade tjänster, fördelning mellan män och kvinnor och beräknad kostnad för tjänster för CIF under åren 2008–2012

År	Forskarstuderande, antal (kvinnor/män)	Nydisputerade, antal (kvinnor/män)	Heltidstjänst elit-satsning (kvinnor/män)	Totala beräknade kostnaden (tkr)
2008	12 (7/5)	13.5 (4/10)	-	7 500
2009	10.5 (4/7)	12 (4/8)	-	6 800
2010	15 (7/8)	11 (5/6)	1 (0/1) ¹	9 185
2011	15 (7/8)	12.5 (5/8)	1 (0/1) ¹	9 182
2012	14 (6/8)	11 (7/4)	1 (0/1) ¹	9 240

¹ beviljad våren 2011

Inför årets fördelning av bidrag till nya tjänster kom det in totalt 63 ansökningar och 6 nya tjänster (3 forskarstuderande och 3 nydisputerade) kunde beviljas, vilka finansieras under en fyraårsperiod. Detta ger en beviljningsgrad på 9,5 procent. CIF har de senaste 5 åren gett medel till i snitt totalt 26 tjänster per år. Tabell 4.2 visar att CIF även under år 2013 beräknar att stödja totalt 26 tjänster, varav 50 procent innehas av kvinnor.

Ansökan till tjänsterna som forskarstuderande görs av handledarna. Sex av de handledare som fått sin ansökan beviljad för år 2013 är kvinnor, en siffra som inte redovisas i tabellen. Av de 14 beviljade tjänsterna för forskarstuderande är 6 tilldelade kvinnor. De nydisputerade kvinnorna innehar 7 av de 11 tjänster som beviljats. Den heltidstjänst inom fysiologi, med inriktning elitidrott och med fokus på prestationsutveckling, som CIF finansierar kommer under våren 2013 att evalueras inför en eventuell fortsättning inför år 3. Tjänsten finns på Mittuniversitetet och Vintersportcentrum i Östersund.

CIF fördelar forskningsbidrag inom tre ämnesområden samt bidrag till ideella nationella föreningar/organisationer som bedriver verksamhet som är värdefull för svensk idrottsforskning (tabell 4.3).

Tabell 4.3. Projektbidrag beviljat per år, fördelat på ämnesområden (tusen kronor)

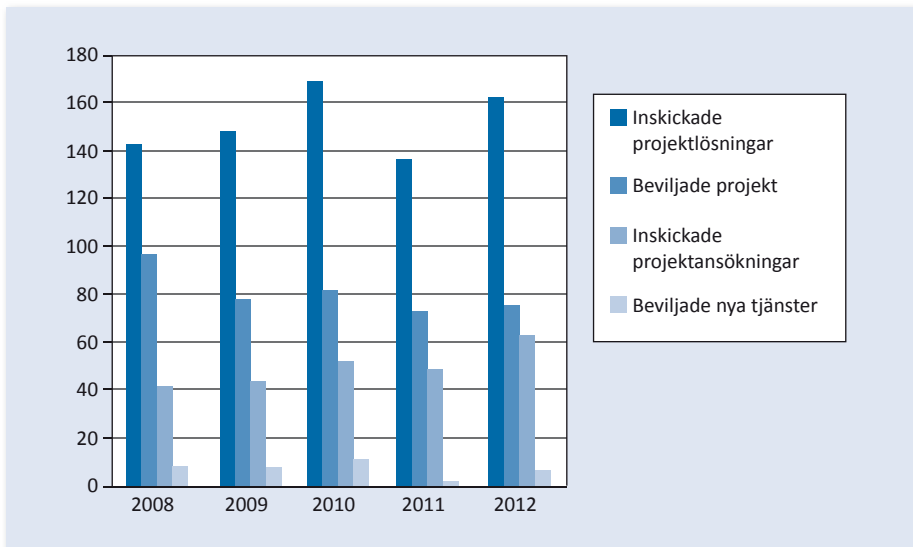
	2008	2009	2010	2011	2012
Humaniora och samhällsvetenskap inkl hbt satsning	3 420	3 300	3 348	3 645	3 121
Fysiologi, medicin och biomekanik	3 285	3 000	4 729	3 310	3 230
Traumatologi, ortopedi och rehabilitering	2 605	2 695	2 337	1 881	2 295
Organisationsstöd	260	260	300	290	320
Summa	9 570	9 255	10 714	9 126	8 966

Fördelningen av bidrag mellan ämnesområden är bland annat baserad på söktrycket inom respektive område. En liten minskning i söktrycket har skett sedan år 2011 inom *Humaniora och samhällsvetenskap* i förhållande till övriga ämnesområden, men antalet ansökningar ligger på samma nivå som 2011. *Traumatologi, ortopedi och rehabilitering* uppvisar en liten uppgång i både söktryck och antal ansökningar sedan 2011 vilket har resulterat i en ökning i tilldelade medel.

Tabell 4.4. Genomsnittlig bidragsstorlek beviljat per år (tusen kronor)

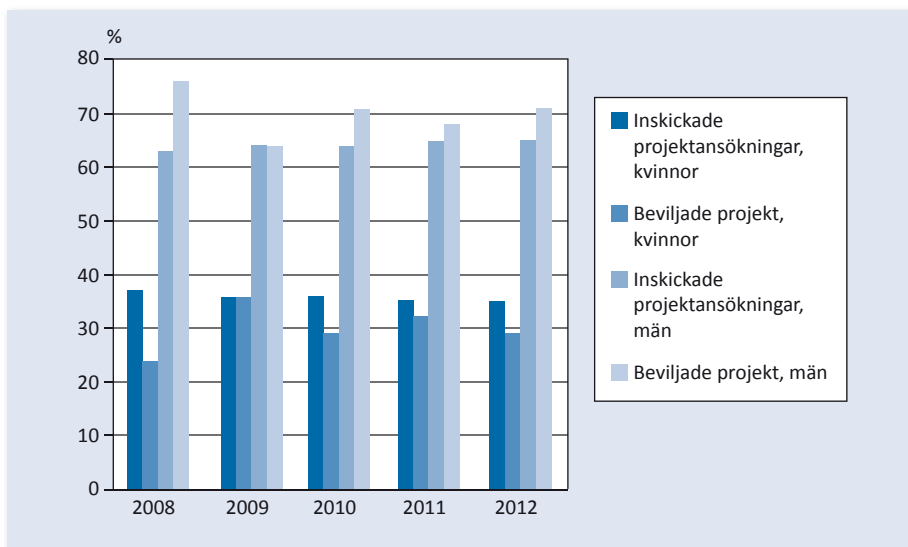
	2008	2009	2010	2011	2012
Humaniora och samhällsvetenskap	80	132	146	166	154
Fysiologi, medicin och biomekanik	117	111	135	150	142
Traumatologi, ortopedi och rehabilitering	100	100	97	65	72
Organisationsstöd	43	52	50	58	46

Tabell 4.4 visar den genomsnittliga bidragsstorleken inom respektive område. Sedan tre år tillbaka har CIF:s styrelse som ambition att ge högre bidragssummor till färre projekt. Inom *Fysiologi, medicin och biomekanik* och *Humaniora och samhällsvetenskap* beviljades en något lägre genomsnittlig tilldelning år 2012 jämfört med 2011, men från åren 2008–2009 har det skett en kraftig ökning av bidragsstorleken. *Traumatologi, ortopedi och rehabilitering* visar på en liten ökning under år 2012 efter att ha visat en minskning under 2010–2011.

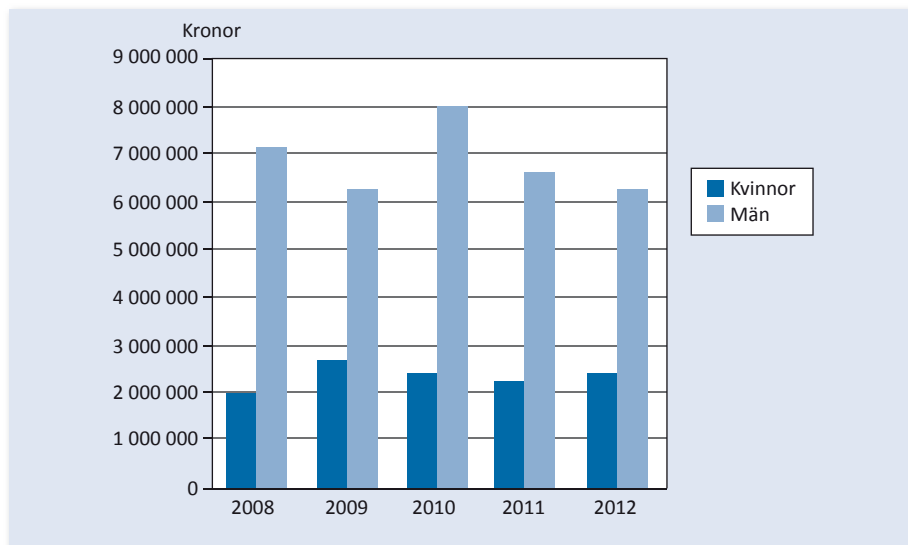
Figur 4.1. Totalt antal nya inskickade och beviljade ansökningar för projekt respektive tjänster under åren 2008–2012

I figur 4.1 kan man se att det totala antalet inskickade ansökningar (projekt plus tjänster) ökade under 2012 jämfört med föregående år. Det totala antalet beviljade projektansökningar var 75 stycken under 2012 vilket ger en beviljningsgrad på 46 procent. Det kan jämföras med 2011 då beviljningsgraden var 54 procent. Antalet nyinkomna ansökningar till tjänster ökade markant under 2012 till 63 stycken, jämfört med tidigare år då de legat på 40–50 ansökningar. Beviljningsgraden för tjänster låg under åren 2008–2010 på runt 20 procent, men under 2011–2012 har den sjunkit drastiskt till mellan 4 och 10 procent. De lägre beviljningsgraderna för både projekt och tjänster beror på det ökade söktrycket och på den oförändrade tilldelningen av statliga medel till idrottsforskningen. Kostnaderna för forskningen har ökat bland annat på grund av ökade overhead-kostnader till universitet och högskolor. CIF:s styrelse har under de senaste tre åren försökt att kompensera detta med en högre genomsnittstilldelning (tabell 4.4). Även kostnader för löner ökar och 2010 beslutade CIF:s styrelse om en ökning i tilldelning av löne-medel till tjänster (tabell 4.2), vilket bidragit till ökade kostnader för tjänster de senaste tre åren.

Figur 4.2. Andel, angivet i procent, inskickade och beviljade ansökningar till projekt uppdelat på kvinnor respektive män under åren 2008–2012

Figur 4.2 visar att för kvinnor var andelen beviljade ansökningar 29 procent och för män 71 procent under 2012. Det kan jämföras med antal inskickade ansökningar där kvinnor utgör 35 procent av de sökande och männen 65 procent.

Figur 4.3. Beviljade forskningsbidrag till projekt, fördelat mellan kvinnor och män under åren 2008–2012, i kronor

I figur 4.3 kan man utläsa att den totala summan beviljade forskningsbidrag år 2012 ligger på samma nivå som den gjorde 2011. Däremot har den del som tilldelats kvinnliga forskare ökat något sedan föregående år.

CIF:s styrelse vill främja jämställdheten inom idrottsforskningens område, bland annat genom att sträva efter samma beviljningsgrad mellan män och kvinnor som söker projektbidrag och löne-medel. Styrelsen har diskuterat varför kvinnor har en lägre beviljningsgrad för projekt och får en totalt sett mindre andel av forskningsbidragen än vad som står i proportion till antalet sökande. En förklaring kan vara att fler män än kvinnor är seniora forskare (till exempel professorer) och därmed får högre kompetenspoäng vid bedömningen. En positiv trend kunde skönjas under 2012 vad gäller seniora tjänster och därmed tilldelning av löne-medel. För första gången på fem år tilldelades fler kvinnor än män en tjänst som nydisputerad (tabell 4.2).

Uppföljning av statens stöd till idrotten

CIF har under året arbetat med uppdraget att följa upp statens stöd till idrotten. En rapport från 2011 års uppföljning lämnades in till Regeringskansliet i maj 2012. I rapporten redovisar CIF en uppföljning av indikatorer inom fem olika målområden och en fördjupad analys av elitstödet utformning och verkan samt övrig verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft. Rapporten innehåller också en analys av i vilken omfattning idrottens organisation och verksamhet på alla nivåer medverkar till att uppfylla syftet med statsbidraget att människor med annan kulturell och etnisk bakgrund ska bli mer delaktiga i idrotten. Resultaten från rapporten har presenterats i olika sammanhang under året.

Effektivitet och samordning

CIF har gjort flera åtgärder med syfte att ytterligare effektivisera verksamheten. CIF har bland annat förbättrat det digitala ansökningssystemet genom att göra det möjligt för forskare att slutrapportera projekt i systemet. Åtgärden har gjorts för att ytterligare effektivisera handläggningen av forskningsansökningar. Det digitala ansökningssystemet infördes år 2010.

CIF har, i ett samarbete med de nordiska forskningsråden, avslutat Nordic Evaluation of Sport Sciences som initierades av Finlands Akademi och som finansierats

av Nordforsk. Projektet har haft för avsikt att utvärdera idrottsforskning i Norden inom flertalet discipliner, bland annat med avseende på kvalitet och förutsättningar för att bedriva forskning. En rapport presenterades för representanter för idrotten och forskningen i början av 2012.

Samverkan och dialog har även skett med andra organisationer och myndigheter såsom Riksidrottsförbundet, Sveriges Olympiska Kommité, Svenska Handikappidrottsförbundet och Sveriges Paralympiska Kommité, Sveriges Kommuner och Landsting och Ungdomsstyrelsen.

Informationsverksamhet

I ett led att förbättra information och tillgänglighet av forskningsresultat från svensk idrottsforskning har ett nyhetsbrev implementerats under våren 2012. Totalt skickades 7 stycken brev ut. CIF har även bedrivit ett mer fokuserat arbete för att nå ut till allmänheten, bland annat genom att implementera det webbaserade verktyget Mynewsdesk. Dessa två förbättringsåtgärder är starkt bidragande till att antalet unika besökare på CIF:s webbplats har ökat markant under året (hela 266 procent).

CIF har under året publicerat fyra nummer av tidningen Svensk Idrottsforskning (SVIF). Antalet betalande prenumeranter under åren 2008–2012 redovisas i tabell 4.5.

Tabell 4.5. Antal betalande prenumeranter av SVIF

År	Antal prenumeranter av SVIF
2008	1 232
2009	874
2010	782
2011	712
2012	873

Tabell 4.5 visar att antalet prenumeranter har minskat sedan 2008 fram till 2011 men att trenden har vänt under 2012. Flera marknadsföringsinsatser har genomförts under 2012 för att öka antalet prenumeranter och sedan 2010 har ett långsiktigt förbättringsarbete bedrivits för att utveckla tidningen med målet att nå en bredare läsarkrets.

Utöver ovan nämnda arbete inom informationsområdet har CIF arrangerat ett flertal konferenser och seminarier under året. I maj genomfördes konferensen Idrott och samhällsnytta i Göteborg i samarbete med Riksidrottsförbundet. I samarbete med flera andra aktörer genomförde CIF konferensen Träffpunkt Idrottsmiljö i Göteborg i november, där bland annat 2011 års uppdrag om elitstödet utformning och verkan diskuterades. Ett fokuserat arbete har även genomförts för att synliggöra och tillgängliggöra resultat från idrottsforskningen. Bland annat deltog CIF aktivt i ett seminarium om hälsorisker inom barn- och ungdomsidrott som idrottsministern anordnade i oktober.

